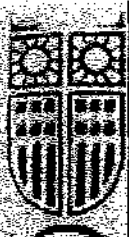

1418

Μ.Π.Σ. 6

ΓΙΑΝΤΕΙΟ ΓΙΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Μ.Π.Σ. ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση & Βιώσιμη Ανάπτυξη

Θέμα Διπλωματικής εργασίας:

“Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών ”

Επιβλέπων καθηγητής: Τσάλτας Γρηγόρης

Συντάκτης :

Μιχαλάτου Πολυξένη Α.Μ. 1206 Μ 057

Αθήνα, Δ' Εαρινό Εξάμηνο 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΑΙΣΘΗΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

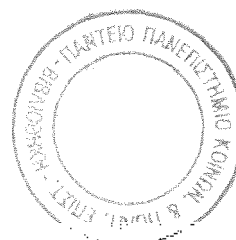
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι : ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	11
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ : Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	19
--	-----------

2.1. Υδάτινο δυναμικό	21
2.2. Παράκτιες περιοχές.....	24
2.3. Βιοποικιλότητα και προστασία της φυσικής κληρονομιάς.....	24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ.....	26
---	-----------

3.1. Διεθνείς Συμβάσεις.....	26
3.2. Η Κοινοτική Οδηγία 2000/60.....	27
3.3. Εθνικές Πολιτικές και Φορείς Διαχείρισης υδάτινων πόρων.....	28
3.4. Προγράμματα-Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς-Δίκτυα συνεργασίας.....	34
3.5. Χρηματοδότηση.....	40

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΠΡΕΣΠΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V: ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ.....	43
5.1. Η Υφιστάμενη Περιβαλλοντική Κατάσταση.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI: Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ.....	49
6.1. Το Υφιστάμενο Καθεστώς Διαχείρισης.....	49
6.2. Η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών.....	52
6.3. Το Πρόγραμμα One Europe, More Nature (OEMN).....	54
6.4. Το Πρόγραμμα LIFE - Φύση (2002-2007).....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII: ΤΟ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΠΑΡΚΟ ΠΡΕΣΠΩΝ.....	57
7.1. Το Θεσμικό Πλαίσιο Συνεργασίας Ελλάδας-Αλβανίας- πΓΔΜ.....	57
7.2. Οι Στόχοι του Διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών.....	58
7.3. Το Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών.....	59
7.4. Ο Ρόλος της Ε.Π.Π.....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII: Η ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	62
8.1. Αποτελέσματα της Διασυνοριακής Συνεργασίας στις τρεις χώρες.....	66
8.2. Προτάσεις για την ενίσχυση της Διασυνοριακής Συνεργασίας του Πάρκου Πρεσπών	70
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	85

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Τ.Π.Α.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης
Δ.Ε.Κ.	Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δ.Ι.Δ.Ι.Κ.Υ.Π.Ε.Β.	Διεθνές Δίκτυο Κέντρων Υδάτων Και Περιβάλλοντος
Δ.Ν.Τ.	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
Ε.Κ.	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
Ε.Σ.Ο.Α.Β.	Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων
Ε.Π.Π.	Εταιρία Προστασίας Πρεσπών
Ο.Δ.Γ.	Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Και Ανάπτυξης
Ο.Σ.Ε.Π.	Οικονομική Συνεργασία του Εύξεινου Πόντου
Κ.Δ.Σ.	Κέντρο Διαβαλκανικής Συνεργασίας
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Κ.Π.Σ.	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
Μ.Κ.Ο.	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
Π.Γ.Δ.Μ.	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
Σ.Ε.Π.Π.	Συντονιστική Επιτροπή του Πάρκου Πρεσπών
Σ.Σ.	Στρατηγικό Σχέδιο
Σ.Σ.Α.	Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης
Υ.Α.	Υπουργικές Αποφάσεις
Υ.Π.Ε.Ξ.	Υπουργείο Εξωτερικών
Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε.	Υπουργείο Χωροταξία και Δημοσίων Έργων
Φ.Ε.Κ.	Εφημερίδα της Κυβερνήσεως
Χ.Κ.Α.Ε.	Χώρες Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης
Ε.Υ.	European Union
Φ.Α.Ο.	Food and Agricultural Organisation
GEF	Global Enviromental Facility
Ο.Ε.Μ.Ν.	One Europe, More Nature
W.W.F.	World Wild Forest
U.N.D.P.	United Nation Development Programme
U.N.E.P.	United Nation Environmental Programme-
U.N.E.S.C.O.	United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία με τίτλο " *Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του Περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων - Η Περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών* " προσδοκά την καταγραφή πορισμάτων κατά τη διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πάντειου Πανεπιστημίου με γνωστικό αντικείμενο « Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Βιώσιμη Ανάπτυξη ». Η σύλληψη της ιδέας προσέγγισης των πολλαπλών και ιδιαίτερων προβλημάτων με έμφαση την προστασία του περιβάλλοντος που αντιμετωπίζει το σημαντικό αυτό κομμάτι της οργανωμένης διεθνούς κοινότητας στη Χερσόνησο του Αίμου οφείλεται πρώτον, στην έλλειψη της ελληνικής βιβλιογραφίας μιας ολοκληρωμένης θεώρησης των επιμέρους περιβαλλοντικών συνθηκών υπό το πρίσμα του καθόλα σφαιρικού φαινομένου της ανάπτυξης και δεύτερον, στην ανάδειξη δυνατοτήτων συνεργασίας στη διαχείριση υδάτινων πόρων με συγκεκριμένο πεδίο μελέτης τη διασυνοριακή συνεργασία Ελλάδας-Αλβανίας-π.Γ.Δ.Μ. για την προστασία του Πάρκου Πρεσπών. Η μέθοδος που επιλέγει για την παρουσίαση των πορισμάτων της έρευνας αυτής, αφορά πρώτον, στην ανάδειξη της από κοινού αντιμετώπισης της ρύπανσης των υδάτων με τη διασυνοριακή διάσταση του προβλήματος στον ευαίσθητο χώρο των Βαλκανίων και δεύτερον, στην προβολή των ιδιαίτερων προκλήσεων και προοπτικών που παρουσιάζει η διασυνοριακή συνεργασία για την πρώτη θεσμοθετημένη διασυνοριακή προστατευόμενη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, δηλαδή το Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών. Η έρευνα ολοκληρώνεται με την παράθεση επιλεγμένων και κατάλληλα επεξεργασμένων ηλεκτρονικά στοιχείων με τη μορφή Παραρτημάτων που αφορούν σε σημαντικά κοινωνικό-οικονομικά στοιχεία μέσα από την ανάλυση των επιμέρους πυλώνων του βαλκανικού αναπτυξιακού φαινομένου¹ και β) σε στοιχεία που σχετίζονται με την περιβαλλοντική υποβάθμιση των λιμνών, ποταμών και παράκτιων περιοχών των Βαλκανίων και ιδιαίτερα της περιοχής της Μεγάλης και Μικρής Πρέσπας. Τα στοιχεία αυτά συνοδεύονται από αναλυτικούς χάρτες καθώς και τη σχετική βιβλιογραφία, ενώ πληροφορίες και αντίστοιχο εικονογραφικό υλικό για το Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών αντλήθηκε από την ιστοσελίδα της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών και το WWF, ενώ εμπλουτίζεται με πλούσια και έγκαιρη ελληνική και ξένη αρθρογραφία που συμπληρώνεται από σχετικές Εκθέσεις, Αποφάσεις, Κανονισμούς, της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με τον παραδοσιακό όρο *Βαλκάνια* εννοούνταν η πρώην Γιουγκοσλαβία, η Αλβανία, η Ρουμανία και η Βουλγαρία ενώ αναφέρονται ως *βαλκανική χερσόνησος* ή *χερσόνησος του Αίμου*, καθώς περιβάλλονται από την Αδριατική, το Ιόνιο, το Αιγαίο, τον Μαρμαρά και τη Μαύρη θάλασσα, νοτιοδυτικά, νότια και νοτιοανατολικά. Σε αυτές τις χώρες περιλαμβάνονταν η Τουρκία που εκτείνεται κατά ένα μικρό τμήμα στην Βαλκανική και η Ελλάδα που καταλαμβάνει το νοτιότερο άκρο της. Οι διάδοχες

¹ Του οικονομικού, κοινωνικού και του περιβαλλοντικού, όπως καταγράφηκαν από τις διεργασίες και την ιστορική πλέον διαπραγμάτευση του Ρίο, το 1992, αλλά και πρόσφατα (2002) του Γιόχανεσμπουργκ, στις αντίστοιχες σχετικές πολιτικές Διακυρήξεις. Οι τρεις αυτές διαστάσεις/παράμετροι της διαρκούς ανάπτυξης συμπληρώνονται και από μία τέταρτη, την πολιτική, η σημασία της οποίας αναδεικνύεται μέσα από την δέκατη Τρίτη κατά σειρά (2002), Έκθεση του Ο.Η.Ε για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη.

χώρες της Γιουγκοσλαβίας που δεν είναι κράτη μέλη της Ένωσης, δηλαδή η Κροατία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Σερβία, το Μαυροβούνιο, η περιοχή του Κοσσυφοπεδίου, η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και η Αλβανία, εντάσσονται σύμφωνα με τον νεότερο όρος της διεύρυνσης στα *Δυτικά Βαλκάνια*.² Κοινή μοίρα και κοινός στόχος όλων των Βαλκανικών χωρών είναι η συμμετοχή τους στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, στο πολιτικό και οικονομικό οικοδόμημα της ενιαίας και μεγάλης Ευρώπης. Η διαδικασία της διεύρυνσης έχει δώσει ώθηση στον εκσυγχρονισμό και τη μακροοικονομική σταθεροποίηση, τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, την εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών, ενώ παράλληλα έχει δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για εμπόριο και επενδύσεις για τις πρόσφατα ενταγμένες χώρες της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας.³ Επιπλέον, η Κροατία, η π.Γ.Δ.Μ. και η Τουρκία είναι ήδη "υποψήφιες χώρες", ενώ η Αλβανία, η Σερβία, και το Μαυροβούνιο αναγνωρίζονται ως "εν δυνάμει υποψήφιες" χώρες (potential candidate countries) με "ευρωπαϊκή προοπτική". Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία της Ε.Ε. "Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης"⁴, στην οποία συμπεκνώνεται ένα μεγάλο μέρος της σημερινής Ευρωπαϊκής στρατηγικής για την εξομάλυνση, τη σταθεροποίηση και την ανάπτυξη των Δυτικών Βαλκανίων που υπέγραψαν η π.Γ.Δ.Μ. και η Αλβανία, αποτελεί την απαρχή για την περαιτέρω δημιουργία κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης για συνεργασία με την ελληνική πλευρά στην εφαρμογή ολοκληρωμένου προγράμματος προστασίας και διαχείρισης των λιμνών που διαμοιράζονται τα εν λόγω κράτη.

Τα τελευταία χρόνια, το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος έχει εισέλθει δυναμικά στο προσκήνιο καθώς οι συνέπειες της ανθρώπινης επέμβασης στο περιβάλλον και της ανόδου της θερμοκρασίας στον πλανήτη έχουν ήδη γίνει αισθητές με επώδυνο τρόπο. Διότι, η μόλυνση του περιβάλλοντος δεν γνωρίζει σύνορα, άλλοτε έρπουσα κι άλλοτε εξαπλωμένη ραγδαία μεταφέρεται από τη μια περιοχή στην άλλη, από τη μια χώρα στην άλλη. Η διασυνοριακή μόλυνση και η συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος δίνει διεθνώς αφορμή για συντονισμένες πρωτοβουλίες και μεγαλύτερη φροντίδα, πολύ περισσότερο στην ιδιαίτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Προς την κατεύθυνση αυτή αναπτύσσεται και μια νέου τύπου διπλωματία για τα ύδατα όπου καθίσταται σαφές ότι η διαχείριση των υδατικών πόρων μπορεί να εξυπηρετήσει, πέρα από αναπτυξιακούς και οικονομικούς, καθαρά πολιτικούς λόγους. Η Ελλάδα για παράδειγμα με το 25% των υδατικών της πόρων να προέρχεται από διασυνοριακά

² Ο όρος «Δυτικά Βαλκάνια» εμφανίστηκε κυρίως μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας προκειμένου να περιγράψει γεωγραφικά το τμήμα εκείνο των Βαλκανίων που αντιστοιχούσε στο έδαφος Γιουγκοσλαβίας και Αλβανίας. Παρόλο που δεν είναι ένα πρότυπο χερσονήσου δεδομένου ότι δεν έχει κάποιο ισθμό να τη συνδέει με την ηπειρωτική Ευρώπη, τούτος ο ορισμός χρησιμοποιείται συχνά για να υποδείξει την ευρύτερη βαλκανική περιοχή. Εξαιτίας των υποδηλώσεων που προαναφέρθηκαν για τον όρο «Βαλκάνια», πολλοί προτιμούν αντ' αυτού τον όρο *Νοτιοανατολική Ευρώπη*. Βλέπε Ανακοίνωση της Επιτροπής της 27ης Ιανουαρίου 2006: Η πορεία των Δυτικών Βαλκανίων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση: ενίσχυση της σταθεροποίησης και της ευμάρειας [COM(2006) 27 - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].

³ Τον Ιανουάριο του 2007.

⁴ Μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1999 ονομάστηκε *Σύμφωνο σταθερότητας για τη νοτιοανατολική Ευρώπη*, και η δικτυακή εφημερίδα *Balkan Times* μετονομάστηκε σε *Southeast European Times* το 2003. βλέπε Αντονέλα Άριν, Άρθρο της Εφημερίδας *Southeast European Times*, "Το Σύμφωνο Σταθερότητας εγκωμιάζει υπερβάσεις εμποδίων που πραγματοποιήθηκαν κατά το 2005" Ποντγκόριτσα, 16/01/06.

ποτάμια για τη διαχείριση του Έβρου έχει υπογράψει συμφωνίες τόσο με την Τουρκία(1934) όσο και με τη Βουλγαρία(1955), οι οποίες αποδεικνύονται ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση πλημμυρών που πλήττουν την ελληνική λεκάνη απορροής.

Όπως προκύπτει από σχετικές μελέτες, εξαιτίας των φραγμάτων και των λοιπών αναπτυξιακών παρεμβάσεων του ανθρώπου μετακινήθηκαν τεράστιες ποσότητες επιφανειακών υδάτων με αποτέλεσμα εκατομμύρια τόνοι αλάτων, τα οποία μεταφέρονταν από τα ποτάμια στη θάλασσα, δηλητηριάζουν τώρα το έδαφος και τον υδροφόρο ορίζοντα. Έχει καταστεί πλέον σαφές ότι η διαχείριση των υδατικών πόρων με μοναδικό γνώμονα την εξυπηρέτηση πρόσκαιρων οικονομικών και αναπτυξιακών αναγκών έχει ως άμεσο ή απώτερο αποτέλεσμα τη λειψυδρία, την περιβαλλοντική υποβάθμιση, την απώλεια της βιοποικιλότητας, τη διατάραξη της κοινωνικής ισορροπίας, την εξαθλίωση και την εξαφάνιση των ιθαγενών πληθυσμών και τη διεύρυνση του χάσματος μεταξύ πλούσιων και φτωχών. Το θέμα της βιώσιμης διαχείρισης του ύδατος θα πρέπει να επανακαθορισθεί και να δοθεί έμφαση στην καταπολέμηση της ρύπανσης, στον έλεγχο των πλημμυρών, στην ανάκτηση των εδαφών, στην εξασφάλιση του βιοτικού χώρου των ιθαγενών πληθυσμών και στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στα πλαίσια ενός συνολικού προγράμματος διαχείρισης και προστασίας του υδάτινου δυναμικού στον ευαίσθητο χώρο της Βαλκανικής που μελετάμε. Μέρος του ολοκληρωμένου προγράμματος βιώσιμης διαχείρισης των βαλκανικών διασυνοριακών υδάτων θα μπορούσε να ήταν οι από κοινού δράσεις και η ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών για τη πρόβλεψη των επιπτώσεων από την κατασκευή μελλοντικών φραγμάτων μεταξύ των οποίων πρωταρχική θέση θα έχουν η αναζήτηση φθηνότερων και λιγότερων επιζήμιων εναλλακτικών λύσεων, η προηγούμενη και μετά από πλήρη ενημέρωση συγκατάθεση των ιθαγενών πληθυσμών και ο περιορισμός των περιβαλλοντικών επιπτώσεων με την ελεγχόμενη εκροή υδάτων από το φράγμα, τα οποία θα ακολουθούν την προϋπάρχουσα ροή του ποταμού.

Πιο συγκεκριμένα η παρούσα εργασία προσπαθεί στο πρώτο μέρος να υποστηρίξει ότι η προστασία του περιβάλλοντος ,το νερό και η αξιοποίηση της φύσης δεν σταματούν στα σύνορα. Ο ενεργός σχεδιασμός του τοπίου στις συνοριακές περιφέρειες απαιτεί μια από κοινού προσέγγιση όπως ακριβώς και η επίλυση των διασυνοριακών προβλημάτων που συνδέονται με τη ρύπανση των υδάτων, τη μείωση των αποβλήτων, την ανακύκλωση και εκχέρωση, και τις λεκάνες απορροής που είναι ευεπίφορες σε πλημμύρες. Στην Ελλάδα και στην περιοχή των Βαλκανίων τα προβλήματα που συνδέονται με τους υδατικούς πόρους και το περιβάλλον παραμένουν έντονα. Μετά την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Βαλκανικής και τα οδυνηρά γεγονότα που συνόδευσαν τον κατακερματισμό της πρώην Γιουγκοσλαβίας, η κατάσταση σήμερα στα Βαλκάνια εξακολουθεί να είναι ασταθής με πολυσύνθετα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα. Η εμφάνιση νέων ανεξάρτητων κρατών στην περιοχή και η αναζωπύρωση του εθνικισμού, ιδίως στο Κοσσυφοπέδιο, προκάλεσαν κοινωνικές αναταραχές, που αρκετές φορές πήραν ακραία μορφή πολεμικών εχθροπραξιών. Τα προβλήματα των μειονοτήτων, αισθήματα αντεκδίκησης και ακραίες εθνικιστικές τάσεις εξακολουθούν να αποτελούν κίνδυνο για την ευστάθεια και την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής. Τα τελευταία χρόνια, Διεθνείς Οργανισμοί, όπως ο Ο.Η.Ε./UNEP⁵, το NATO, ο ΟΑΣΕ, η UNESCO⁵, το UNDP, μη κυβερνητικοί

⁵ http://www.auth.gr/inter/unesco/index_el.html - 25k. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008.

οργανισμοί, και κυβερνήσεις ευρωπαϊκών χωρών προσπαθούν με διάφορα προγράμματα ανθρωπιστικής και οικονομικής βοήθειας να συμβάλουν στην ανασυγκρότηση της περιοχής και να εντάξουν την περιβαλλοντική διάσταση στην εμβέλεια των δραστηριοτήτων τους, αναγνωρίζοντας ότι η προστασία του περιβάλλοντος αειφορικά⁶ σχεδιασμένου και η ασφάλεια αποτελούν έννοιες άρρηκτα συνδεδεμένες. Είναι ευχής έργο ότι η Ένωση έχει συνείδηση της ανάγκης για μεγαλύτερη φροντίδα, διότι είναι τεράστιες οι αποκλίσεις που πρέπει να καλυφθούν με τη συντριπτική πλειοψηφία των υποψήφιων χωρών (οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές). Προς αυτή την κατεύθυνση διαθέτει, πλέον, τον πιο σύγχρονο, δυναμικό, νομοθετικό και χρηματοδοτικό εξοπλισμό από την πλευρά της περιβαλλοντικής προστασίας και του καθορισμού περιβαλλοντικών προτύπων. Οι κανόνες αυτοί είναι δεσμευτικοί για τα νέα κράτη μέλη τα οποία καλούνται να προσαρμοστούν και να τους εφαρμόσουν. Υπό αυτό το πρίσμα η άμβλυνση των περιβαλλοντικών πιέσεων αποκτά εξέχουσα σημασία δεδομένου ότι πλέον δεν μπορεί να γίνει λόγος για ασφάλεια και οικονομική πρόοδο χωρίς τον όρο της βιωσιμότητας. Επιπλέον, το περιβάλλον αποτελεί έναν προνομιακό τομέα άσκησης στο επίπεδο της διακρατικής και της περιφερειακής συνεργασίας, επειδή αφορά το κοινό καλό γι' αυτό και οι υπό ένταξη βαλκανικές χώρες, είναι υποχρεωμένες να προσαρμοστούν, ενστερνιζόμενες το ευρωπαϊκό μοντέλο της αειφόρου ανάπτυξης, διότι διαφορετικά θα έχουν τεράστιες δυσκολίες στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου τους. Η Ελλάδα ανήκει σε εκείνες τις προοδευτικές χώρες και οφείλει να επιδιώκει τη διαχείριση των διακρατικών υδρολογικών λεκανών ώστε να αποτελέσει διαρκές πεδίο προώθησης και ανάπτυξης της συνεργασίας με τα γειτονικά της κράτη σε πολιτικό, πολιτιστικό, οικονομικό και επιστημονικό επίπεδο. Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. έχει δραστηριοποιηθεί για τη συνεργασία με την Αλβανία, τα Σκόπια και τη Βουλγαρία για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και διαχείρισης των υδατικών πόρων. Έχουν υπογραφεί πρωτόκολλα συνεργασίας, παρέχει τεχνική βοήθεια και υποστηρίζει σχετικές χρηματοδοτήσεις των χωρών αυτών από διάφορα προγράμματα. Βέβαια κάποια γειτονικά κράτη (η Αλβανία, η π.Γ.Δ.Μ και η Τουρκία) τυχαίνει να μην είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την άλλη πλευρά οι πολιτικές αλλαγές στις χώρες αυτές, που έγιναν τη δεκαετία του '90, δημιούργησαν νέα δεδομένα για ανάπτυξη των συνεργασιών αυτών. Ο γενικός προσανατολισμός των χωρών αυτών προς την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα πρόσθετο θετικό δεδομένο.

Η εφαρμογή της Οδηγίας για να νερά 60/2000 για παράδειγμα, αποτελεί σίγουρα μια απάντηση στο ζήτημα της διαχείρισης των υδάτων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές στη χρήση του νερού μεταξύ των συνόρων, καθώς και τα διαφορετικά

⁶ *Sustainable development is defined as "addressing the needs of the present without jeopardizing the ability of the future generations to meet their needs"* Bruntland commission of 1987. Η αειφόρος ανάπτυξη βασίζεται στο τρίπτυχο οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον και εισάγει μια σειρά από αλληλένδετες έννοιες η σύζευξη των οποίων διασφαλίζει υψηλό βιοτικό επίπεδο με ποιότητα ζωής. Οι έννοιες αυτές είναι η προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, ο υψηλός βαθμός ανταγωνιστικότητας, η απασχόληση για όλους, η κοινωνική συνοχή και η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος. Με τη « Στρατηγική της Λισσαβόνας » η οικονομική ανάπτυξη με αειφορία θεωρείται βασικό συστατικό κάθε εγχειρήματος είτε αφορά τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, είτε την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνίας της γνώσης. Επιπλέον, στη σύνοδο κορυφής στο Γκέτεμποργκ, συμφωνήθηκε να συντελεστεί στην πράξη η σύζευξη της περιβαλλοντικής προστασίας με την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή με την υιοθέτηση μακροπρόθεσμης και συνολικής Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

χαρακτηριστικά των περιοχών. Πρόσφατα, στον Έβρο κατέστη αναγκαία μια αποτελεσματική διαχείριση των υδάτων και ταυτόχρονα μια ενίσχυση στις υπάρχουσες υποδομές, προκειμένου να αποφευχθούν οι καταστροφές. Το πρωτόκολλο διασυνοριακής συνεργασίας για την υπερχείλιση του Έβρου υπογράφηκε μεταξύ δήμων Ελλάδος, Βουλγαρίας και Τουρκίας, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα των πλημμυρών. Το δεύτερο μέρος της εργασίας επικεντρώνεται στην προσπάθεια να ξεπεραστούν τα διλήμματα συντονισμού διασυνοριακών δράσεων για τη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με τη δημιουργία της πρώτης θεσμοθετημένης διασυνοριακής προστατευόμενης περιοχής στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, τη περίπτωση της Πρέσπας. Η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής αλληλεπιδρά συνειρμικά με την οικονομική και κοινωνική ευημερία των κατοίκων της. Για το λόγο αυτό η συμβολή τους στη διαδικασία της ανάπτυξης κρίνεται σκόπιμη και αναγκαία ιδιαίτερα στη περίπτωση του Διασυνοριακού Πάρκου που εξετάζουμε το οποίο παρουσιάζει και οικολογικό ενδιαφέρον προκειμένου να υπάρξει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο προστασίας και ανάδειξης των σημαντικότερων φυσικών και πολιτιστικών αξιών επιτυγχάνοντας ταυτόχρονο συντονισμό δράσεων τοπικής κοινωνίας και κεντρικής εξουσίας. Σε αυτούς τους στόχους συμφώνησαν οι πρωθυπουργοί της Αλβανίας, της Ελλάδας και της π.Γ.Δ.Μ. όταν στις 2 Φεβρουαρίου 2000, εξέδωσαν κοινή Διακήρυξη για την ίδρυση του Πάρκου Πρεσπών. Το Πάρκο Πρεσπών διανύει οχτώ χρόνια συνεχόμενης λειτουργίας και η ιδέα υιοθετήθηκε από την Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών και το WWF Ελλάς και πραγματοποιήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση το 1999, ενώ η κρίση στο Κόσσοβο εξελισσόταν. Από τότε και παρά τις αντίξοες συνθήκες που συχνά ταλανίζουν την Νοτιοανατολική Ευρώπη το Πάρκο Πρεσπών παραμένει συνεπές στους θεσμοθετημένους στόχους του. Για παράδειγμα το 2001, ενώ οι σχέσεις Αλβανίας και π.Γ.Δ.Μ. ήταν τεταμένες λόγω της παρουσίας Αλβανών ανταρτών στα βόρεια και δυτικά σύνορα της π.Γ.Δ.Μ., οι εκπρόσωποι των τριών χωρών (των κυβερνήσεων, δήμων και περιβαλλοντικών οργανώσεων, ΜΚΟ) συγκεντρώθηκαν και ένωσαν τις δυνάμεις τους για να συνδιαμορφώσουν το πολυδιάστατο πρόγραμμα για την ολική προστασία και διατήρηση του οικοσυστήματος της Πρέσπας που εξασφάλισε το 2007, χρηματοδότηση ύψους \$13,5 εκ. από το Παγκόσμιο Περιβαλλοντικό Ταμείο. Σε αυτήν την προσπάθεια ουσιαστικό ρόλο κατέχει η Γραμματεία του Πάρκου η οποία παρέχει την αναγκαία διοικητική, υλικοτεχνική και επιστημονική στήριξη και απαρτίζεται από ένα άτομο από κάθε ΜΚΟ που συμμετέχουν στην Επιτροπή. Εξαιρετικά, επιτυχής αποδεικνύεται η διασυνοριακή συνεργασία σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κορύφωση της οποίας αποτελεί η υπογραφή πρωτοκόλλου συνεργασίας από τους τρεις δήμους τον Νοέμβρη του 2007 που μεταξύ άλλων περιλαμβάνει ως στόχο τη διάνοιξη διασυνοριακών διαβάσεων στην περιοχή, οι οποίες προς το παρόν δεν υφίστανται εμποδίζοντας την προσβασιμότητα και επικοινωνία των κατοίκων της περιοχής.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση των αντίστοιχων περιβαλλοντικών προβλημάτων στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων προϋποθέτουν τη σταθερότητα και το σεβασμό των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, την εφαρμογή των νόμων, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την προστασία των μειονοτήτων, την ύπαρξη και λειτουργία οικονομίας της αγοράς με ικανότητα να ανταπεξέρχεται στις ανταγωνιστικές πιέσεις και στις διεθνείς κρίσεις. Η εγκαθίδρυση διασυνοριακών πάρκων κρίνεται αναγκαία εκεί όπου

αξιόλογες περιοχές από οικολογική άποψη διαμοιράζονται μεταξύ γειτονικών χωρών. Η δημιουργία τέτοιων περιοχών παρέχει τη δυνατότητα καλύτερης και συντονισμένης προστασίας και διαχείρισης των πόρων και του περιβάλλοντος ενώ μπορεί επίσης να συμβάλει στην ειρηνική συμβίωση των λαών και στη προστασία και ανάδειξη των πολιτισμικών αξιών των κοινοτήτων που κατοικούν στις γειτονικές περιοχές. Το 1989 μετά τις πολιτικές αλλαγές που επηρέασαν την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη το σχέδιο "Ecological Bricks for our Common House in Europe" αναγνώρισε 24 διασυνοριακές περιοχές με ιδιαίτερη αξία για τη προστασία της φύσης. Στην περιοχή του Εστία έχουν αναδειχθεί οι περιοχές: Δέλτα του Δούναβη, η λίμνη Scutari μεταξύ Αλβανίας και της Ο.Δ. της Γιουγκοσλαβίας, η περιοχή των Πρεσπών μεταξύ Αλβανίας, Ελλάδας και Π.Γ.Δ της Μακεδονίας, το όρος Ροδόπη και το Δέλτα του Νέστου μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας. Το 1995 υπογράφηκε Μνημόνιο μεταξύ Βουλγαρίας και Ο.Δ της Γιουγκοσλαβίας διακηρύσσοντας τη πρόθεση για διμερή συνεργασία στα θέματα της βιοποικιλότητας και των προστατευομένων περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η δημιουργία κοινού πάρκου "Stara Planina (The Balkan)" μεταξύ των χωρών.

Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αναμφισβήτητα αποτελεί μια από τις κυριότερες προκλήσεις της εποχής που διανύουμε. Όμως, ακριβώς όπως το νερό αντί να αποτελεί αφορμή για πολεμικές συρράξεις, είναι το αντικείμενο εκατοντάδων διακρατικών συμβάσεων και πάνω από 130 πολυμερών και διμερών συμφωνιών, έτσι ακριβώς μπορεί και το περιβάλλον να αποτελέσει όχι την άμεση ή έμμεση αιτία για εκδήλωση συγκρούσεων, αλλά την απαρχή για συνεργασία, που αποτελεί και την ισχυρότερη δικλίδα ασφαλείας για την ειρήνη και την ενότητα μεταξύ των λαών που μοιράζονται διαπεριφερειακής σημασίας ποτάμια, λίμνες ή παράκτια ύδατα. Το Πάρκο Πρεσπών βασισμένο στη Διακήρυξη του 2000 αποτελεί ένα *soft environmental law*, καθώς λειτουργεί χωρίς μια νομικά δεσμευτική συμφωνία μεταξύ των τριών κρατών. Παρόλα αυτά, και παρά το γενικότερο κλίμα πολιτικής αστάθειας και καχυποψίας που επικρατεί στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, το εν λόγω Πάρκο έχει να παρουσιάσει ήδη τόσες σημαντικές επιτυχίες που συμπράττουν όχι μόνο στην προώθηση της πολιτικής αειφόρου ανάπτυξης, αλλά και στην έμπρακτη αμοιβαία προσέγγιση των εμπλεκόμενων κρατών, όπως αποδεικνύουν οι κοινές στρατηγικές κοινού ενδιαφέροντος στην περιοχή της Πρέσπας. Μόνο αν προσπαθούσαμε να φανταστούμε τα επιτεύγματα και τις δυνατότητες που θα μπορούσε να παρουσιάσει αυτή η γωνιά του πλανήτη εάν επιτευχθεί στο μέλλον μια δεσμευτική συμφωνία με την ομαλοποίηση της παρούσας έντασης Αθήνας-Σκοπίων.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

1.1. ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ όμορων εδαφών καλύπτει όλες τις πτυχές του βίου αποσκοπώντας στην ανάπτυξη των οικονομικών και κοινοτικών διασυνοριακών πόλων και κοινών στρατηγικών για την χωροταξική ανάπτυξη όπου τομείς δράσης είναι οι: η προώθηση της διασυνοριακής αστικής, αγροτικής και παράκτιας ανάπτυξης· η ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), του τουρισμού και των τοπικών πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη και την απασχόληση· η δημιουργία ενοποιημένης αγοράς εργασίας και η κοινωνική ένταξη και ευημερία· η συνεργασία στους τομείς της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης, της εκπαίδευσης, των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, των επικοινωνιών, της υγείας και της πολιτικής προστασίας· η προστασία του περιβάλλοντος, ενεργειακή απόδοση και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας· η βασική υποδομή με διασυνοριακή διάσταση· οι συνεργασίες στο νομικό και διοικητικό τομέα· η συνεργασία μεταξύ πολιτών και θεσμών· η τεχνική βοήθεια.⁷ Η γνώση και η κατανόηση των ξεχωριστών κοινωνικών, πολιτισμικών, γλωσσικών και οικονομικών χαρακτηριστικών των γειτόνων από όπου, εν τέλει, πηγάζει η αμοιβαία εμπιστοσύνη αποτελούν προαπαιτούμενο για μια επιτυχημένη διασυνοριακή συνεργασία, ενώ οι από κοινού δραστηριότητες τους (των γειτονικών λαών) συμβάλλουν στην άμβλυνση των μειονεκτημάτων που συνδέονται με τα ιστορικά τραύματα, στην ανάδειξη της περιφερειακής θέσης των συνοριακών περιφερειών και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων.⁸ Μερικά από τα προβλήματα που δημιουργούνται στην προσπάθεια για ανάπτυξη των διασυνοριακών συνεργασιών στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο της βαλκανικής χερσονήσου είναι τα ακόλουθα:

- Περιορισμένη γνώση των κανόνων λειτουργίας της ελεύθερης αγοράς λόγω της μακρόχρονης ισχύος συνθηκών προστατευτισμού της οικονομίας.⁹

⁷ Οι στόχοι των κοινοτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας INTERREG III για την περίοδο 2000-2006, PHARE, TACIS, CARDS, MEDA, ενσωματώνουν τους προαναφερθέντες τομείς δράσεις.

⁸ Λ. Τοπάλογλου- Α.-Μ.Κώνστα " Στάσεις και Αντιλήψεις στα Σύνορα για τις « Αρχικές Συνθήκες » : Προβλήματα Η Πλεονεκτήματα Διασυνοριακής Αλληλεπίδρασης " από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 529-534 και 547-548.

⁹ Δ. Ζωμάς " Περίοδοι της Σύγχρονης Βουλγαρικής Οικονομίας" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 330-339. Ελεονώρα Ναξίδου "Εθνικισμός και Ευρωπαϊκή Προοπτική των Χωρών της Βαλκανικής: Οι Σχέσεις Βουλγαρίας -ΠΓΔΜ" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ. 664-679.

- Έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης, τεχνογνωσίας, σύγχρονης/εφαρμοσμένης τεχνολογίας και μόνιτων για τους τομείς ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων.¹⁰
- Πολιτική αστάθεια λόγω των διαφορών κατά καιρούς συγκρούσεων¹¹.
- Αβεβαιότητα του νομικού και θεσμικού πλαισίου λόγω του ευμετάβλητου των πολιτικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούν.¹²
- Έλλειψη επαρκών υποδομών και δομών υποστήριξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας που συνεπάγονται χαμηλή παραγωγικότητα, στενότητα κεφαλαίου και αύξηση της ανεργίας.¹³
- Απουσία υψηλού καταναλωτικού επιπέδου αφού το κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν των χωρών αυτών υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καθιστά δύσκολη την διοχέτευση καταναλωτικών προϊόντων από άλλες χώρες εξαιτίας του απαγορευτικού τους

¹⁰ Μπαμπανάνης Σ., Νέα Διεθνής Οικονομία, "Οι αναδυόμενες αγορές στην Παγκόσμια Οικονομία" Κεφάλαιο 6, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 205-208.

¹¹ Άρθρο του Δημήτρη Λυβανίου, "Σχετικά πρόσφατη η βία των βαλκανικών εθνών", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ. 16. Άρθρο του Kyriil Drezon, "Τα χειρότερα μπορεί να μην τα έχουμε δει", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ. 26-27. «Η αλβανική μειονότητα στην περιοχή του Τέτοβο (περίπου το 20% του πληθυσμού) προκαλεί θραύση στην ισορροπία της περιοχής. Μετά από συγκρούσεις μικρής κλίμακας το 2000, υπογράφηκε η συμφωνία της Ωχρίδας μεταξύ Σκοπιανών και Αλβανών που ρυθμίζει τη λειτουργική δομή του κράτους αλλά και τις σχέσεις των δύο εθνοτήτων». Άρθρο του Φοίβου Οικονομίδη "Ο βαλκανικός γόρδιος δεσμός δεν λύθηκε ακόμα" Εφημερίδα Ελευθεροτυπία - 19/04/2008. Η διαμόρφωση της βουλγαρικής πολιτικής απέναντι στην ΠΓΔΜ από το 1991 ως και σήμερα δείχνει να ακολουθεί μια πολιτική μονοδιάστατης στήριξης προς την ΠΓΔΜ χωρίς να έχει εξασφαλίσει ουσιαστικά ανταλλάγματα, ιδιαίτερα για τα ευαίσθητα ζητήματα της ιστορικής κληρονομιάς και των μειονοτήτων. Βλέπε Χρυσίδης Γ. "Η Διαμόρφωση της Βουλγαρικής Εξωτερικής Πολιτικής Απέναντι στην ΠΓΔΜ, 1989-2006 από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα "Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ. 176-186.

<http://www.greeknewsonline.com>

<http://www.greeknewsonline.com/modules.php?name=News&file=article&sid=6056>. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008. Άρθρο του Σταύρου Λυγερού "Η Fyrom, οι ΗΠΑ και η ελληνική διπλωματία", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ. 6. Άρθρο του Tim Judah "Η ανεξαρτησία του Κοσσόβου άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ. 17.

¹² Α.Τούντα -Φεργάδη-Α.Ισχυριλάδου "Η Κθεστωτική Μεταβολή στην Αλβανία, 1990-91" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα "Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 238-242, 248-256 και 264-285. Ε. Φακιολάς -Ν. Τζιφάκης "Οι Γεωστρατηγικές Εξελίξεις στο Ν. Καύκασο και η Ρουμανία: Διλήμματα και Προκλήσεις πολιτικής" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα "Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 209-211 και 215-218. Βλέπε Άρθρο των Χαρδαλούπα Ανδρέα και Κούρταλη Σταύρου, "Αλλαγές στο Βαλκανικό Χάρτη: Βουλγαρία - Ρουμανία στην Ευρωπαϊκή Ένωση", Εφημερίδα Διπλωματία, Τεύχος 35, Δεκέμβριος 2006. Άρθρο του Γιάννη Σακιώτη "Ο κόσμος και τα Βαλκάνια άλλαξαν μετά την 17η Φεβρουαρίου 2008", Περιοδικό Οικοτόπια, τεύχος 44, 1 Μαρτίου 2008. Επίσης βλέπε ιστοσελίδα http://sakiotis.blogspot.com/2008/02/blog-post_19.html. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

¹³ Τα ποσοστά ανεργίας το τελευταίο διάστημα αγγίζουν το 25%-35% στη Βοσνία, π.Γ.Δ.Μ και Σερβία.

κόστους¹⁴. Η Αλβανία αποτελεί μια εντελώς ξεχωριστή περίπτωση και τα προβλήματά της εντοπίζονται στο χαμηλότατο βιοτικό της επίπεδο αλλά και τον χειρισμό του μειονοτικού φαινομένου και κυρίως της ελληνικής μειονότητας. Λόγω της οικονομικής και κοινωνικής υπανάπτυξης της χώρας, η Ευρωπαϊκή της πορεία προβλέπεται μακρά παρά την καλή της θέληση.

- Μεταφορά επιχειρήσεων από την Ελλάδα στις γειτονικές βαλκανικές χώρες με μοναδικό κριτήριο το χαμηλό εργατικό κόστος και με αποτέλεσμα τη σταδιακή μείωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στη Βόρεια Ελλάδα και την αύξηση της ανεργίας

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών είναι δυνατόν να είναι επιτυχής μόνο με το συνδυασμό μέτρων, θεσμικών και χρηματοδοτικών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται:

- Η λεπτομερής και αντικειμενική διάγνωση της φέρουσας ικανότητας του χώρου της βαλκανικής, η οποία σε τελική ανάλυση θα αποβλέπει στη λειτουργική διασύνδεση των φυσικών και γεωγραφικών χαρακτηριστικών με το ιστορικό και πολιτιστικό απόθεμα που είναι σε μεγάλη αφθονία και το ανθρώπινο δυναμικό με την οικονομική δυναμική η οποία διαφαίνεται στην περιοχή.
- Ο ορθολογικός σχεδιασμός της κατεύθυνσης των χρηματοδοτικών μέσων, ο οποίος θα πρέπει να στηρίζεται στην αξιοποίηση της φέρουσας αυτής ικανότητας.
- Η οριστική επίλυση των διαφόρων διακρατικών διενέξεων και της έξαρσης εθνικιστικών τάσεων¹⁵ οι οποίες τροφοδοτούν τα δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος¹⁶ και τη διαφθορά, αποτελούν τροχοπέδη για την εφαρμογή οιασδήποτε διασυνοριακής συνεργασίας και υπονομεύουν την ειρήνη και την ανάπτυξη στο γεωπολιτικό χώρο της Βαλκανικής Χερσονήσου.¹⁷

¹⁴ « Με αφορμή τα γεγονότα του Κοσσυφοπεδίου και των Σκοπίων, τα Τίρανα επιδιώκοντας να αναστήσουν το «όραμα» της μεγάλης Αλβανίας περιλαμβάνοντας μεγάλο τμήμα της Ηπείρου και τους Αλβανικούς πληθυσμούς της, έχουν αναπτύξει και τροφοδοτήσει οξεία εθνικιστική δραστηριότητα ». Βλέπε σχετικό Άρθρο του Θάνου Βερέμη, " Η Προοπτική της « Μεγάλης Αλβανίας » ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.28.

¹⁵ Ελεονώρα Ναζίδου "Εθνικισμός και Ευρωπαϊκή Προοπτική των Χωρών της Βαλκανικής: Οι Σχέσεις Βουλγαρίας –πΓΔΜ" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ. 664-679.

¹⁶ « Τα δίκτυα αυτά του λαθρεμπορίου οργανώθηκαν ημεπίσημα και με τη γνώση, αν όχι με τη συμμετοχή, των υψηλόβαθμων κρατικών αξιωματούχων, « ιδιωτικοποιήθηκαν » από δομές στενά συνδεδεμένες με τις πολιτικές ελίτ». Βλέπε Un Convention Against Transnational Organized Crime, 15 November 2000. Un office for Drug Control and Crime Prevention, <http://www.odccp.org/palermo> και <http://www.ohr.int>. και SPAI Newsletter 2, no.14, 2001, <http://www.oecd.org/daf/SPAIcom>. « Το SPAI δημιουργήθηκε στο Σαράγεβο τον Φεβρουάριο του 2000 με σκοπό την πάταξη της διαφθοράς εκ μέρους των κυβερνήσεων, των ΜΚΟ και των διεθνών οργανισμών. Λειτουργεί ως monitoring committee. Συμμετέχουν το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι ΗΠΑ και ο ΟΟΣΑ ».

¹⁷ Άρθρο της Velen Guskova " Κόσσοβο, η αλβανοποίηση του διεθνούς δικαίου" Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.7. <http://www.el.wikipedia.org/wiki/el:Σκόπια>. Προσπελάστηκε στις 30/5/2008. Βλέπε άρθρο της

- Η αύξηση του ρυθμού υλοποίησης του Ελληνικού Σχεδίου Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων (Ε.Σ.Ο.Α.Β.) και η τεχνική –συμβουλευτική στήριξη των γειτονικών χωρών στην προσπάθειά τους για αξιοποίηση των διαφόρων Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και Πρωτοβουλιών.

Γενικότερα, η αρμονική και επιτυχημένη διαπεριφερειακή συνεργασία για την επίτευξη των παραπάνω στόχων προαπαιτεί την κεντρική κυβερνητική πολιτική και τα επίσημα προγράμματα οικονομικής και τεχνικής βοήθειας, να λειτουργούν εκ των άνω προς τα κάτω. Απαιτούνται, δηλαδή, προγράμματα και δράσεις από τη βάση προς τα πάνω, δηλαδή από το επίπεδο όπου τίθενται τα πραγματικά προβλήματα και με τη συμμετοχή αυτών που σχετίζονται άμεσα με τα θέματα αυτά σε καθημερινή βάση. Ένα τέτοιο πρόγραμμα αφορά τη διαχείριση των υδατικών πόρων και του περιβάλλοντος της περιοχής. Έμφαση δίδεται στα διασυνοριακά θέματα υδατικών πόρων, όπως είναι τα διασυνοριακά ή συνοριακά ποτάμια, οι λίμνες και τα παράκτια νερά. Τα φυσικά αυτά υδροσυστήματα που είναι ταυτόχρονα πηγή ζωής και σημαντικά οικοσυστήματα δεν γνωρίζουν πολιτικά σύνορα. Η ανάπτυξή τους και η διατήρηση της ποιότητάς τους αποτελούν προϋποθέσεις για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής αλλά και την εξασφάλιση των υγιεινών συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Πράγματι η εξασφάλιση καλής ποιότητας και ποσότητας πόσιμου νερού, η αποχέτευση πόλεων και οικισμών, η διάθεση νερού για την παραγωγή σε μικρές και μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, οι αρδεύσεις και η παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας αποτελούν δράσεις παραγωγικές που έχουν σχέση με τους υδατικούς πόρους. Θέματα όπως η ρύπανση διασυνοριακών ποταμών, η προστασία από τις πλημμύρες σε διεθνείς ποταμούς και ο σχεδιασμός έργων ανάπτυξης σε κλίμακα διεθνών λεκανών απορροής αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα προβλημάτων, όπου η διεθνής συνεργασία και ο συντονισμός των ενεργειών είναι απαραίτητες προϋποθέσεις.¹⁸ Για τις χώρες της Βαλκανικής, όπου για πολλά χρόνια στο παρελθόν το περιβάλλον και η συντήρηση και ο εκσυγχρονισμός έργων υποδομής, όπως η ύδρευση - αποχέτευση, παραμελήθηκαν ή καταστράφηκαν από τον πόλεμο, τέτοιες δράσεις αποτελούν πρώτη προτεραιότητα και άμεση ανάγκη¹⁹. Το νερό από αντικείμενο αντιπαλότητας και διαμάχης μεταξύ των κρατών είναι δυνατόν να αντιμετωπισθεί ως παράγων προσέγγισης και συνεργασίας μεταξύ των λαών. Αυτή είναι η πρόκληση και το στοίχημα που έβαλε το Διεθνές Δίκτυο Κέντρων Υδάτων - Περιβάλλοντος για τα Βαλκάνια, το οποίο συστήθηκε στη συνδιάσκεψη της Θεσσαλονίκης τον Οκτώβριο του 1999. Βασικός στόχος της συνδιάσκεψης ήταν «η

Χειμμάρα " Οι «Νέοι Χάρτες» των Βαλκανίων- Το Ζήτημα του Κοσσόβου, Η Βόρεια Ήπειρος, Η Μεγάλη Αλβανία, Η Σερβία Και το Κατασκευάσμα των Σκοπίων Επί Χάρτου", Σάββατο 5 Ιανουαρίου 2008. <http://www.noiazomei.net/41.html>. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

Βλ. Αποτελέσματα SWOT ανάλυσης στον πίνακα "Μειονεκτήματα και Πλεονεκτήματα από την εξέταση της Ελληνό-ΠΓΔΜ διασυνοριακής περιοχής στο παράρτημα σελ. 100.

¹⁸ Άρθρο της Σακελλαροπούλου και του Νίκου Σεκέρογλου " Η βιώσιμη διαχείριση των Υδατικών Πόρων" Σεπτέμβριος 2006, σχετική ιστοσελίδα <http://www.nomosphysis.org.gr>. Προσπελάστηκε στις 4/12/2008.

¹⁹ Ε. Παλαιοπάνου " Η Ενταξιακή Πορεία της Τουρκίας στην Ε.Ε. ως Παράγοντας για τη Σταθερότητα στη Ν. Ανατολική Ευρώπη" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 856, σελ.857 και 858-861.

διερεύνηση των μέσων και των απαραίτητων δράσεων για την αναβάθμιση και προστασία στο μέλλον της ποιότητας των υδατικών πόρων (ποτάμια, λίμνες, υπόγεια και παράκτια νερά) της περιοχής των Βαλκανίων, εφαρμόζοντας επιστημονικά τεκμηριωμένες αρχές σχεδιασμού και λειτουργίας δικτύων συνεχούς παρακολούθησης ώστε να διευκολυνθεί η λήψη αποφάσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για τη βέλτιστη χρήση και προστασία των υδατικών πόρων.

Ειδικότεροι στόχοι της συνδιάσκεψης ήταν να προσδιορισθούν οι ανάγκες και ελλείψεις σε θέματα συνεχούς παρακολούθησης της ποιότητας διασυνοριακών υδάτων με βάση την εμπειρία από προγράμματα διεθνών οργανισμών, να παρουσιασθούν τα εθνικά προγράμματα και οι πολιτικές συνεχούς παρακολούθησης της ποιότητας των υδατικών πόρων και να διαπιστωθούν οι προτεραιότητες και δυνατότητες εξυπηρέτησης των αναγκών, να παρουσιασθούν και να συζητηθούν οι τελευταίες επιστημονικές εξελίξεις στο θέμα της οργάνωσης και λειτουργίας βέλτιστων ως προς το κόστος / όφελος δικτύων, την ποιότητα των αποτελεσμάτων, τους κανονισμούς και τον τρόπο ανταλλαγής των δεδομένων, τη διερεύνηση της σκοπιμότητας και δυνατότητας δημιουργίας ενός διεθνούς συντονιστικού οργάνου για θέματα υδατικών πόρων και περιβάλλοντος για τα Βαλκάνια. Συγκεκριμένα:

- Της ποιότητας των υδάτων του ποταμού Σάβα (Σλοβενία, Κροατία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη και Γιουγκοσλαβία).
- Η περίπτωση του ποταμού Νέστου (Ελλάδα, Βουλγαρία).
- Η λίμνη Οχρίδα (Αλβανία και πΓΔΜ).
- Τα παράκτια νερά στο Αιγαίο και στην Αδριατική.

Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει παράλληλα να ενταθούν οι προσπάθειες και για την στήριξη των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων (Σερβία, Αλβανία, Σκόπια, Βοσνία Ερζεγοβίνη)²⁰ ώστε να μην μείνουν « λευκές σελίδες »

²⁰ Βλ. Δρογίδης Δημήτριος Α. (2001), Εγκυκλοπαίδεια "Βαλκάνια η Γη της Φωτιάς", " Το ιστορικό πλαίσιο των Βαλκανίων", εκδ. Τζαμπήρης-Πυραμίδα, Θεσσαλονίκη, Τόμος 1^{ος}, σελ. 26-34 και στην ιστοσελίδα <http://www.en.wikipedia.org/wiki/balkania.gr>. Προσπελάστηκε στις 26/5/2008. <http://www.mfa.gr/el/GR/Policy/Geographic+Regions/SouthEastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/Croatia/info.htm>. Προσπελάστηκε στις 25/5/2008. <http://www.el.wikipedia.org/wiki/Bosnia-Herzegovina>. Προσπελάστηκε στις 25/5/2008. Άρθρο του Ιωάννη Αρμακόλα, " Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη: ένα κράτος σε μόνιμη κρίση ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.29. <http://www.mfa.gr/el/GR/Policy/Geographic+Regions/SouthEastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/Croatia/info.htm>. Προσπελάστηκε στις 20/5/2008. Βλέπε Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τις προοπτικές στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη B6-0105/2006 _EL.mht, 8/2/2006. (εν συνεχεία δηλώσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Επιτροπής. σύμφωνα με το άρθρο 103, παράγραφος 2, του Κανονισμού). Άρθρο του Όθωνα Αναστασάκη, " Τα Δυτικά Βαλκάνια, η Ε.Ε. και τα πολιτικά κριτήρια ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.22-23. http://www.el.wikipedia.org/wiki/Σερβία_και_Μαυροβούνιο. Προσπελάστηκε στις 25/5/2008. http://europa.eu/abc/european-countries/others/montenegro/index_el.htm. Προσπελάστηκε στις 25/5/2008.

Βλέπε και Κυριάκος Δ. Κεντρωτής " Ευρωπαϊκή Ένωση και Τα Βαλκάνια ανάμεσα στη Γεωγραφία και στην Ιστορία: Αναζητήσεις δομών και Υπερδομών." Από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών Φλώρινας, (Θεσσαλονίκη 2007) " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006 σελ.39-46. Άρθρο του Γιώργου Πετρόπουλου, " Το ξέσπασμα των

στον ενιαίο ευρωπαϊκό χάρτη.²¹ Επιτακτική είναι και η ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης και γενικότερα της Βόρειας Ελλάδας, καθώς η Ελλάδα ως η μόνη χώρα της Βαλκανικής έχει διπλή υπόσταση, είναι δηλαδή μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και ταυτόχρονα ανήκει στην ομάδα των κρατών-μελών της Ατλαντικής Συμμαχίας (NATO). Από τη θέση αυτή η ίδια μπορεί και πρέπει να παίξει ουσιαστικό ρόλο στην περιοχή με δύο τρόπους: Πρώτον, ως η πιο σημαντική οικονομική δύναμη έχει το καθήκον να βοηθήσει την ανάπτυξη και κοινωνική οργάνωση των γειτονικών της χωρών. ²²Δεύτερον, ως μέλος της ΕΕ και του NATO μπορεί να γίνει ατμομηχανή δυναμικής διεξόδου στην περιοχή αυτή, που λειτουργούσε πάντα ως φυσική της ενδοχώρα και να δημιουργηθεί έτσι σταθερός δίαυλος διεξόδου και στις νέες αγορές που θα ενταχθούν στην Ε.Ε. Αξίζει να αναφερθεί ότι η οικοδόμηση μιας αειφόρου ανάπτυξης δημιουργεί πρόσθετες οικονομικές ευκαιρίες και απασχόληση σε πολλούς τομείς και προσφέρεται ως πεδίο για διασυνοριακή συνεργασία και συμπράξεις επιχειρήσεων εστιασμένες στον τομέα του περιβάλλοντος:

- ο κατασκευαστικός τομέας και οι συναφείς υπηρεσίες,
- οι μεταφορές,
- η παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας,
- οι γεωργικές πρακτικές καθώς και
- τομείς της χωροταξίας, όπως η αστική ανάπτυξη είναι μερικοί από αυτούς.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η διαχείριση των αστικών και βιομηχανικών

Βαλκανικών Πολέμων", Εφημερίδα Ριζοσπάστης, Ένθετη Έκδοση: " 7 μέρες μαζί ", Κυριακή 16 Οκτώβρη 2005, σελ.11. Δυσνόσιος Ξένος, " Γεωργία και Φυσικοί Πόροι στο Βαλκανικό Χώρο", Κεφάλαιο 1.1. " Η Γενική Αναπτυξιακή Φυσιογνωμία των Βαλκανικών Χωρών ", εκδ. Παπαζήση 2002, σελ. 5-11. Επίσης βλέπε και Βασίλειος Ε. Γραμματικός " Δυτικά Βαλκάνια : Η Μαύρη Τρύπα της Ευρώπης Η Τα Μελλοντικά Μέλη της Ε.Ε.; " Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 104-105. Για την οικονομική κατάσταση των βαλκανικών κρατών βλέπε Ευάγγελος Ι. Καραφωτάκης " Οι Βαλκανικές Οικονομίες σε Πρώιμο Στάδιο Μετάβασης (1990-1996), Επιστημονική Βιβλιοθήκη Κριτική σελ. 67.

²¹ Άρθρο του Φοίβου Οικονομίδη, " Βαλκάνια. Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας άλλαξε τον βαλκανικό χάρτη", Εφημερίδα, Ελευθεροτυπία, 19/04/2008. Άρθρο του Vladimir Gligorov, " Η βαλκανική γεωγραφία « έχθρας και συνεργασίας ». Η πολιτική αστάθεια επηρεάζει την οικονομία ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Οικονομία, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.31. Άρθρο του Olli Rehn " Σε κρίσιμο σταυροδρόμι τα Δυτικά Βαλκάνια ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.12. Άρθρο του Laza Kekic, " Η Σερβία και το Βαλκανικό « Βατερλώ »", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.20. Άρθρο του Ivan Krastev " Πολιτική των συμβολισμών και κοινή λογική ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.21. Άρθρο του Dimitri Trenin, " Το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου είναι πρόβλημα της Σερβίας ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.24-25. Στην πρόσφατη έκθεση της Οργάνωσης Human Rights Watch για την Κροατία αναφέρεται ότι έχουν καταγραφεί 122.000 πρόσφυγες που επέστρεψαν, αριθμός πολύ μικρός, καθώς περίπου το 40% των προσφύγων επιστρέφουν στη Σερβία, τη Βοσνία ή το Μαυροβούνιο και μένουν για λίγο χρονικό διάστημα.

²² Βλέπε Σχετική Έκθεση για την Οικονομία της Σερβίας και τις Οικονομικές και Εμπορικές Σχέσεις με την Ελλάδα. Πρεσβεία της Ελλάδος. Βελιγράδι. Απρίλιος, 2007. Άρθρο του Χρήστου Κεφάλαια, " Ελληνική Επιχειρηματικότητα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη ", Εφημερίδα Καθημερινή, Τρίτη, 13 Μαΐου 2008.

Σχετική ιστοσελίδα: <http://www.mpriv.sr.gov.yu/tend> . Προσπελάστηκε στις 7/3/2008.

αποβλήτων και η διαχείριση των υδάτινων πόρων. Η συνεργασία στους τομείς αυτούς θα βοηθήσει επιπλέον και στην αντιμετώπιση της διασυνοριακής μόλυνσης που παρατηρείται στα νερά του Στρυμόνα και Νέστου. Είναι αξιοσημείωτο, ότι στη διάρκεια έντονων βροχοπτώσεων έχουμε διασυνοριακή μόλυνση προερχόμενη από τις χωματερές της Βουλγαρίας (μόνο δύο από τις 680 τηρούν τις κοινοτικές προδιαγραφές και τα βιομηχανικά απόβλητα εναποτίθενται μαζί με τα αστικά). Επίσης, η συνεργασία για την ανάδειξη τόπων με κοινοτικό ενδιαφέρον του δικτύου Φύση 2000 (Natura) και της βιοποικιλότητας της περιοχής θα τονώσει την απασχόληση και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για οικοτουρισμό.

Σημαντικές ευκαιρίες προσφέρονται και στον τομέα της επεξεργασίας υγρών αστικών αποβλήτων, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δια του Μέσου Προενταξιακών Διαρθρωτικών Πολιτικών (ISPA) παρέχει μεγάλη χρηματοοικονομική υποστήριξη.²³ Επιπλέον, η Ένωση έχει εγκρίνει σειρά έργων και προγραμμάτων που αφορούν τη διασυνοριακή συνεργασία με τη Βουλγαρία, όπως η ηλεκτρική διασύνδεση με τις Βαλκανικές χώρες, τους αγωγούς φυσικού αερίου, την έρευνα και την καινοτομία. Η εισαγωγή καθαρότερης τεχνολογίας επίσης δημιουργεί οικονομικές ευκαιρίες με απασχόληση. Παλαιότερη μελέτη (2001) υπολόγιζε ότι η αγορά περιβαλλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών στην Ε.Ε. προσέγγιζε τα 200 δις Ευρώ ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο αυτή αντιπροσώπευε ένα ποσό της τάξεως των 500 δις δολαρίων, με προοπτική να φτάσει τα 700 δις το 2010. Ανάλογη είναι η εξέλιξη και στον τομέα της απασχόλησης. Σύμφωνα με στοιχεία πάλι της ίδιας μελέτης, η ζήτηση περιβαλλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών αυξάνει κατά 5% ετησίως και περί τις 3.500.000 θέσεις εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με το περιβάλλον, με προοπτικές περαιτέρω αύξησης. Ήδη υπολογίζεται ότι ποσοστό άνω του 3% των θέσεων εργασίας συνδέεται με το περιβάλλον. Σε ότι αφορά τις προοπτικές, εκτιμάται, λόγω χάρη, ότι στα προσεχή χρόνια θα δημιουργηθούν 500.000 νέες θέσεις εργασίας στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αν μάλιστα συνυπολογιστούν και οι ευνοϊκές συνέπειες που θα προκύψουν από τον επιδιωκόμενο διπλασιασμό της παραγωγής ενέργειας από τέτοιες πηγές, δηλαδή από 6% σε 12% της ακαθάριστης εγχώριας κατανάλωσης ενέργειας, που τέθηκε ως στόχος της ΕΕ μέχρι το 2010, είναι φανερό ότι ο τομέας του περιβάλλοντος θα αποτελέσει σανίδα σωτηρίας για την αντιμετώπιση της ανεργίας, αναδεικνύεται δηλαδή σε μέγα σύμμαχο κατά της ανεργίας.²⁴ Σημαντική ώθηση δίνει εν προκειμένω η απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας, τομέας στον οποίο επίσης εμφανίζει αδικαιολόγητη υστέρηση η Ελλάδα, που μόλις πρόσφατα άρχισε δειλά να αποδεσμεύει την αγορά αυτή από το κρατικό μονοπώλιο. Εάν η ίδια είχε έναν φιλοπεριβαλλοντικό σχεδιασμό υποδομής και ανάπτυξης θα είχε εξασφαλίσει έναν πρόσθετο δίαυλο οικονομικής διεξόδου στα Βαλκάνια και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.²⁵

²³ Άρθρο του Jens Bastian, οικονομολόγου, "Οικονομική Ανάπτυξη στα Βαλκάνια. Αέρας ανάκαμψης στις οικονομίες των βαλκανικών χωρών", Εφημερίδα Βαλκάνια-Οικονομία, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.32-33.

²⁴ Άρθρο του Hashim Thaci "Η Ευρώπη η μόνη οδός για τις χώρες της περιοχής", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.6

²⁵ Άρθρο του Μ. Α. Μυριάνθη, "Η Ενεργειακή παρουσία της Ελλάδας. Η χώρα μας ενεργειακός κόμβος στην περιοχή", Εφημερίδα Βαλκάνια-Οικονομία, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.36-37. Άρθρο του Καρακωστανόγλου Βενιαμίν, "Ο Ρόλος της Ελλάδας στα Βαλκάνια", Εφημερίδα Ελευθεροτυπία 24/02/2008.

Επομένως, κρίνεται αναγκαία η προσπάθεια των βαλκανικών χωρών να υπερβούν τις δυσκολίες προσαρμογής και σύγκλισης με τους ευρωπαϊκούς κανόνες περιβαλλοντικής προστασίας και τις επιταγές της αιχφόρου ανάπτυξης. Η σύσταση του ΔΙΔΙΚΥΠΕΒ στην περιοχή των Βαλκανίων έχει βασικό στόχο να καθιερώσει το νερό ως μέσο συνεργασίας και ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ των λαών με έμφαση στη χρήση των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής, όπως το Διαδίκτυο και τοπικά ηλεκτρονικά δίκτυα, ως μέσα αρχειοθέτησης των στοιχείων και ανταλλαγής πληροφοριών. Αυτό δεν θα επιτευχθεί ούτε από μόνο του ούτε χωρίς συνεχή προσπάθεια και συντονισμένη δράση. Σε περιφερειακό επίπεδο, μη κυβερνητικές οργανώσεις, έχουν ουσιαστικό ρόλο να παίξουν, ξεκινώντας από τη βάση και ενεργοποιώντας τοπικούς φορείς και οργανώσεις. Κύριο ρόλο στην προσπάθεια αυτή καλείται να παίξει η εκπαίδευση σε θέματα υδατικών πόρων και περιβάλλοντος αρχίζοντας από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο δημοτικό και φθάνοντας στη συνεχιζόμενη διά βίου εκπαίδευση τεχνικών και επιστημόνων. Τα προβλήματα υδατικών πόρων και περιβάλλοντος δεν θα βρουν βιώσιμη λύση παρά μόνο αν όλοι οι πολίτες συνειδητοποιήσουμε την ανάγκη αλλαγής τρόπου ζωής και από την καταναλωτική κοινωνία και την περιφρόνηση προς το περιβάλλον υιοθετήσουμε τον σεβασμό προς το περιβάλλον και το πολύτιμο αυτό αγαθό που είναι το νερό.

http://www.e-logos.gr/articles.asp?subject_id=49&article=703&lang=GR - 35k -, Προσπελάστηκε στις 7/3/2008. Άρθρο της Βάσω Χαραλαμπίδου, "Κόμβος στο οδικό δίκτυο των Βαλκανίων η Ελλάδα" Εφημερίδα Το Βήμα On Line, Κυριακή 12 Ιουλίου 1998 - Αρ. Φύλλου 12489. Άρθρο του Π. Μυλωνά, "Οι οικονομικές σχέσεις με την Νοτιοανατολική Ευρώπη. Σημαντική η επίδραση για την ελληνική οικονομία", Εφημερίδα Βαλκάνια-οικονομία, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.35. Δ. Ζωμάς "Η Ελληνική Επιχειρηματικότητα στην Βουλγαρία" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα "Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 341-342 και 343-345. Βλέπε και Άρθρο "Αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης της περιφέρειας στα Ανατολικά Βαλκάνια. Επιχειρηματική διασυνοριακή συνεργασία; Εξωστρέφεια και επενδυτική. Ιστοσελίδα. http://www.evdamth.gr/events/files/EkthesiSymperasmatv_n_AnaptuksiakoSynedrio.doc Προσπελάστηκε στις 7/3/2008. και Άρθρο "ενόψει της διεύρυνσης της Ε.Ε. στα Βαλκάνια ως πεδίο για διασυνοριακή συνεργασία και συμπράξεις επιχειρήσεων εστιασμένες στον τομέα του περιβάλλοντος." http://www.ifaes.gr/conference_trakateilis_antonis_ei.doc. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Τα ειδικά προβλήματα στο τομέα του περιβάλλοντος²⁶ στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στο περιεχόμενο τριών παραγόντων οι οποίοι σε κάποιο βαθμό επηρεάζουν την δημιουργία των περιβαλλοντικών προβλημάτων της περιφέρειας.²⁷ Συγκεκριμένα:

- Η μετάβαση των οικονομιών από τον κεντρικό προγραμματισμό στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς²⁸.
- Η επιδίωξη της διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης.
- Οι συνεχείς συγκρούσεις στην περιοχή.

Το έδαφος των χωρών της Αλβανίας και της ΠΓΔΜ είναι κατά κύριο λόγο ορεινό σε αντίθεση με την εδαφική επικράτεια των χωρών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας(ΟΔΓ)²⁹, της Ρουμανίας³⁰ και της Βουλγαρίας που περιλαμβάνουν και μεγάλες πεδινές περιοχές. Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται και αυτή ως ορεινή χώρα η οποία, όμως διακρίνεται για την εκτεταμένη ακτογραμμή της και τον μεγάλο αριθμό των νησιών της. Γενικότερα, με εξαίρεση τη π.Γ.Δ.Μ όλες οι άλλες

²⁶ Στο άρθρο 2 του Ν. 1650/1986, ως περιβάλλον ορίζεται : «Το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα της ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες». Η παραπάνω νομική προσέγγιση του περιβάλλοντος ως διεπιστημονική έννοια, διαχωρίζει, όπως είναι προφανές, τους παράγοντες και τα στοιχεία που την συνθέτουν σε φυσικούς και ανθρωπογενείς. Ιδιαίτερα, ως φυσικό περιβάλλον, σύμφωνα με το Άρθρο 1 παρ. 5 του Ν. 360/1976 «Περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος», νοείται «ο περιβάλλον τον άνθρωπο χερσαίος, θαλάσσιος και εναέριος χώρος, μαζί με τις εμπεριεχόμενες σε αυτούς χλωρίδα, πανίδα και φυσικούς πόρους» ενώ στην παράγραφο 6 του αυτού άρθρου και νόμου ως πολιτιστικό περιβάλλον, έννοια ειδικότερη αυτής του ανθρωπογενούς, ορίζονται «τα ανθρωπογενή στοιχεία πολιτισμού και χαρακτηριστικά, όπως αυτά διαμορφώθηκαν από την παρέμβαση και την σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, περιλαμβανομένων των ιστορικών χώρων, όπως επίσης και της καλλιτεχνικής και πολιτιστικής γενικότερης κληρονομιάς της Χώρας».

²⁷ Βλέπε Ομιλία της Ευρωβουλευτού Ευαγγελίας Τζαμπάζη, στη Βουλγαρία, στο Kardjali, στην Διάσκεψη που διοργανώθηκε από τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση INTEN-Synergy και την Περιφέρεια του Kardjali με θέμα «Περιφερειακή Συνοχή και περιβάλλον - Ο ρόλος των περιφερειών». <http://www.disabled.gr>. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

²⁸ Για παράδειγμα η οικονομία της Ρουμανίας δεν έχει συνέλθει ακόμα πλήρως από την πτώση του τείχους και την διάλυση του ανατολικού μπλοκ. Το ΑΕΠ κατά κεφαλήν προσεγγίζει τα 5.000 ευρώ και η αύξηση του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια κυμαίνονταν στο 4 με 5%.

²⁹ Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας που σχηματίστηκε το 1992 στην περιοχή των εναπομεινάντων δημοκρατιών της Σερβίας (με τις αυτόνομες επαρχίες της Βοϊβοδίνας του Κόσσοβο) και του Μαυροβουνίου. Το 2003, το όνομα Γιουγκοσλαβία εγκαταλείφθηκε επίσημα όταν το κράτος μετασχηματίστηκε σε μια χαλαρή κοινοπολιτεία που ονομάστηκε Σερβία και Μαυροβούνιο. Η Βουλή του Μαυροβουνίου το 2006 αποφάσισε την απόσχιση του από την κοινοπολιτεία. Με αυτήν ολοκληρώθηκε η διάλυση της παλιάς Γιουγκοσλαβίας.

³⁰ http://europa.eu/abc/european-countries/eu_members/Romania/index_el.htm. Προσπελάστηκε στις 30/5/2008. Η Ρουμανία έχει σημαντικούς φυσικούς πόρους – πετρέλαιο, φυσικό αέριο, άνθρακα, σίδηρο, χαλκό και βωξίτη. Οι κυριότερες βιομηχανίες της είναι η μεταλλουργία, τα πετροχημικά και τα προϊόντα μηχανολογικού εξοπλισμού.

χώρες έχουν σημαντικό αριθμό παράκτιων περιοχών. Η Ρουμανία και η Βουλγαρία βρέχονται από την Μαύρη θάλασσα ενώ η Γιουγκοσλαβία, η Αλβανία και η Ελλάδα από την πλευρά της Μεσογείου βρέχονται από την Αδριατική, το Ιόνιο και το Αιγαίο Πέλαγος. Τα σημαντικότερα ποτάμια οροθετούνται σε διασυνοριακό έδαφος ενώ αποτελούν πρώτης τάξης πηγές για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ο Δούναβης, ο μεγαλύτερος ποταμός της περιοχή, διασχίζει την ΟΓΔ, τη Ρουμανία και Βουλγαρία αντιπροσωπεύοντας το κυριότερο κομμάτι υδατικού δυναμικού στην περιοχή και είναι μια από τις σπουδαιότερες συγκοινωνιακές αρτηρίες, αφού είναι πλωτός σε όλη την έκτασή του στη Βουλγαρική ζώνη³¹. Ο Έβρος, ο Νέστος, ο Άρδας και ο Αξιός είναι επίσης εξαιρετικής διαπεριφερειακής σημασίας ποταμοί στην περιοχή. Μάλιστα ο Έβρος έχει μεγάλη σημασία για τη γεωργική παραγωγή στην πεδιάδα της ανατολικής Ρωμυλίας. Η Ελλάδα, η Αλβανία και η π.Γ.Δ.Μ μοιράζονται το σημαντικό σύστημα λιμνών της Οχρίδας και των Πρεσπών για το οποίο θα εξετάσουμε εκτενέστερα παρακάτω. Πάντως, σε γενικές γραμμές όλες οι εν λόγω χώρες παρουσιάζουν σημαντικούς υδάτινους πόρους (ποτάμια, λίμνες, υπόγεια νερά και πηγές) οι οποίοι όμως αν και είναι ανομοιόμορφα κατανομημένοι στην περιοχή κατέχουν διασυνοριακή χωροθεσία με αποτέλεσμα την εμφάνιση σοβαρών διασυνοριακών προβλημάτων η επίλυση των οποίων προϋποθέτει συνεργασία.³² Οι παράκτιες περιοχές στη βαλκανική περιφέρεια που μελετάμε ποικίλουν, περιλαμβάνοντας παραλίες ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αμμώδεις και κρημνώδεις ακρογιαλιές, λιμνοθάλασσες και δέλτα. Η ποιότητα των παράκτιων περιοχών διαφοροποιείται καθώς, από τη μια οι παράκτιες της Μαύρης Θάλασσας υποβαθμίζονται περιβαλλοντικά και από την άλλη στην Μεσόγειο χαρακτηρίζονται από μοναδική ομορφιά. Η αλόγιστη εκμετάλλευση τους από τα διάφορα κοινωνικοοικονομικά συμφέροντα επιβαρύνουν τη βιωσιμότητά τους.

Το περιβάλλον της φυσικής κατοικίας βιολογικών ειδών (οικότοποι) ποικίλει στην περιοχή παρέχοντας τη δυνατότητα επιβίωσης ενός μεγάλου αριθμού του ζωικού και φυτικού βασιλείου. Σε αρκετές περιοχές, μάλιστα, ενδημεί ένας μεγάλος αριθμός ειδών προς εξαφάνιση ή σπάνια είδη (ασβός, αργυροπτελεκάνος, καφέ αρκούδα). Η γεωγραφική θέση των παραπάνω Βαλκανικών κρατών έχει διαμορφώσει ένα πλούσιο «μωσαϊκό» της φύσης ουσιώδες τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα δέλτα του ποταμού Δούναβη και Έβρου αντιπροσωπεύουν μοναδικά οικοσυστήματα. Ειδικότερα, το Δέλτα του Δούναβη³³ το δεύτερο σε ευρωπαϊκό επίπεδο (μετά του Βόλγα), θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό στην περιοχή με ένα μεγάλο αριθμό φυτικών και ζωικών ειδών. Τέλος, ο δασικός πλούτος αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα σε σύγκριση με κάποιες άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Πλούσια δασικά οικοσυστήματα υπάρχουν σε όλες τις ορεινές περιοχές των χωρών αν και υφίστανται σημαντικά προβλήματα αποψίλωσης.

³¹ Η Βουλγαρία είναι πλούσια σε κοιτάσματα λιγνίτη, πετρέλαιο. Σημαντική είναι η ανάπτυξη της βαριάς βιομηχανίας, της χημικής βιομηχανίας και της υφαντουργίας.

³² Δραματική μείωση της ροής του Αξιού καταγράφεται από το καλοκαίρι του 1993. βλέπε Άρθρο του Τσίγγανα Θ. , " Συναγερμός για τα Δέλτα του Αξιού, Εφημερίδα Καθημερινή, 15/2/2002.

³³ Το δέλτα του ποταμού κοντά στις εκβολές του στη Μαύρη Θάλασσα αποτελεί φυσικό καταφύγιο για αμέτρητα ενδημικά και αποδημητικά πτηνά.

2.1. Υδάτινο δυναμικό³⁴

Το κύριο πρόβλημα στο υδάτινο δυναμικό της χώρας είναι ποιοτικού χαρακτήρα παρά ποσοτικού. Η ποσοτική διάσταση του προβλήματος, εντείνεται κυρίως από την άνιση γεωγραφικά κατανομή των υδάτινων πόρων και την εποχιακή διακύμανση της ζήτησης. Ο κίνδυνος ποιοτικής υποβάθμισης των υδάτινων πόρων απειλεί ιδιαίτερα τις περιοχές συγκέντρωσης του αστικού πληθυσμού, των βιομηχανικών δραστηριοτήτων και των εντατικών αγροτικών καλλιεργειών. Οι κυριότεροι παράγοντες ρύπανσης των υδάτων αναφέρονται ως ανεξέλεγκτη χρήση των φυτοφαρμάκων και χημικών προϊόντων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, έλλειψη αντιρρυπαντικών υποδομών π.χ. υποδομές διάθεσης των αστικών λυμάτων και των βιομηχανικών λυμάτων σε όλες τις εθνικές περιβαλλοντικές εκθέσεις για την υφιστάμενη κατάσταση του υδάτινου πλούτου. Εσωτερικές διαφοροποιήσεις υφίστανται στη Βαλκανική ζώνη τόσο στην ποιότητα των υδάτων όσο και στα συστήματα και τα κριτήρια ελέγχου της ποιότητας αυτών. Η ρύπανση του νερού διαχέεται στις γειτονικές χώρες μέσω των ποτάμιων συστημάτων, υποβαθμίζοντας και το δικό τους πλούτο αναδεικνύοντας τον διασυνοριακό χαρακτήρα του προβλήματος.³⁵

Ειδικότερα, την τελευταία δεκαετία παρατηρείται μείωση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων λόγω της μείωσης της αγροτικής και βιομηχανικής παραγωγής και το κλείσιμο πολλών κτηνοτροφικών μονάδων που λειτουργούσαν αρκετά επιβαρυντικά για την ποιότητα των υδάτινων πόρων. Η Ρουμανία έχει λάβει αρκετές προειδοποιήσεις για τη βιομηχανική ρύπανση που προκαλούν τα εργοστάσια της από την Ε.Ε. (μόνο 13 μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις για τη προστασία του περιβάλλοντος και έχουν λάβει την περιβαλλοντική έγκριση από τον Υπουργό Περιβάλλοντος της Ρουμανίας).³⁶ Επιπλέον, τα 284 κρεματόρια στα νοσοκομεία της Ρουμανίας που χρησιμοποιούνται για να αποτεφρώσουν τα βιολογικά απόβλητα είναι πιθανό να κλείσουν εάν δεν εκσυγχρονιστούν οι τεχνολογίες τους ώστε να ακολουθήσουν τα περιβαλλοντικά πρότυπα της Ε.Ε. Όμως, παρατηρούνται προσπάθειες για την βελτίωση και ενίσχυση των υποδομών διάθεσης λυμάτων, τροποποιήσεις στην εισαγωγή χημικής αποστείρωσης σε όλες τις χώρες, οι οποίες όμως περιορίζονται διαχρονικά λόγω της έλλειψης πόρων για την πραγματοποίησή τους και την οικοδόμηση νέων εγκαταστάσεων οι οποίες είναι ιδιαίτερα χρονοβόρες και ταυτόχρονα κοστοβόρες.³⁷ Τα δυσλειτουργικά συστήματα διαχείρισης

³⁴ Λ. Βαλάσης " Η Διαχείριση του 'Υδατος" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 644.

³⁵ http://www.stmugv.bayern.de/en/eu/ost_umw.htm . Όπως περιγράφεται σε σχετική έκθεση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Προστασίας του Καταναλωτή της πολιτείας της Βαυαρίας. Προσπελάστηκε στις 3/9/2008,

http://www.moew.government.bg/index_e.html. Προσπελάστηκε στις 3/9/2008.

³⁶ Άρθρο της Daniela Tachel , " Romania's Polluted Water a Barrier to EU Member Status ",

Εφημερίδα "BUCHAREST", Romania, July 20 2004(ENS), στη σχετική ιστοσελίδα:

<http://www.ens-newswire.com/ens/jul2004/2004-07-20-04.asp> Προσπελάστηκε στις 2/12/2008.

³⁷ Η ανάπτυξη του τμήματος ύδατος και υγρών αποβλήτων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη αναμένεται να είναι ο περιβαλλοντικός τομέας με τις υψηλότερες απαιτήσεις επένδυσης.

αποβλήτων πρέπει να αντιμετωπιστούν ώστε να μην αναπτύσσονται ανεπαρκώς διότι υφίσταται ρύπανση του επιφανειακού υδροφόρου ορίζοντα, πολλών ποταμών και λιμνών η οποία συνεχώς επεκτείνεται. Η ποιότητα νερού και ειδικά η συγκέντρωση του φωσφόρου, του αζώτου και των νιτρικών αλάτων καταστούν το νερό μη πόσιμο. Η αποφυγή της μόλυνσης πόσιμου νερού και η παροχή βιώσιμων πρακτικών υδροεπεξεργασίας είναι τα βασικότερα θέματα «υδροδιπλωματίας» μεταξύ των βαλκανικών χωρών.³⁸ Η αύξηση των υποδομών ελέγχου των υδάτων προτείνεται σε όλα τα εθνικά περιβαλλοντικά προγράμματα χωρίς όμως να υφίστανται και ομογενοποίηση των κριτηρίων έτσι ώστε οι μετρήσεις να είναι συγκρίσιμες. Η ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας σε θέματα υδροοικονομίας μεταξύ όλων σχεδόν των κρατών της περιοχής αποτελεί κυρίαρχη τάση την τελευταία δεκαετία.³⁹ Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να καταβληθεί σε ότι αφορά στην αναδιάρθρωση και εξυγίανση των διοικητικών δομών, των ικανοτήτων ελέγχου ουσιαστικής εφαρμογής λαμβανομένων μέτρων. Η έλλειψη εμπειρίας στο σχεδιασμό, συντονισμό των συναρμόδιων φορέων άσκησης εξουσίας, στην υλοποίηση, παρακολούθηση μακροχρόνιων ολοκληρωμένων περιβαλλοντικών πολιτικών σε όλα τα επίπεδα διοίκησης καθώς και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού συμβάλλουν στην αδυναμία βιώσιμης διαχείρισης των υδατικών πόρων.⁴⁰ Βέβαια έχουν γίνει προσπάθειες στον περιβαλλοντικό τομέα όπως δήλωσε ο Γενικός Διευθυντής Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι σχεδόν το 100% των σχετικών νομικών διατάξεων που θεσπίζονται από την Ε.Ε. έχουν εφαρμοστεί στα εθνικά νομικά συστήματα των νέων κρατών μελών και οι διοικητικές δομές έχουν ενισχυθεί ενώ το ποσοστό των οικογενειών που συνδέθηκαν με τα συστήματα υγρών αποβλήτων είχαν διπλασιαστεί. Η αποκατάσταση των απαρχαιωμένων κεντρικών αγωγών υδάτων και η κατασκευή νέων στις υποψήφίες χώρες αποτελεί εγγύηση μιας λειτουργούσας παροχής ύδρευσης.⁴¹

Επιπλέον, ο πόλεμος στο γιουγκοσλαβικό έδαφος είχε σαν αποτέλεσμα τη μόλυνση των νερών της Σερβίας και ιδιαίτερα του Κοσσυφοπεδίου από χημικούς ρύπους.⁴² Στα τέλη Φεβρουαρίου με αρχές Μαρτίου 2006 πάγοι από τη Βουλγαρία έλιωσαν και υπήρξαν συνεχείς βροχοπτώσεις, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν φοβερές πλημμύρες από τον ποταμό Έβρο⁴³ και τους παραποτάμους του Άρδα και

³⁸ Ειδικά στις γεωργικές περιοχές στην Ανατολική Ρουμανία και τις βορειοανατολικές περιοχές της Βουλγαρίας ο ανεφοδιασμός του πόσιμου νερού βασίζεται κυρίως στη χρήση υπόγειων υδάτων.

³⁹ Άρθρο του Ιάκωβου Γκανούλη, "Τα ρευστά Βαλκάνια Τα διασυνοριακά υδατικά συστήματα των βαλκανικών χωρών, η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, το περιβάλλον και οι συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων". Εφημερίδα Το Βήμα On Line, Κυριακή 12 Νοεμβρίου 2000 - Αρ. Φύλλου 13110.

⁴⁰ Η Ε.Ε. υπολογίζοντας αυτές τις δαπάνες των Βαλκανικών κρατών τα ερχόμενα έτη να φθάσουν το 2%-3% του Α.Ε.Π. τους συμφώνησε όσον αφορά τη διαχείριση παροχής νερού και υγρών αποβλήτων να χορηγήσει τις μακρύτερες μεταβατικές περιόδους προσαρμογής.

⁴¹ "EU official estimates Romanian cleanup" <http://duna.org/cyanidespill/4th-spill.shtml>, και http://www.moew.government.bg/index_e.html.

⁴² Από την εποχή των βομβαρδισμών μέχρι σήμερα υπήρξε σημαντική έκπλυση της ραδιενεργού σκόνης με κατάληξη το έδαφος, τον υδροφόρο ορίζοντα και τους υδάτινους πόρους. Επομένως η ρύπανση έχει αραιωθεί σημαντικά, δεν έχει όμως εκλείψει. Τα φυτά που τώρα αναπτύσσονται στην περιοχή, μπορούν να προσλάβουν το (υδατοδιαλυτό) ουράνιο μαζί με το νερό. Κρίνεται επομένως σκόπιμη η μέτρηση του βαθμού ενσωμάτωσης του ραδιενεργού παράγοντα στους σήμερα παραγόμενους (στην εν λόγω περιοχή) φυτικούς (και μετέπειτα ζωικούς) ιστούς.

⁴³ Άρθρο της Αναστασίας Μήλιου 16/4/2008 "Οικολογική κίνηση Θεσσαλονίκης Αγωγός πετρελαίου Μπουργκάς -Αλεξανδρούπολη: Ευκαιρία ανάπτυξης ή τεράστια περιβαλλοντική απειλή;" <http://www.archipelago.gr/story3-110.html> Προσπελάστηκε στις 25/5/2008.

Ερυθροπόταμο στη περιοχή⁴⁴ αλλά και περιβαλλοντικές καταστροφές. Στο Θερμαϊκό κόλπο οι μετρήσεις που πραγματοποιούν οι επιστήμονες επιβεβαιώνουν ότι τα νερά του βρίσκονται στις πρώτες θέσεις των πιο ρυπασμένων θαλάσσιων περιοχών της Ελλάδας. Στην περιοχή του λιμανιού της Θεσσαλονίκης, το υπόστρωμα είναι εξαιρετικά ρυπασμένο από πετρελαιοειδή, με τις συγκεντρώσεις αρωματικών υδρογονανθράκων να είναι έως και εκατονταπλάσιες φορές πάνω από τις μέσες φυσιολογικές. Τα νερά στο ύψος της πλατείας Αριστοτέλους, αλλά και του Λευκού Πύργου βρίθουν επικίνδυνων τοξικών ενώσεων, όπως είναι τα PCBs, που συσσωρεύτηκαν εδώ και χρόνια και είναι εξαιρετικά δύσκολο να απομακρυνθούν.⁴⁵ Τελευταία, για το Θερμαϊκό, πραγματοποιείται μια συνολική και ολοκληρωμένη μελέτη, που εκτός από τον προσδιορισμό διαφόρων ρυπογόνων ουσιών σε περιβαλλοντικά δείγματα, περιλαμβάνει την καταγραφή των πηγών ρύπανσης του κόλπου, συμπεριλαμβανομένων και των μικροβιακών και φυσικοχημικών φορτίων χειμάρρων, τάφρων, ποταμών, εξόδων βιομηχανιών και βιοτεχνιών, καθώς είναι αναγκαία η μελέτη της έκτασης στην οποία συμμετέχει η κάθε πηγή ρύπανσης χωρικά και χρονικά. «Μόνο αν βρεθεί το πού γεννάται το πρόβλημα, θα μπορέσει να χτυπηθεί στη ρίζα του και να υπάρξει μία σημαντική αναβάθμιση της ποιότητας των νερών του Θερμαϊκού κόλπου», επισημαίνει ο επικεφαλής της μελέτης, καθηγητής Χημείας κ. Κώστας Φυτιάνος.⁴⁶ Ωστόσο, σύμφωνα με τον κ.Φυτιάνο, η καλή ρευματική κυκλοφορία του κόλπου συντελεί στην αραίωση και διάχυση των μολυσματικών ουσιών στο ευρύτερο θαλάσσιο περιβάλλον του κόλπου και εμποδίζει την παραπέρα μόλυνση.

⁴⁴ Ο ποταμός Έβρος πλημμύρισε, το ύψος των νερών του έφτασε περίπου στα 7 μέτρα. Κινδύνεψαν ανθρώπινες ζωές πνίγηκαν ζώα και ζώα από κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις (1500 περίπου) και ζώα άγρια. Απέραντες αγροτικές εκτάσεις μετατράπηκαν σε λίμνες. Κτηνοτροφικές μονάδες και άλλες εγκαταστάσεις καταστράφηκαν. Σπίτια σε χωριά κοντά στον ποταμό Έβρο πλημμύρισαν, στα χωριά Λάβαρα, Πραγγί και Πύθιο οι άνθρωποι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Στο χωριό Λάβαρα πλημμύρισαν περίπου 70 σπίτια. Έσπασαν αναχώματα γιατί δεν μπορούσαν να συγκρατήσουν τα ορμητικά νερά. Χρειάστηκε να διακοπεί ακόμα και η κυκλοφορία στη γέφυρα του ποταμού Άρδα. Η οικονομία του νομού Έβρου δέχτηκε ένα ισχυρό πλήγμα.

⁴⁵ Τα παραπάνω αποτελούν στοιχεία των πρώτων αποτελεσμάτων μελέτης την οποία ανέλαβε το Εργαστήριο Ελέγχου Ρύπανσης Περιβάλλοντος του ΑΠΘ για λογαριασμό της Διεύθυνσης Προστασίας και Ανάπτυξης Θερμαϊκού κόλπου του υπουργείου Μακεδονίας - Θράκης, σχετικά με την εκτίμηση της ποιότητας των νερών του κόλπου.

⁴⁶ Όπως αναφέρει ο επικεφαλής της έρευνας, η οποία ξεκίνησε πριν από εννιά μήνες και ολοκληρώνεται τον προσεχή Ιούλιο, «από την επεξεργασία των πρωτογενών δεδομένων των δειγμάτων νερών που συλλέξαμε τον περασμένο Ιούλιο και Αύγουστο, εντοπίζονται πέντε κύριες εστίες μόλυνσης των νερών του Θερμαϊκού. Οι τρεις εστίες βρίσκονται στις δυτικές ακτές του κόλπου και εντοπίζονται στα σημεία εκβολών των ποταμών και των καναλιών. Οι άλλες αφορούν την περιοχή δυτικά των λιμενικών εγκαταστάσεων της Θεσσαλονίκης (Καλοχώρι, παλιά βυρσοδεφεία, βιολογικός κ.λπ.) και την περιοχή πριν από τον αερολιμένα στις εκβολές χαρακτηριστικού χειμάρρου μετά τη βιομηχανία ΒΙΑΜΥΛ (ύψος ΙΚΕΑ), καθώς και του χειμάρρου του Ανθεμούνα».

2.2. Παράκτιες περιοχές

Τα κύρια προβλήματα που υφίστανται τόσο οι παράκτιες περιοχές όσο και οι θαλάσσιοι πόροι της περιοχής εντοπίζονται στον σταδιακό αφανισμό οικοσυστημάτων και την σταδιακή και αυξανόμενη παρουσία μη ενδογενών ειδών, ανησυχητικά φαινόμενα ευτροφισμού, εντατική εκμετάλλευση των πόρων και θαλάσσια μόλυνση οφειλόμενη κατά κύριο λόγο των λυμάτων απευθείας στην Θάλασσα ή στους ποταμούς της περιοχής. Οι παράκτιες περιοχές της Μεσογείου θάλασσας κινδυνεύουν από τον έντονο ανταγωνισμό και την μη ορθολογική χρήση από μια σειρά οικονομικών δραστηριοτήτων, μαζικός τουρισμός, εξάπλωση των πόλεων, βιομηχανία κτλ.⁴⁷ Η Μαύρη Θάλασσα που μέχρι πρόσφατα δεν προστατεύονταν με καμία κοινή περιβαλλοντική πολιτική ή με κάποιο άλλο νομικό καθεστώς σήμερα έχει δραστηριοποιηθεί η διεθνής γνώμη και χρηματοδοτεί μέσω του GEF έργα για την προστασία της. Η περιοχή απαιτεί ολοκληρωμένη προστασία της φύσης μεταξύ μιας ομάδας χωρών που δεν είναι εύκολο να συντονιστούν και να δράσουν μαζί.⁴⁸ Οι Αλβανικές ακτές από την άλλη μεριά παρά την έντονη ανασυγκρότηση της χώρας και την εκμετάλλευσή τους παραμένουν σε ένα μεγάλο ποσοστό αναλλοίωτες με ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά. Οι ελληνικές ακτές κατά την τελευταία δεκαετία παρουσιάζουν ανησυχητικά σημάδια αλλοίωσης. Οι προοπτικές για το μέλλον των παράκτιων ακτών είναι δυσοίωνες εάν δεν υιοθετηθούν στρατηγικές για λογική εκμετάλλευσή τους από τις διαφορετικές συγκρουόμενες ανθρωπογενείς χρήσεις.⁴⁹

2.3. Βιοποικιλότητα και προστασία της φυσικής κληρονομιάς

Η ποικιλία των ειδών που ενδημεί στην περιοχή κινδυνεύει από την σταδιακή απώλεια της φυσικότητας των φυσικών κατοικιών των βιολογικών ειδών της και τον συνεχή κατακερματισμό και μη σύνδεση των περιοχών αυτών. Οι σημαντικότερες απειλές για τα οικοσυστήματα της περιοχής αλλά και για όλα τα βιολογικά είδη της περιοχής προέρχονται από την καταστροφή των βιοτόπων εξαιτίας της αγροτικής ανάπτυξης, από την κατασκευαστική δραστηριότητα στο τομέα των υποδομών, τη

⁴⁷ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος, " Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος" Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2006.σελ. 83-92.

⁴⁸ 30^η Γενική Συνέλευση των Περιφερειακών Παράκτιων Περιοχών της Ευρώπης στα Ιωάννινα 18-22 Σεπτεμβρίου 2002, <http://www.epirus.gov.gr/programs/cprm/cprm.html> - 57k -.Προσπελάστηκε στις 7/3/2008

⁴⁹ Άρθρα από την οικολογική κίνηση Θεσσαλονίκης, <http://www.ecology-salonika.org> " Η πολιτική κίνηση των οικολόγων Πράσινων Ανατολικής Ακτής Θερμαϊκού", " Όχι στην επέκταση του διαδρόμου προσαπογείωσης του αεροδρομίου Μακεδονία", <http://ecology-salonika.org/lib/?p=1275>, " Να μην αφήσουμε να γίνει ο Θερμαϊκός μια νέα Κορώνεια!" <http://ecology-salonika.org/lib/?p=1607>, "Αεροδρόμιο: Επέκταση στο Θερμαϊκό; ΟΧΙ, Ευχαριστώ". <http://ecology-salonika.org/lib/?p=127>, άρθρο της Ελευθεροτυπίας 8/3/2008, Πνίγεται η υποθαλάσσια αρτηρία της Θεσσαλονίκης από τον Χ. ΤΖ.

http://www.enet.gr/online/online_text/c=112_id=67032632 .Προσπελάστηκε στις 25/5/2008. Λ. Βαλάσης " Η Περίπτωση της πόλης Κόψα Μίκα της Ρουμανίας " από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 644-646.

λαθροθηρία, την αποξήρανση υδάτινων πόρων, τον τουρισμό, την αστική ανάπτυξη και την ανεξέλεγκτη αστική εξάπλωση.⁵⁰ Η ρύπανση των υδάτων της περιοχής απειλεί με περαιτέρω υποβάθμιση των οικοσυστημάτων αλλά πολύ περισσότερο τα πιο ευπαθή είδη.⁵¹ Παρόλα αυτά ένας μεγάλος αριθμός προστατευόμενων περιοχών λόγω της αδυναμίας των μηχανισμών εφαρμογής των νομοθετικών πλαισίων προστασίας, κινδυνεύει και συνεχώς δέχεται πιέσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Στα παραπάνω προστίθεται και το γεγονός ότι η φάση της ιδιωτικοποίησης κρατικής γης, στα περισσότερα βαλκανικά κράτη απειλεί το φυσικό περιβάλλον καθώς δεν τελεί υπό κάποιο κανονιστικό πλαίσιο. Η έλλειψη ενός κατανοητού πλαισίου περιβαλλοντικής διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών και ιδιαίτερα για την προστασία «φυσικών πάρκων» καθώς επίσης και η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου πακέτου μέτρων για την περιβαλλοντική προστασία και την διαχείριση στις διασυνοριακές περιοχές δυσκολεύει ακόμα περισσότερο τις προσπάθειες διαφύλαξης της φυσικής κληρονομιάς στο Βαλκανικό χώρο. Η έλλειψη οικονομικών πόρων επιδεινώνει την παρούσα κατάσταση. Παρόλα αυτά θα πρέπει να τονιστεί ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια συνεχώς αυξανόμενη τάση διασυνοριακής συνεργασίας για την προστασία και ορθολογική διαχείριση διασυνοριακών πόρων όπως: λίμνες Πρεσπών, Δοϊράνη και δασικό οικοσύστημα Ροδόπης.

⁵⁰ Βλέπε Ρουμελιώτης Π. Παγκόσμια διακυβέρνηση ή ηγεμονική παγκοσμιοποίηση; "Υδατικοί πόροι και βιοποικιλότητα" Κεφάλαιο 2, σελ. 312-315. Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2002.

⁵¹ Άρθρο των Δ. Γαλάνη και Ν. Καραγιάννη, Εφημερίδα το Βήμα On Line "Στα όρια του συναγερμού η περιβαλλοντική καταστροφή στην περιοχή των Βαλκανίων", Κυριακή 27 Φεβρουαρίου 2000 - Αρ. Φύλλου 12859

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ

3.1. Διεθνείς Συμβάσεις

Είναι γεγονός ότι η χρήση και η ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων επιβάλλουν μία παγκόσμια προοπτική και δράσεις τόσο σε περιφερειακό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Σε αυτό το γενικό πλαίσιο, έχουν καταρτισθεί αρκετές σημαντικές διεθνείς συμφωνίες.⁵² Συγκεκριμένα:

Η Σύμβαση Ramsar για την προστασία των Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας (2.2.1971) η οποία έχει επικυρωθεί από την Ελλάδα, την Αλβανία, την ΠΓΔΜ. Σκοπεύει στην προστασία των υγροτόπων από την υποβάθμιση καθώς έχουν σημαντική οικονομική, κοινωνική και εκπαιδευτική αξία.⁵³

Η Σύμβαση του Ελσίνκι για τις Διασυνοριακές Επιπτώσεις από Βιομηχανικά Ατυχήματα (17.3.1992) όπου έχει επικυρωθεί από την Ελλάδα, την Αλβανία και τη Βουλγαρία. Στοχεύει στην ανάληψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την προστασία των ανθρώπων και του περιβάλλοντος από τα βιομηχανικά ατυχήματα που έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις. Επίσης, η σύμβαση στοχεύει στην ανάπτυξη διεθνούς συνεργασίας στην έρευνα και ανάπτυξη, διάχυση πληροφοριών, στην υλοποίηση και εφαρμογή πολιτικών και στρατηγικών.

Η Σύμβαση του Ελσίνκι για την Προστασία και Χρήση των Διασυνοριακών Ποταμών και των Διεθνών Λιμνών (17.3.1992) η οποία έχει επικυρωθεί από την Ελλάδα και την Αλβανία ενώ έχει υπογραφεί από την ΠΓΔΜ και τη Βουλγαρία. Στοχεύει στην πρόληψη των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων αρνητικών επιπτώσεων που προκαλούνται από τις μεταβολές στην κατάσταση των διασυνοριακών ποταμών και διεθνών λιμνών, στο περιβάλλον, στην οικονομία και στην ευημερία εστιάζοντας στην ανάγκη για περιφερειακή συνεργασία. Η σύμβαση αποδέχεται το γεγονός ότι η είναι απολύτως αναγκαία η συνεργασία για την ενίσχυση των εθνικών και διεθνών δράσεων που στοχεύουν στην προστασία και οικολογική διαχείριση των διασυνοριακών επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και των σχετικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένου του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Τέλος, η σύμβαση επισημαίνει την ανάγκη της πρόληψης, του ελέγχου και της παρακολούθησης της μείωσης των επικίνδυνων ουσιών στο υδατικό περιβάλλον καθώς και την προώθηση της ευαισθητοποίησης και συμμετοχής του κοινού σε σχετικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Η Σύμβαση της Βέρνης του 1979 για τη διατήρηση της Ευρωπαϊκής Άγριας Ζωής και των Φυσικών Ενδιατημάτων. Η Ελλάδα, η π.Γ.Δ.Μ και η Αλβανία την έχουν επικυρώσει.

Η Σύμβαση της Βόννης του 1983 για την Προστασία των Μεταναστευτικών Ειδών Άγριων Ζώων. Η Ελλάδα, η π.Γ.Δ.Μ και η Αλβανία την έχουν επικυρώσει.

⁵² Σαμιώτης Δ., Τσάλτας Γρ., «Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος. Διεθνείς Πολιτικές & Δίκαιο του Περιβάλλοντος», Τόμος Ι, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1990, σελ.103-104. Θεωδώρα Ιω. Παναγοπούλου, «Δίκαιο Περιβάλλοντος», Δ' έκδοση Αναθεωρημένη, εκ. Αθ. Σταμούλη, σελ.140.

⁵³ Σαμιώτη, Γ., Διεθνής Προστασία Υγροτόπων και Υδρόβιων Αποδημητικών Πτηνών, Συμβάσεις «Ραμσάρ» και «Βόννης», Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1991, σελ. 17-19.

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

Η Σύμβαση των Ην. Εθνών του 1992 για τη Βιολογική Ποικιλομορφία. ⁵⁴ Η Ελλάδα, η π.Γ.Δ.Μ και η Αλβανία την έχουν επικυρώσει.

Η Σύμβαση Espoo του 1991 για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σε Διασυνοριακό Πλαίσιο. Η Ελλάδα, η π.Γ.Δ.Μ και η Αλβανία την έχουν επικυρώσει.

Η Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο Απειλούμενων Ειδών Χλωρίδας και Πανίδας (CITES). Η Ελλάδα και η π.Γ.Δ.Μ. την έχουν επικυρώσει.

Η Σύμβαση για την Προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης. Η Ελλάδα και η π.Γ.Δ.Μ την έχουν επικυρώσει.

3.2. Η Κοινοτική Οδηγία 2000/60 ⁵⁵

Η προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωσή του στις επί μέρους πολιτικές αποτελεί βασική υποχρέωση των κρατών μελών της ΕΕ βάσει του άρθρου 2 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.⁵⁶ Παράλληλα, η κοινοτική νομοθεσία αποτελείται από οδηγίες και κανονισμούς που διέπουν κρίσιμα ζητήματα όπως το φυσικό περιβάλλον, οι υδάτινοι πόροι, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η κλιματική αλλαγή, τα απόβλητα, τα χημικά, οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφόρηση και η βιομηχανική ρύπανση. Η δικαιοδοσία της ΕΕ για τη δημιουργία περιβαλλοντικής νομοθεσίας προκύπτει από τα άρθρα 174-176 της Συνθήκης για την ΕΕ. Η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία αποτελεί ένα από τα πλέον δυναμικά και σύγχρονα συστήματα για την προστασία του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο. Όλες οι χώρες που ανήκουν στην Ε.Ε. έχουν υποχρέωση όχι μόνο να ενσωματώνουν στο εθνικό τους δίκαιο και να εφαρμόζουν τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, αλλά και να συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις διαδικασίες για την περαιτέρω νομική και θεσμική ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος.

⁵⁴ Παναγιώτης Η. Γρηγορίου-Γιώργος Δ. Σαμιώτης Γρηγόρης Ι. Τσάλας. Η Συνδιάσκεψη των Ην. Εθνών (RIO DE JANEIRO) Για το περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Νομική και θεσμική διάσταση, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2003, σελ. 29-30.

⁵⁵ Βλέπε Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία. <http://europa.eu.int/eur-lex/el/search/index.html>. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008. βλέπε Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ΕΕ No C 48/21-2-2000 (σελ.: 1-24). βλέπε άρθρο της Καραγεώργου Βασιλικής " Η Οδηγία-Πλαίσιο για το Νερό: Ένας σημαντικός σταθμός για το Ευρωπαϊκό Δίκαιο Περιβάλλοντος ", Αύγουστος 2003.

σχετική ιστοσελίδα <http://www.nomosphysis.org.gr/show.php?catid=7&lang=1>. Προσπελάστηκε στις 4/12/2008, και <http://www.ita.org.gr/library/> Προσπελάστηκε στις 4/12/2008.

Γ. Καριφιάδης " Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 31-33.

http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/6eapbooklet_el.pdf. Προσπελάστηκε στις 3/9/2008.

⁵⁶ Στο άρθρο αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι «η Κοινότητα έχει ως αποστολή να προάγει την αρμονική, ισόρροπη, και αειφόρο ανάπτυξη, υψηλό επίπεδο προστασία και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος ». Επίσης, στο άρθρο 6 της Συνθήκης καθορίζεται ότι «οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενταχθούν στον καθορισμό και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών και δράσεων ιδίως προκειμένου να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη».

Στις 23/12/2000 ψηφίστηκε η Ευρωπαϊκή Οδηγία 60/2000/Ε.Ε. «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων». ⁵⁷ Η Οδηγία αυτή έχει ως σκοπό τη διαχείριση των Υδατικών Πόρων, με στόχο την προστασία και αειφορία τους ενώ δίνει έμφαση και ενθαρρύνει τη διακρατική συνεργασία για την ολοκληρωμένη ορθολογική διαχείριση των διακρατικών υδρολογικών λεκανών. Αναφορικά με τα διασυνοριακά ύδατα σε επίπεδο Ε.Ε. έχουν εντοπισθεί περισσότερες από 25 τέτοιες περιπτώσεις, σημαντικό ποσοστό των οποίων (περίπου 25%) αφορά στην Ελλάδα (Αώος, Αξιός, Στρυμόνας, Έβρος, Πρέσπα, Νέστος, Δοϊράνη). Σύμφωνα με την Οδηγία τα υδάτινα αυτά σώματα θα ενταχθούν σε Διεθνείς Υδατικές Περιφέρειες και η υλοποίηση των προγραμμάτων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της Οδηγίας θα γίνεται με συνεργασία των Φορέων Διαχείρισης των εμπλεκόμενων χωρών που έχουν την ευθύνη διαχείρισης του τμήματος της λεκάνης απορροής που ανήκει στην κάθε χώρα. Οι ρυθμίσεις αυτές είναι προφανώς ευκολότερες μεταξύ Κρατών Μελών. Σημαντική μπορεί να είναι η συμβολή σχετικών διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών. Στην περίπτωση της Ελλάδας παρουσιάζονται ιδιαίτερες δυσκολίες, καθώς τα διασυνοριακά ύδατα εμπλέκουν χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΕ και δεν βρίσκονται υπό καθεστώς ένταξης, σε μερικές δε περιπτώσεις (Αλβανία, FYROM, Τουρκία) δεν υπάρχουν επίσημες διεθνείς συμφωνίες.

Αποτελεί πλέον υποχρέωση των Κρατών-Μελών της Ε.Ε. να εφαρμοστεί ενιαία στρατηγική στην ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων. Το θέμα της διαχείρισης των διακρατικών υδρολογικών λεκανών είναι, σύμφωνα με εκτιμήσεις πολλών αναλυτών, παράγοντας από τον οποίο θα εξαρτηθεί η ανάπτυξη και η ειρήνη σε πολλές περιοχές του πλανήτη. Υπάρχουν χώρες που χρησιμοποιούν τον έλεγχο των υδατικών πόρων ως μέσο ενίσχυσης της γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής τους θέσης και ως εργαλείο άσκησης πίεσης προς τις γειτονικές χώρες. Τέτοιες πολιτικές δημιουργούν εντάσεις και είναι βέβαιο ότι θα καταλήξουν σε συγκρούσεις. Υπάρχουν επίσης χώρες που αδυνατούν ή δεν έχουν ως προτεραιότητα να διαφυλάξουν την ποιότητα των υδατικών πόρων και δημιουργούν προβλήματα στις γειτονικές χώρες αποδέκτες. Αλλά υπάρχουν και χώρες που δεν εφαρμόζουν πολιτικές εξοικονόμησης υδατικών πόρων με αποτέλεσμα σημαντικές ελλείψεις στις γειτονικές χώρες.

3.3. Εθνικές πολιτικές και Φορείς Διαχείρισης υδάτινων πόρων

Οι περισσότερες Βαλκανικές χώρες στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης έχουν διαμορφώσει Στρατηγικές για το Περιβάλλον, έχουν καταρτίσει αντίστοιχα Εθνικά

⁵⁷ Νερό - Δείκτης - WWF: " Η πρόκληση του μέλλοντος - ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων αποθεμάτων εξακολουθεί να γίνεται σύμφωνα με τα εθνικά διοικητικά και πολιτικά όρια. Βλέπε σχετική ιστοσελίδα:

http://www.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=104&Itemid=136.

Προσπελάστηκε στις 8/5/2008.

SCADPlus: Οδηγία-πλαίσιο στον τομέα του ύδατος Προσπελάστηκε στις 4/12/2004.

Η οδηγία-πλαίσιο προβλέπει ιδίως την ταυτοποίηση των ευρωπαϊκών υδάτων και των σε εφαρμογή στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής διαχείρισης του νερού.

<http://www.europa.eu/scadplus/leg/el/vb/i28002b.htm>. Προσπελάστηκε στις 4/12/2004.

Προγράμματα Δράσης τα οποία ενσωματώνουν θέματα διαχείρισης των φυσικών πόρων και οικοσυστημάτων σε ισόρροπη ανάπτυξη με την οικονομική τους σταθερότητα. Πέρα από τις όποιες εθνικές προτεραιότητες και πολιτικές αναμένεται και μια σταδιακή προσπάθεια από όλες σχεδόν τις χώρες για την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών αρχών και στόχων στο πλαίσιο συμμετοχής τους σε παγκόσμιες πρωτοβουλίες και οργανισμούς (*Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη στο Rio de Janeiro (1992) με την υιοθέτηση της Agenda 21, Παγκόσμια Συνδιάσκεψη στο Johannesburg για τον Πλανήτη Γη 2002*). Στο πλαίσιο αυτό αναφέρεται η συμμετοχή της Ελλάδας και της Αλβανίας στο Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον όπως προβλέπεται από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης. Αντίστοιχα η Βουλγαρία και η Ρουμανία συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Δράσης για τον Εύξεινο Πόντο του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον όπως προβλέπεται στο πλαίσιο της Σύμβασης του Βουκουρεστίου. Το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος για τον Εύξεινο Πόντο που χρηματοδοτείται από το GEF οδηγήθηκε στην κατάρτιση ενός Στρατηγικού Σχεδίου Δράσης (1996) το οποίο έθετε προτεραιότητες για δράση σε σχέση με τον έλεγχο της ρύπανσης, την απόκριση σε καταστάσεις κινδύνου, τη προστασία της βιοποικιλότητας, την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών, την αλιεία και άλλα θέματα όπως η διαχείριση δεδομένων. Παρόλα αυτά, δεν έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος ως προς τη σύνταξη από κάθε κράτος ενός Στρατηγικού Σχεδίου για τη μείωση των ρύπων από συγκεκριμένες, τη μείωση της απόρριψης μη επεξεργασμένων αποβλήτων από αστικά κέντρα, ενώ έχει καταρτιστεί κατάλογος "hot spots" περιοχών. Όσον αφορά το Πρόγραμμα για το Δούναβη (*Pollution Reduction Program for the Danube River Basin*), το οποίο χρηματοδοτείται από το GEF πρέπει να σημειωθεί ότι πολλά τα οποία προβλέπονται από το πρόγραμμα δεν έχουν εφαρμοστεί ήδη από το 1997, όπως για παράδειγμα η διαμόρφωση Εθνικών Σχεδίων Δράσης, η αξιολόγηση της εισόδου των νιτρικών από το Δούναβη στη Μαύρη Θάλασσα, κλπ. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι και το πρόγραμμα στη Λίμνη Οχρίδα το οποίο αποτελεί κοινή δράση για την Αλβανία και την π.Γ.Δ.Μ και στοχεύει στη προστασία της βιοποικιλότητας, στη διαχείριση της λεκάνης απορροής, στην προώθηση οικονομικά αποτελεσματικών λύσεων για τη διαχείριση των διασυνοριακών πόρων αλλά και την αντιμετώπιση των προβλημάτων ρύπανσης καθώς και αυτό το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το GEF. Όσες βαλκανικές χώρες δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα εξασφαλίζουν χρηματοδότηση μέσω του Προγράμματος Phare (όπως η Αλβανία και μέχρι την ένταξή τους η Βουλγαρία και η Ρουμανία). Συγκεκριμένα:

Ελλάδα:

Οι στρατηγικοί στόχοι της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ελλάδας ως μέλος της Ε.Ε. καθορίζονται στο πλαίσιο, των επιμέρους εθνικών πολιτικών, νόμων και ρυθμίσεων, όπως εμφανίζονται και στο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, ενώ τέλος προσδιορίζονται και από τη συμμετοχή της χώρας σε διεθνείς πρωτοβουλίες ή διεθνείς συμβάσεις και πρωτόκολλα συνεργασίας τα οποία έχει υπογράψει η Ελλάδα. Οι στόχοι και οι προτεραιότητες της περιβαλλοντικής πολιτικής εναρμονίζονται με αυτές που έχουν αναγνωρισθεί στο πλαίσιο του 5^{ου} Προγράμματος δράσης «Στόχος η Αειφορία» και του 6^{ου} Προγράμματος δράσης της

Ε.Ε. για το Περιβάλλον «Το Περιβάλλον ως το 2010, το δικό μας μέλλον, η δική μας επιλογή». Στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ "Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη" οι κύριοι άξονες δράσεις για το περιβάλλον αφορούν βασικά έργα υποδομής (εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων, δημιουργία νέων Χωρών Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων και έργα διαχείρισης και ανακύκλωσης, υποδομή για την παρακολούθηση της ρύπανσης αντιρρυπαντικοί σταθμοί) αλλά και έργα προστασίας βιοτόπων, οικοτόπων και φυσικών σχηματισμών (λίμνες, λιμνοθάλασσες, ορεινοί όγκοι, φαράγγια), δράσεις και έργα αναβάθμισης και καθαρισμού των ακτών στη δημιουργία εθνικού δικτύου παρακολούθησης περιβάλλοντος και στη σύνταξη εθνικού κτηματολογίου. Στο Δ' ΚΠΣ το σημαντικό στοιχείο είναι η ένταξη δράσεων για τις κλιματικές αλλαγές ως ξεχωριστής προτεραιότητας και η ένταξη της πολιτικής προστασίας για τις φυσικές καταστροφές.

Είναι προφανές ότι η πολιτική για το περιβάλλον προσανατολίζεται τόσο στην υλοποίηση βασικών έργων υποδομής όσο και σε μια σειρά από άλλες δράσεις όπως καταγραφή, σχέδια διαχείρισης, παρακολούθηση που αφορούν περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική αξία, ακτές και νησιά, και υποβαθμισμένες περιοχές. Οι δράσεις αυτές αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας των νερών και τη μείωση στην αύξηση της ικανότητας πρόβλεψης και αντιμετώπισης των καταστροφών, στη προστασία των σπάνιων ειδών πανίδας και χλωρίδας και των φυσικών οικοσυστημάτων. Εκτός από την αναβάθμιση της υποδομής, την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών για τη προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη συστημάτων παρακολούθησης, η Ελλάδα θέτει ως προτεραιότητα την αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας για το περιβάλλον, την ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών, την εκπλήρωση των υποχρεώσεων της προς την ευρωπαϊκή και διεθνή κοινότητα, την ενσωμάτωση του κοινοτικού δικαίου για το περιβάλλον⁵⁸ στην εθνική της νομοθεσία αλλά και τη περαιτέρω συνεργασία με άλλες χώρες στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών όπως Ηνωμένων Εθνών, ΟΟΣΑ, Μεσογειακό Πρόγραμμα Δράσης,⁵⁹ ΟΣΕΠ. Η βασική νομοθεσία που αφορά τους υδατικούς πόρους είναι ο νόμος 1650/86⁶⁰ για την «προστασία του περιβάλλοντος» και ο νόμος 1739/87 για την «διαχείριση των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις». Σύμφωνα με τον νόμο 1739/87, το Υπουργείο Ανάπτυξης είναι αρμόδιο για την διαχείριση των υδατικών

⁵⁸ Βλέπε περιβαλλοντική νομοθεσία στην ιστοσελίδα <http://www.env.gr/myenv/nomothesia/default.htm> - 199k - Προσπελάστηκε στις 7/3/2008. Το άρθρο 24 του Συντάγματος της Ελλάδας αποτελεί θεμέλιο λίθο της εθνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας και ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι «η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας»

⁵⁹ Mediterranean Action Plan-MAP: Του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος και του Προγράμματος του ΟΗΕ για το περιβάλλον/ Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης (UNEP).

Βλέπε "Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών. Από τη θεωρία στη συνεργατική δράση για ένα βιώσιμο μέλλον" ιστοσελίδα : <http://www.coastalpractice.net>. Προσπελάστηκε στις 27/11/2008. Το Πρόγραμμα MEDSPA για την περιβαλλοντική κάλυψη παράκτιων περιοχών της Μεσογείου και βλέπε ιστοσελίδα από το δίκτυο Μεσόγειος SOS, <http://www.medsos.gr>. Προσπελάστηκε στις 27/11/2008.

⁶⁰ Ο νόμος 1650/1986 είναι ο βασικός νόμος για το περιβάλλον στην χώρα μας. Ορίζει την προστασία του περιβάλλοντος ως απαραίτητη προϋπόθεση «ώστε ο άνθρωπος, ως άτομο και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου, να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον μέσα στο οποίο προστατεύεται η υγεία του και ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του» - αλλά και ως «θεμελιώδες και αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής και αναπτυξιακής διαδικασίας και πολιτικής».

πόρων. Για εξειδικευμένα θέματα η αρμοδιότητα μεταφέρεται σε άλλα υπουργεία όπως το Υπουργείο Γεωργίας για την γεωργική χρήση των υδάτων, το Υπουργείο Εσωτερικών για την ύδρευση, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας για την τιμολόγηση. Επίσης θεσμοθετήθηκε διαίρεση της χώρας σε 14 υδατικά διαμερίσματα με τα ίδια υδρολογικά χαρακτηριστικά. Τέλος, ιδρύθηκαν δύο συμβουλευτικοί φορείς: η Διυπουργική Επιτροπή Υδάτων, σε κεντρικό επίπεδο, και 14 Περιφερειακές Επιτροπές Υδάτων. Ο νόμος 1739/87 έχει συναντήσει σημαντικές δυσκολίες και μέχρι τώρα δεν έχει εφαρμοσθεί πλήρως. Η παρακολούθηση των επιφανειακών υδάτων σε εθνικό επίπεδο είναι αρμοδιότητα του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.⁶¹ Το σημαντικότερο βήμα που έγινε είναι η δημιουργία της Εθνικής Τράπεζας Υδρολογικής και Μετεωρολογικής Πληροφορίας (Ε.Τ.Υ.Μ.Π), που αποτελεί πλέον το βασικό εργαλείο για την υποστήριξη των διαχειριστικών μελετών των Υδατικών Διαμερισμάτων. Έχει λοιπόν δρομολογηθεί η διαδικασία επίλυσης των χρονιζόντων προβλημάτων διαχείρισης των υδατικών πόρων και στην Ελλάδα. Τα δύο πρώτα βασικά βήματα είναι ο καθορισμός των ορίων των «Περιοχών Λεκανών Απορροής Ποταμών» καθώς και των αντίστοιχων αρχών διαχείρισης μέχρι το τέλος του 2003. Σχετικά με την επαναχρησιμοποίηση υγρών αποβλήτων, που αποτελεί μέτρο αντιμετώπισης της λειψυδρίας, έχουν γίνει σημαντικά βήματα όπως για παράδειγμα, έχει δημοσιευθεί η ΚΥΑ 133551 / 2008 για τα προοριζόμενα για άρδευση επεξεργασμένα λύματα από συστήματα διαθέσεως αστικού χαρακτήρα αποβλήτων και βρίσκεται σε εξέλιξη ο εκσυγχρονισμός του σχετικού νομοθετικού πλαισίου, ώστε να καθοριστούν κριτήρια επαναχρησιμοποίησης για διάφορες χρήσεις, συμπεριλαμβανομένης και της άρδευσης αγροτικών καλλιεργειών.⁶² Όσον αφορά στην 4^η προγραμματική Περίοδο, στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ και ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ» του ΥΠΕΧΩΔΕ, προβλέπεται η υλοποίηση έργων και δράσεων για την προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων συνολικού προϋπολογισμού 1,300 δις ευρώ». Στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητας του ΥΠΑΝ (Γ' ΚΠΣ) έχουν ενταχθεί δράσεις για την υποστήριξη των υποδομών των περιφερειακών υπηρεσιών διαχείρισης υδατικών πόρων, ώστε να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις

⁶¹ Βλέπε Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατινων Πόρων για την περίπτωση του Αξιού (Φεβρουάριος 2002), που εξετάζει τα επιφανειακά ύδατα με βάση χημικές παραμέτρους (Φώσφορος, αμμωνιακά άλατα, νιτρικά). Το παραπάνω πρόγραμμα τονίζει πως «ο Ποταμός Αξιός αποτελεί σήμερα το πιο σημαντικό θέμα σε ό,τι αφορά τις συμφωνίες σχετικά με τα διακρατικά νερά». Επισημαίνει την ανεπάρκεια των υδρομετεωρολογικών και υδρομετρικών μέσων πληροφόρησης καθώς και τη σιωπηρή παράταση της ασαφούς «Συμφωνίας Υδρο-οικονομίας» το 1959 με την τότε Γιουγκοσλαβία, μέσω του άρθρου 12 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας της Νέας Υόρκης (1995). Φωτεινές διαλείψεις για την περιοχή του Αξιού αποτελούν το Εργαστήριο Ζωολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου καθώς και το Ινστιτούτο Εσωτερικών Υδάτων του Ελληνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών που διεξάγουν έρευνες από το 1995 με βιολογικούς δείκτες.

⁶² Επιπλέον, στο πλαίσιο του Γ' ΕΠΠΕΡ χρηματοδοτήθηκαν έργα που αφορούν στην εξοικονόμηση υδατικών πόρων και αφορούν την ΔΕΥΑ Ιωαννίνων, τους Δήμους Βέροιας, Άργους, Καρπενησίου, Αγίου Νικολάου, Ξάνθης, ενώ υλοποιούνται έργα ύδρευσης και εγγειοβελτιωτικά σε ολόκληρη τη χώρα. βλέπε Συνέντευξη Τύπου του Υπουργού ΥΠΕΧΩΔΕ κ. Γιώργου Σουφλιά "Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων" Αθήνα, 4 Μαρτίου 2008. Σχετικές ιστοσελίδες: http://www.ypan.gr/fysikoi_poroi/emne_vd.htm, http://www.minenv.gr/download/2008-03-04_synetefksi_G_Souflia_gia_etniko_programa_diax_ydatikon_poron.doc <http://www.helexpo.gr/HelexpoPortal/inst/helexpo/gallery/Root/Pdf/eco> Προσπελάστηκαν στις 4/12/2008.

που απορρέουν από το εθνικό αλλά και το κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο στο πεδίο της πολιτικής υδάτων.⁶³

Αλβανία:

Η Αλβανική νομοθεσία για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων πλαισιώνεται από τους εξής νόμους:

- Ο νόμος της «Προστασίας του Περιβάλλοντος(1993, 1998)» που ίδρυσε τον Εθνικό Οργανισμό Περιβάλλοντος σαν το κύριο κυβερνητικό όργανο για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Ο νόμος των «Υδατικών πόρων(1996)» που δημιούργησε το πλαίσιο για τους υδατικούς πόρους κάτω από την κατεύθυνση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων, Επιτροπής Υπουργών της Κυβέρνησης.
- Ο κανονισμός «Υδρευσης και Υγιεινής» που ίδρυσε την Εθνική Κανονιστική Επιτροπή για την Υδρευση και την Αποχέτευση με την αρμοδιότητα του ελέγχου των εγκαταστάσεων ύδρευσης, αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων.

Τόσο ο νόμος «Υδατικών πόρων» όσο και ο κανονισμός «Υδρευσης και Υγιεινής» σκοπεύουν στην ίδρυση νέων ανεξάρτητων φορέων για την δημιουργία και εφαρμογή πολιτικής για τους υδατικούς πόρους. Ο νόμος «Υδατικών πόρων» συγκεκριμένα έχει ως στόχο την ίδρυση «πολιτικής επιτροπής » υπουργών, με πρόεδρο τον Πρωθυπουργό, η οποία θα είναι αρμόδια για τον καθορισμό και την υλοποίηση της πολιτικής. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι η παρακολούθηση των επιφανειακών υδάτων είναι κυρίως αρμοδιότητα του Ινστιτούτου Υδρομετεωρολογίας.

ΠΓΔΜ:

Οι κύριες διατάξεις που καθορίζουν την προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων είναι:

- Ο νόμος για «το καθεστώς υδάτων των διεθνικών και διασυνοριακών νερών».
- Ο νόμος για την «προστασία των λιμνών Οχρίδας, Πρεσπών και Δοϊράνης» και το αντίστοιχο πρόγραμμα προστασίας τους.
- Ο νόμος για την «προστασία των υδάτων» και ο κανονισμός για την «κατάταξη των υδάτων».
- Ο νόμος για το «περιβάλλον και την προστασία της φύσης».

⁶³ Άρθο της Βάσως χαλαμπίδου "Φέρνει κεφάλαια η διαχείριση των υδάτινων αποθεμάτων" Τετάρτη, 30/04/2008, στη σχετική ιστοσελίδα: <http://www.pbs.gr/cms/node/484>. Προσπελάστηκε στις 4/12/2008. Τσάλας Γρηγόρης - Κατσιμπάρδης Κωνσταντίνος, «Αειφορία και Περιβάλλον. Η ευρωπαϊκή και εθνική προοπτική», εκδόσεις Ι Σιδέρης, Αθήνα 2004, σελ.440.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, η αρμοδιότητα της διαχείρισης των υδατικών πόρων διαχωρίζεται μεταξύ των Υπουργείων Γεωργίας, Δασών και Υδροοικονομίας (παρακολούθηση και εξέταση, αποκατάσταση υδατικών πόρων, χρήση και προστασία υδάτων από ρύπανση), Αστικού Σχεδιασμού, Κατασκευών και Περιβάλλοντος(προστασία φυσικών πόρων), Υγείας(παρακολούθηση πόσιμου νερού)και Οικονομίας(χρήση υδατικών πόρων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας).

Βουλγαρία:

Το κύριο νομοθέτημα για την διαχείριση των υδατικών πόρων είναι ο νέος Νόμος για το Νερό(1999) που εδραίωσε την διαχείριση της λεκάνης απορροής σαν τη κύρια προσέγγιση, στο πλαίσιο της εναρμόνισης με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Στο επίπεδο της λεκάνης απορροής, το αντικείμενο της διαχείρισης μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερες από μία λεκάνες απορροής και πραγματοποιείται από όργανα διαχείρισης υδατικών πόρων στο επίπεδο λεκάνης απορροής. Γι' αυτό το σκοπό έχουν δημιουργηθεί σχετικές διευθύνσεις και αντίστοιχα συμβούλια σε επίπεδο λεκάνης απορροής. Η δραστηριότητά τους συντονίζεται από τη Διεύθυνση Υδατικών Πόρων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Υδατικών Πόρων. Τα συμβούλια σε επίπεδο λεκάνης απορροής αποτελούνται από εκπροσώπους της κεντρικής διοίκησης, των περιφερειακών οργάνων διοίκησης, των χρηστών και των περιβαλλοντικών οργανώσεων που δραουν στην περιοχή της λεκάνης απορροής καθώς και ερευνητικών ιδρυμάτων και οργανισμών. Ο κύριος φορέας για την προστασία, διαχείριση και χρήση των υδατικών πόρων, σε εθνικό επίπεδο, είναι το Υπουργικό Συμβούλιο μέσω του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Υδατικών Πόρων. Η αρμοδιότητα για την παρακολούθηση της ποιότητας των εθνικών επιφανειακών υδάτων ανήκει το Εθνικό Ινστιτούτο Μετεωρολογίας και Υδρολογίας, της Βουλγαρικής ακαδημίας επιστημών.

Μπορούμε να συμπεράνουμε από τα παραπάνω ότι η βελτιστοποίηση και η σαφής διάκριση των λειτουργιών της υφιστάμενης δομής στο κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο σε σχέση με την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας είναι σε εξέλιξη. Σημαντικά ζητήματα είναι η ενίσχυση και βελτίωση του συντονισμού μεταξύ της κεντρικής διοίκησης και των περιφερειακών οργάνων, εκπαίδευση και κατάρτιση, τεχνολογική ανάπτυξη και πιο συγκεκριμένα η εισαγωγή νέων πληροφοριακών συστημάτων.

3.4. Προγράμματα-Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς-Δίκτυα συνεργασίας⁶⁴

Μετά την αλλαγή των καθεστώτων και στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου ενισχύθηκε η διαδικασία ένταξης των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης στους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς. Μέλη του Π.Ο.Ε. είναι ήδη η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Κροατία, η Ρουμανία, ενώ έχουν υποβάλλει αίτηση και έχουν την ιδιότητα του παρατηρητή η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και η π.Γ.Δ.Μ. ενώ η Γιουγκοσλαβία συνεργάζεται με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Τα Δυτικά Βαλκάνια υπογράφοντας τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Κεντρικής Ευρώπης(CEFTA)τον Δεκέμβριο του 2006, επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους σε ένα καθεστώς ελεύθερου εμπορίου σύμφωνο με τις προδιαγραφές της Ε.Ε. και του Π.Ο.Ε.⁶⁵ Η ίδρυση τον Οκτώβρη του 1999, του Διεθνούς Διαβαλκανικού Κέντρου Υδατικών Πόρων-Περιβάλλοντος⁶⁶ έχει σαν κύριο στόχο την εδραίωση της πεποίθησης ότι οι υδατικοί πόροι μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο συνεργασίας και ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ των χωρών αυτών ενσωματώνοντας στις βιώσιμες πολιτικές οικονομικής ανάπτυξης την περιβαλλοντική διάσταση. Επιπλέον, πάνω από 130 διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες⁶⁷ και πρωτόκολλα έχουν υπογραφεί στην Οικονομική Επιτροπή της Ευρώπης καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα θεμάτων σε σχέση με τους διασυνοριακούς υδατινούς πόρους τις οποίες έχουν υιοθετήσει τα Βαλκανικά κράτη. Η μεγάλη ποικιλία των νόμων επιβεβαιώνουν την ανάγκη για εδραίωση και προώθηση της συνεργασίας διασυνοριακών ποταμών και λιμνών.⁶⁸ Για την επίτευξη τέτοιων συνεργασιών οπωσδήποτε απαιτείται να υπάρχει ισχυρή πολιτική βούληση και φιλικό κλίμα μεταξύ των χωρών. Όμως αυτά και μόνο δεν αρκούν. Απαιτείται οπωσδήποτε και η επιστημονική τεχνική συνεργασία. Οι επιστήμονες τεκμηριώνουν τα δεδομένα, αναλύουν τις πραγματικές ανάγκες και προσεγγίζουν τις εφικτές και αμοιβαία αποδεκτές λύσεις. Η επιστημονική τεχνική συμβολή είναι αυτή που μορφοποιεί την πολιτική βούληση, θεμελιώνει την εμπιστοσύνη, αναδεικνύει το χειροπιαστό και αμοιβαίο όφελος και τέλος πιστοποιεί την τήρηση των συμφωνιών. Το Σύμφωνο Σταθερότητας των Βαλκανίων, ο Οργανισμός Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης των Βαλκανίων⁶⁹ και η συνεργασία με τις ευρωπαϊτικές δομές

⁶⁴ Βλέπε Ομιλία του Υπ.Ανάπτυξης κ. Δημήτρη Σιούφα στη Διάσκεψη « Πρωτοβουλία Συνεργασίας Ελλάδας –Σερβίας και Μαυροβουνίου » στις 9/2/2005.

http://www.ministryofjustice.gr/modulea.php?top_modload&name=News&file=article&id=502 - 45k
Προσπελάστηκε στις 7/3/2008 . Pathfinder News, " Βουλγαρία: Διασυνοριακά προγράμματα με Ελλάδα, ΠΓΔΜ, Ρουμανία, Σερβία και Τουρκία "21/2/2008, Αναλυτικότερα για τα Προγράμματα-Δίκτυα Συνεργασίας. βλέπε

<http://www.nomosphysis.org.gr/show.php?catid=7&lang=1>. Προσπελάστηκε στις 4/12/2008.

Παραρτήματα σελ. 85. <http://www.economist.gr>. Προσπελάστηκε στις 5/5/2008.

⁶⁵ Μπαμπανάσης Σ., Νέα Διεθνής Οικονομία, " Οι αναδυόμενες αγορές στην Παγκόσμια Οικονομία" Κεφάλαιο 6, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ.208,211.

⁶⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε Παραρτήματα σελ.90.

⁶⁷ Διμερείς Σχέσεις με Τρίτες Χώρες στον Αγροτικό Τομέα:

http://www.minagric.gr/greek/agro_pol/Diethneis/Bilateral1b.htm - 41k - . Προσπελάστηκε στις 7/3/2008

⁶⁸ Βλέπε Πρόγραμμα Interreg : η Ευρωπαϊκή Ένωση χορηγεί 90 εκατ. EUR στην Ελλάδα για τη στήριξη της διασυνοριακής συνεργασίας με την Αλβανία.

Βρυξέλλες, 30 Ιουλίου 2002 ιστότοπο της Επιτροπής.

http://ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/index_en.htm. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008.

⁶⁹ Η εφαρμογή του Συμφώνου αρχίζει με χρηματοδοτήσεις 1,8δισ. δολάρια , όπως αποφασίστηκε στη διάσκεψη των 44 δωρητριών χωρών και 36 διεθνών οργανισμών που έγινε στις Βρυξέλλες στις 29-30

συμβάλει στην αποφυγή κινδύνου περιφερειοποίησης των εν λόγω κρατών προσφέροντάς τους την ανάλογη οικονομική και τεχνική υποστήριξη για την εφαρμογή ενός διεθνούς και εθνικού περιβαλλοντικού δικαίου, την περαιτέρω προώθηση περιβαλλοντικής συνείδησης και διαμόρφωσης οργανωμένων διασυνοριακών συστημάτων διαχείρισης υδατικών πόρων.

Ελλάδα Βουλγαρία:

Η συνεργασία Ελλάδας και Βουλγαρίας χρονολογείται από το 1964, καθώς η πλειοψηφία των συμφωνιών αφορά θέματα υδροοικονομίας, υδρολογίας, ηλεκτρικής ενέργειας καθώς και παρακολούθησης και ελέγχου ποιότητας και ποσότητας των υδάτων.⁷⁰ Συγκεκριμένα:

Α) Η Συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Βουλγαρίας για τα νερά του ποταμού Νέστου/Mesta, που υπογράφηκε στις 22.12.1995⁷¹, είναι μια σημαντική αλλά και χαρακτηριστική περίπτωση αρχικής επίτευξης συνεργασίας και ανάγκης περαιτέρω σταθεροποίησης και βελτίωσης της συνεργασίας αυτής είναι η υδρολογική λεκάνη του Νέστου.⁷² Η συμφωνία προβλέπει ότι «το ύψος των δικαιωμάτων χρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας ανέρχεται στο 29% της Μέσης Φυσικής Απορροής πολλών ετών. Η Μέση Φυσική Απορροή πολλών ετών έχει καθορισθεί βάσει στοιχείων των ετών 1935-1970 σε 1.5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα.» Αποτιμώντας την πρόοδο που έχει συντελεστεί μέχρι σήμερα για την διαχείριση των Υδατικών Πόρων της λεκάνης του ποταμού Νέστου, διαπιστώνουμε ότι μετά από ένα θετικό βήμα υπήρξε μια επιβράδυνση, η οποία πρέπει να αντιστραφεί με αμοιβαία προσπάθεια. Β) το Πρωτόκολλο της Ελληνό-Βουλγαρικής ομάδας εμπειρογνομώνων που υπογράφηκε στις 17 Μαΐου 1999, για την προετοιμασία κοινής πρότασης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα σε σχέση με την παρακολούθηση και έλεγχο της ποιότητας και ποσότητας των υδάτων των διασυνοριακών ποταμών Έβρος/Maritsa, Νέστος/Mesta, Στρυμόνας/Struma⁷³, γ) τη συνεργασία της μικτής Ελληνό-Βουλγαρικής Επιτροπής σε θέματα Υδρολογίας και Ηλεκτρικής Ενέργειας την 1^η Δεκεμβρίου του 1995. Η Βουλγαρία σχεδιάζει την εκτροπή του ποταμού Νέστου, για την άρδευση της περιοχής βορείως της Θράκης, οι επιπτώσεις αυτού του έργου εάν υλοποιηθεί θα είναι ανυπολόγιστες για την ελληνική αγροτική, ενεργειακή, βιομηχανική, τουριστική ανάπτυξη καθώς και για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στην προστατευόμενη περιοχή, από την συνθήκη Ramsar, Υδροβιότοπος Νέστου, Εθνικό Πάρκο και Δέλτα του Νέστου. Τα διακρατικά νερά του βορειοελλαδικού χώρου έχουν άμεση εξάρτηση από τις

Μαρτίου 2000. βλ. Μπαμπανάνης Σ., Νέα Διεθνής Οικονομία, "Οι αναδυόμενες αγορές στην Παγκόσμια Οικονομία" Κεφάλαιο 6, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ.211.

⁷⁰ Άντα Σείμανιδη, Άρθρο της Εφημερίδας Το Βήμα "76 Δις για το Ελληνοβουλγαρικό πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας". Κυριακή 12 Αυγούστου 2001 - Αρ. Φύλλου 13337.

⁷¹ Επικυρώθηκε από το νόμο 2402/1996

⁷² Βλέπε Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος. Τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας "Ημερίδα Διαχείρισης Διακρατικών Υδρολογικών Λεκανών. Η Περίπτωση του Νέστου." Δράμα 8 Φεβρουαρίου 2003 στη σχετική ιστοσελίδα: www.teeam.tee.gr/activit/ekdilosi/ddylnestos/ddylnestos.htm

⁷³ Επικυρώθηκε από το ΦΕΚ Α'/161/1991. Βλέπε έργα και δράσεις του ΕΚΒΥ: Συντονισμένες δράσεις για τη διαχείριση της παράκτιας ζώνης του Στρυμονικού Κόλπου: Έργο επίδειξης για την ολοκληρωμένη διαχείριση παράκτιων περιοχών (Έργο LIFE Περιβάλλον, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Αλιευτικών Ερευνών). Στη σχετική ιστοσελίδα:

http://www.ekby.gr/ekby/el/NewProjects_main_el.html. Προσπελάστηκε στις 4/12/2008

βόρειες γειτονικές χώρες και ζωτική σημασία για την οικονομία της Μακεδονίας και Θράκης με τα εγγειοβελτιωτικά έργα για την άρδευση των πεδιάδων Καβάλας-Δράμας και τα Υδροηλεκτρικά εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με τα φράγματα Θησαυρού, Πλατανόβρυσης και Τεμένους.

Ελλάδα-ΠΓΔΜ:

Η συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Γιουγκοσλαβίας αφορούσε τα θέματα υδροοικονομίας και απολήψεων.⁷⁴ Ενδεικτικά, το μνημόνιο συνεργασίας για τη προστασία του περιβάλλοντος που υπογράφηκε στα Σκόπια, τον Σεπτέμβριο του 2000 μεταξύ του υφυπουργού ΥΠΕΧΩΔΕ Ηλία Ευθυμιόπουλου και του υπουργού Περιβάλλοντος της π.Γ.Δ.Μ, Toni Ronovski για τη προώθηση διμερούς συνεργασίας για το ποταμό Αξιό⁷⁵/Vardar και τις λίμνες Δοϊράνη/Dojran⁷⁶ και Πρέσπες. Οι δράσεις του προγράμματος για την Προστασία και ανάδειξη των λιμνών Δοϊράνη περιλαμβάνουν την :

⁷⁴ « Ο Ποταμός Αξιός αποτελεί σήμερα το πιο χαρακτηριστικό θέμα σε ό,τι αφορά τις συμφωνίες σχετικά με τα διακρατικά νερά ». Ύστερα από αναφορά του Εθνικού Προγράμματος διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων επισημαίνεται η ανεπάρκεια των υδρομετεωρολογικών και υδρομετρικών μέσων πληροφόρησης καθώς και τη σιωπηρή παράταση της ασαφούς « Συμφωνίας Υδρο-οικονομίας » το 1959 με την τότε Γιουγκοσλαβία, μέσω του άρθρου 12 της Ενδιάμεσης Συμφωνίας της Νέας Υόρκης (1995), η γειτονική χώρα παραθέτει ένα ιδιαίτερα προσφιλή διαδικτυακό τόπο για να αναδείξει τη διαχείριση των υδατικών πόρων της της Κοιλάδας του Βαρδάρη (Vardar Valley: Management of Water Resources), όπου και παρατίθενται χρονολογικά όλες οι ενδιάμεσες συμφωνίες μεταξύ Ελλάδας –ΠΓΔΜ για τη διαχείριση του Αξιού. Στον ίδιο δικτυακό τόπο σημειώνεται ότι αν και οι διακρατικές συμφωνίες θίγουν πολύπλευρα θέματα συνδιαχείρισης του Αξιού, επισημαίνοντας την ανάγκη σύστασης μιας κοινής Επιτροπής Υδρο-οικονομίας, τα σχέδια παραμένουν στα χαρτιά. Βλέπε ΥΠΕΧΩΔΕ (Φεβρουάριος 2008). Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων, Εκπόνηση: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο-Τομέας Υδατικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Σχετική ιστοσελίδα:

http://www.news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_1_15/02/2002_15914. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008. Βλέπε Υπουργείο Γεωργίας, Τμήμα Προστασίας Αρδευτικών Υδάτων, Δειγματοληψίες Ποταμού Αξιού (1971-1997) και στη σχετική ιστοσελίδα <http://www.minagr.gr>. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

⁷⁵ Άρθρο του Στέφανου Ξενάριου, " Διαβαλκανικό ταξίδι στον επιβαρυμένο με λύματα ποταμό Αξιό. Παράδειγμα ηθελημένης αδιαφορίας και συνεχούς περιβαλλοντικής υποβάθμισης", Εφημερίδα Βαλκάνια-Περιβάλλον, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.40-41. Το ποτάμιο σύμπλεγμα έχει χαρακτηριστεί Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (Site of Community Importance) σύμφωνα με το δίκτυο Natura 2000. (GR1220010) και ανακηρύχθηκε επίσημα το 2003 (ΦΕΚ 621/Δ/19-06-03) ως Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αξιού, Γαλλικού Λουδία, Αλιάκμονα, Αλυκών Κίτρους και Λιμνοθάλασσας Καλοχωρίου έκτασης 330 χιλιάδων στρεμάτων. Βλέπε σχετικά Accord concertant l'étude de la bonification integrale du bassin du Vardar/Axios. Signed by Yugoslavia in Belgrade on 12 June 1970. Text in Yugoslavia, Sluzbeni List n.48, text 124, p.723. UN Doc., A/CN.4/274, Vol.I, 188. European Agency for Reconstruction, " Improvement of the Management of Transboundary Water Resources", Vardar Valley, Management of Water Resources. Σχετική ιστοσελίδα <http://www.vardarvalley.org>. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

⁷⁶ Βλέπε Έργα και Δράσεις του ΕΚΒΥ: Αξιολόγηση των υγροτοπικών λειτουργιών και αξιών της διασυνοριακής λίμνης Δοϊράνης και προτάσεις για παρεμβάσεις αποκατάστασης: Αποτίμηση λειτουργιών και αξιών της λίμνης, σύνταξη προτάσεων διαχείρισης (Έργο HELLENIC AID). http://www.ekby.gr/ekby/el/NewProjects_main_el.html. Προσπελάστηκε στις 4/12/2008.

α) εφαρμογή προγράμματος παρακολούθησης βασικών βιολογικών παραμέτρων σε λίμνες στις δύο χώρες, β) εκτίμηση της οικολογικής κατάστασης των λιμνών, γ) ανάπτυξη προγράμματος επιχειρησιακής παρακολούθησης βασικών βιολογικών παραμέτρων σε λιμναία οικοσυστήματα, δ) οργάνωση συναντήσεων εργασίας και εκπαιδευτικών σεμιναρίων, ε) δημοσιοποίηση του προγράμματος και των αποτελεσμάτων. Παράλληλα, το πρόγραμμα αφορά την επισκόπηση των υπαρχουσών θεσμικών δομών και του ισχύοντος νομικού πλαισίου για τα ύδατα, και ειδικότερα για τους υγροτόπους, την αναβάθμισή τους με γνώμονα τις σύγχρονες διεθνείς και κυρίως κοινοτικές προδιαγραφές καθώς και την επιμόρφωση στελεχών της Σκοπτιανής διοίκησης και της επιστημονικής κοινότητας σε ζητήματα θεσμικής προσαρμογής με στόχο την περιβαλλοντική προστασία, συνεργασία και αειφόρο ανάπτυξη. Η διμερής αυτή συνεργασία αποσκοπεί στη: α) Δημιουργία προϋποθέσεων για την κοινή προβολή, συνετή κοινή διαχείριση και αειφόρο ανάπτυξη της οικολογικά ευαίσθητης περιοχής της Δοϊράνης, με την ανάληψη κοινά συμφωνημένων δράσεων εκατέρωθεν των συνόρων, β) Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των χρηστών της λίμνης για τις αξίες, τις ιδιαιτερότητες και τον βιολογικό πλούτο της, με απώτερο σκοπό τη διαφύλαξή του, γ) Ανάδειξη της περιοχής σε έναν τόπο ιδιαίτερου οικολογικού, εκπαιδευτικού, αισθητικού και αναψυχικού ενδιαφέροντος, δ) Συμβολή στην προσέλκυση επισκεπτών και δημιουργία προϋποθέσεων για την τόνωση της τουριστικής κίνησης στην περιοχή και τέλος στην ε) Στήριξη και ενίσχυση του εισοδήματος, άρση της απομόνωσης και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των τοπικών κοινωνιών εκατέρωθεν των συνόρων.

Ελλάδα-ΠΓΔΜ-Αλβανία⁷⁷

Στις 2 Φεβρουαρίου, 2000, οι πρωθυπουργοί της Ελλάδας, της Αλβανίας και της ΠΓΔΜ υπέγραψαν μια συμφωνία για την προστασία των υγροτόπων που ίδρυσε την πρώτη διακρατική προστατευόμενη περιοχή στα Βαλκάνια και η Λίμνη των Πρεσπών ανακηρύχθηκε σε Πάρκο των Πρεσπών. Εκτενέστερα για αυτή τη συνεργασία καθώς και για τις στοχοθετημένες δράσεις με στόχο τη διατήρηση και προστασία των μοναδικών οικολογικών αξιών του Πάρκου Πρεσπών θα ασχοληθούμε στο δεύτερο μέρος της εργασίας. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι η Αλβανία και η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας αντιμετωπίζουν σημαντική δυσκολία στην αντιμετώπιση περιπτώσεων σοβαρών προβλημάτων περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Στην Αλβανία ο Νόμος για τη Προστασία του Περιβάλλοντος ψηφίσθηκε το 1993, ενώ το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Περιβάλλον εγκρίθηκε το 1994 και βασίσθηκε στη Στρατηγική που είχε διαμορφωθεί παλαιότερα (1992-1993). Πρόσφατα έχει διαμορφωθεί και Εθνική Στρατηγική για τη βιοποικιλότητα. Παρότι υπάρχει μια νέα πολιτική για το περιβάλλον, σε συνδυασμό με διοικητικές βελτιώσεις ως προς τα θέματα του περιβάλλοντος η αντιμετώπιση των προβλημάτων περιβάλλοντος συνεχίζει να μην είναι ικανοποιητική. Η συμβολή

⁷⁷ Βλέπε WWF - Περιβαλλοντική Πολιτική Προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας στη διαχείριση των υδάτινων πόρων εντός (Βουλγαρία) αλλά και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αλβανία, ΠΓΔΜ). Στη σχετική ιστοσελίδα.
http://www.politics.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=2023&Itemid=384.
Προσπελάστηκε στις 4/12/2008.

εξωτερικής βοήθειας κρίνεται αναγκαία, ενώ ιδιαίτερη σημασία έχει, όπως άλλωστε και στις υπόλοιπες χώρες, ο εκσυγχρονισμός της τεχνολογίας. Στην Π.Γ.Δ. της Μακεδονίας υπάρχει εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον καθώς και μια σειρά από νόμους για θέματα περιβάλλοντος, παρόλα αυτά η εφαρμογή τους είναι περιορισμένη. Απουσιάζει πάντως ένα θεσμικό πλαίσιο το οποίο θα εντάσσει την περιβαλλοντική προστασία στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης θεώρησης σε επίπεδο εθνικού σχεδιασμού. Γενικότερα, εξαιτίας της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης των παραπάνω κρατών οι επενδύσεις σε θέματα περιβαλλοντικής αποκατάστασης και προστασίας είναι περιορισμένες. Δεδομένου δε ότι οι προσπάθειες στις χώρες αυτές εστιάζονται είτε στη πολιτική και οικονομική μετάβασή τους προς τη κατεύθυνση οικονομίας αγοράς είτε στην αναδιοργάνωσή τους μετά από μια μακρά περίοδο συγκρούσεων η οποία έχει προκαλέσει μία σειρά από αρνητικές εξελίξεις στην οικονομία των χωρών, η προστασία του περιβάλλοντος αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα σε επίπεδο εφαρμογής των διακηρυγμένων στόχων. Συγκεκριμένες δράσεις έχουν υιοθετηθεί ή προωθούνται για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως η προστασία της παράκτιας ζώνης και η ανάπτυξη του οικότουρισμού που έχει ιδιαίτερη σημασία για την Αλβανία, η προστασία και ορθολογική διαχείριση των δασών, η διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων, η μείωση της ρύπανσης των φυσικών αποδεκτών από βιομηχανικές δραστηριότητες, οι οποίες αν και έχουν μειωθεί σημαντικά λειτουργούν με χαμηλή τεχνολογία και πρακτικές που προκαλούν ρύπανση και η διαχείριση των υπογείων και επιφανειακών υδάτων⁷⁸.

Η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ελλάδα και η Αλβανία⁷⁹ συμμετέχουν στην οικονομική Συνεργασία του Εύξεινου Πόντου (ΟΣΕΠ)⁸⁰ που έχει επιδείξει δραστηριότητα σε θέματα περιβάλλοντος και μάλιστα η Ε.Ε. ενισχύει τις σχετικές δράσεις του ΟΣΕΠ με διάφορους τρόπους. Εκτός του ότι συμμετέχει και παρακολουθεί τις συναντήσεις που γίνονται κατά καιρούς σχετικά με το περιβάλλον, έχει χρηματοδοτήσει μέσω κοινοτικών προγραμμάτων (PHARE, TACIS, MEDA)⁸¹ αρκετές ενέργειες σε εθνικό επίπεδο, καθώς και την εφαρμογή της Σύμβασης του Βουκουρεστίου για την περιβαλλοντική προστασία της Μαύρης Θάλασσας, και το Στρατηγικό Σχέδιο

⁷⁸ Βλέπε Έργα και Προγράμματα του ΕΚΒΥ : Διασυνοριακή συνεργασία για τη διαχείριση των επιφανειακών υδάτων στη λεκάνη απορροής του Αώου/Vjosa ποταμού: Αναγνώριση των πιέσεων, χαρτογράφηση προστατευόμενων περιοχών, οργάνωση Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών, πρόταση κατευθύνσεων διαχείρισης, προσδιορισμός και αξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου για τους υδατικούς πόρους στην Αλβανία (Έργο HELLENIC AID).

Στη σχετική ιστοσελίδα http://www.ekby.gr/ekby/el/NewProjects_main_el.html. Προσπελάστηκε στις 4/12/2008.

⁷⁹ Βλέπε Δημόσια Διαβούλευση για το Νέο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ελλάδα-Αλβανία περιόδου 2007-2013 το οποίο εγκρίθηκε στις 18/12/2007.

Σχετική ιστοσελίδα <http://www.interreg.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=18page=3538NewsItem=166>. Προσπελάστηκε στις 30/5/2008.

⁸⁰ Για τις δραστηριότητες και τη εξέλιξη του Οικονομικού Οργανισμού βλέπε Νάσκου-Περράκη Π. " Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών. Η Θεσμική Διάσταση" Γ' Έκδοση , Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002 σελ. 395-396.

⁸¹ http://www.tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=12489&m=D12&aa=1-33k. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008.

Δράσης για την Προστασία και Αποκατάσταση της Μαύρης Θάλασσας(1996).⁸²Ενώ ο ΟΣΕΠ έχει αναπτυχθεί θεσμικά σε ικανοποιητικό επίπεδο υπολείπεται σε ουσιαστικά πρακτικά αποτελέσματα άλλων αντίστοιχων περιφερειακών Οργανισμών ή πρωτοβουλιών. Η εγκαθίδρυση και χρηματοδότηση ενός Ειδικού Ταμείου για το περιβάλλον στο ΟΣΕΠ καθώς και η οικονομική ενίσχυση μέρους των δράσεων του Στρατηγικού Σχεδίου και η ταυτόχρονη διάθεση περισσότερων κονδυλίων σε όλους τους τομείς από την Ε.Ε. θα μπορούσαν να καλύψουν το πρακτικό μέρος της αποτελεσματικής προστασίας του περιβάλλοντος.

Γενικότερα, η Βουλγαρία και η Ρουμανία ενταγμένες από τον Γενάρη του 2007 στην Ε.Ε. δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ενσωμάτωση της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής στην εθνική πολιτική και στη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου στην κατεύθυνση της εναρμόνισης με τις κοινοτικές εξελίξεις. Και οι δύο χώρες έχουν διαμορφώσει Στρατηγική και Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον και οι βασικές επιδιώξεις περιλαμβάνουν τη βελτίωση της θεσμικής ικανότητας της νομοθεσίας, των συστημάτων παρακολούθησης, την αναβάθμιση της τεχνολογίας διαχείρισης αποβλήτων, την αντιμετώπιση των προβλημάτων ρύπανσης στις περιοχές "hot spots", τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, την ολοκλήρωση επενδύσεων για τη προστασία του περιβάλλοντος, την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών, τη διατήρηση της άγριας ζωής, τη προστασία της βιοποικιλότητας(Ρουμανία), την ανάπτυξη χρηματοδοτικών και οικονομικών μηχανισμών, τη παροχή πληροφορίας και τη διασφάλιση συμμετοχής των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στις διάφορες διαδικασίες. Και οι δύο χώρες έχουν Νόμο για την προστασία του περιβάλλοντος. Παραλές τις θετικές προσπάθειες αναβάθμισης του θεσμικού πλαισίου διαπιστώνεται έλλειψη συνοχής και ολοκλήρωσης μεταξύ των επιμέρους στόχων και μέτρων και κυρίως ελλιπή εφαρμογή και συμμόρφωση με τους νόμους και τις άλλες ρυθμίσεις. Τα αίτια για αυτό σχετίζονται με τη μειωμένη συμμετοχή των φορέων, την απουσία κινήτρων και χρηματοδοτικών μέσων, την απουσία κινήτρων σύγχρονης τεχνολογίας, την έλλειψη μηχανισμών επιβολής και την ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα στην αντιμετώπιση οικονομικών και κοινωνικών θεμάτων. Στη Βουλγαρία για παράδειγμα οι περισσότεροι κανονισμοί σε επίπεδο πολιτικής για τα θέματα του περιβάλλοντος υιοθετήθηκαν τη περίοδο 1992-1995, η εφαρμογή τους όμως παραμένει περιορισμένη. Ο κανονισμός για την επιβολή κυρώσεων (Compliance Committee/Monitoring Committee) δεν μπορεί για παράδειγμα να εφαρμοσθεί γιατί εξαρτάται από την έγκριση των επιτρεπόμενων ορίων ρύπανσης. Παρότι η διαδικασία εναρμόνισης έχει προχωρήσει ικανοποιητικά αναμένεται να διαρκέσει περισσότερο από ότι αρχικά είχε προβλεφθεί. Να σημειωθεί ότι ορισμένα θέματα έχουν επιδείξει σημαντική πρόοδο όπως για παράδειγμα στη Ρουμανία όπου η ενσωμάτωση των προβλέψεων για την Εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων έχει προχωρήσει ικανοποιητικά ενώ κάποια άλλα ζητήματα όπως η ενσωμάτωση της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει»⁸³ και τα θέματα της οικοσήμενσης και της

⁸² Βλέπε Μαυροπούλου Σοφία Παρουσίαση Εργασίας Μεταπτυχιακής φοιτήτριας τμήματος Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών στο μάθημα Διεθνές Δίκαιο Περιβάλλοντος(Ειδικά Θέματα) " Περιφερειακό Νομικό Καθεστώς της Σύμβασης του Βουκουρεστίου για την Προστασία της Μαύρης θάλασσας από τη ρύπανση" Πάντειο Πανεπιστήμιο Β' Εαρινό Εξάμηνο, 2007,σελ. 3.

⁸³ Βλέπε Ευάγγελος Ραυτόπουλος , Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2006. Η Αρχή « ο ρυπαίνων πληρώνει και η διαδικασία εξειδικευτικής εφαρμογής της ως Καθεστώς Περιβαλλοντικής Ευθύνης » σελ. 68-70.

πρόσβασης στη πληροφορία βρίσκονται σε ένα αρχικό στάδιο αντιμετώπισής τους. Προτεραιότητα δίνεται στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών θεμάτων που σχετίζονται με τη δημόσια υγεία. Στο πλαίσιο αυτό το ενδιαφέρον κατευθύνεται στην αντιμετώπιση της κατάστασης στις περιοχές με σοβαρά προβλήματα ρύπανσης που χαρακτηρίζονται "hot spots", στη διαχείριση ορισμένων κρίσιμων φυσικών πόρων, στη διαχείριση των αποβλήτων στην μείωση της θαλάσσιας ρύπανσης και στη πρόβλεψη για πυρηνική ασφάλεια. Εξαιτίας όμως της αδυναμίας για επενδύσεις για το περιβάλλον οι πρωτοβουλίες είναι σχετικά περιορισμένες. Να σημειωθεί επίσης ότι μέχρι σήμερα σημαντικό μέρος της εξωτερικής βοήθειας αφορά σε δράσεις για βελτίωση του θεσμικού πλαισίου και την προσαρμογή της πολιτικής στις νέες ανάγκες. Φαίνεται όμως ότι υπάρχει πλέον ανάγκη για τη προώθηση συγκεκριμένων δράσεων που θα έχουν μετρήσιμες επιπτώσεις στη ποιότητα του περιβάλλοντος, ενώ υπάρχει και σημαντική ανάγκη για επενδύσεις σε εισαγωγή κατάλληλης τεχνολογίας.

4.1. Χρηματοδότηση⁸⁴

Οι ξένες άμεσες επενδύσεις στα Βαλκάνια ήταν περιορισμένες στο παρελθόν. Στην περίοδο 1990-1995 ήταν μόλις 1,9 δις. δολάρια. Από την περίοδο 1996 έως σήμερα οι άμεσες ξένες επενδύσεις αυξήθηκαν με βραδείς ρυθμούς και υπερβαίνουν συνολικά τα 20 δις. ευρώ. Γενικά, περιορισμένες ήταν και οι χρηματοδοτικές εισροές από το εξωτερικό στα Βαλκάνια. Στη περίοδο 1990-1995 π.χ. οι συνολικές κατά κεφαλήν ακαθάριστες επίσημες χρηματοδοτικές εισροές κυμαίνονταν από 0-419 δολάρια. Οι κεφαλαιακές εισροές στη Ρουμανία και Βουλγαρία άρχισαν να αυξάνουν σταδιακά μετά το 1992, ενώ η Αλβανία, σε σχετικούς όρους, είναι ο βασικός αποδέκτης δυτικής βοήθειας στην περιοχή. Ωστόσο οι Βαλκανικές χώρες δεν είχαν την απαιτούμενη χρηματοδοτική βοήθεια στην αρχή της διαδικασίας μετάβασης στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς. Το χαμηλό επίπεδο των ξένων άμεσων επενδύσεων και χρηματοδοτικών εισροών οφείλεται κυρίως στην πολιτική και οικονομική αστάθεια, στο μεγάλο επιχειρηματικό ρίσκο, στη γραφειοκρατία, στα φαινόμενα διαφθοράς και δίκτυα παραοικονομίας και στην ανύπαρκτη νομοθεσία και στις εθνικές εκκαθαρίσεις.⁸⁵

Η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Ελλάδα ως χώρες-μέλη έχουν πρόσβαση στους κοινοτικούς πόρους.⁸⁶ Το Phare⁸⁷ παρέχει βοήθεια έχοντας χαρακτήρα μη

⁸⁴ Η χρηματοδότηση στα κοινοτικά προγράμματα <http://www.euro-info.gr>. Προσπελάστηκε στις 25/05/2008. Βλ. επίσης και Καριψιάδη Γ. "Η Θεσμική Προσέγγιση των Βαλκανίων στην Ε.Ε. Επισκόπηση" από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών Φλώρινας, (Θεσσαλονίκη 2007) "Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, σελ.25-26 και σελ.34-35.

⁸⁵ Μπαμπανάνης Σ., Νέα Διεθνής Οικονομία, "Οι αναδυόμενες αγορές στην Παγκόσμια Οικονομία" Κεφάλαιο 6, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ.215.

⁸⁶ http://www.rec.org/REC/Programs/SocialInitiatives/SI_EnvironmentalFunds.pdf. Προσπελάστηκε στις 25/5/2008

⁸⁷ Ειδική έκθεση αριθ. 4 /2006, Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το πρόγραμμα PHARE είναι ένα από τα τρία όργανα προενταξιακής στήριξης που χρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να βοηθήσει τις υποψήφιες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στις προετοιμασίες τους για την εισδοχή τους στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Εισήχθη για πρώτη φορά το 1989, σε μία περίοδο που οι περισσότερες υπό ένταξη χώρες διένυαν μία περίοδο οικονομικής και πολιτικής προσαρμογής.

επιστρεφόμενων επιχορηγήσεων και αξιοποιείται για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων αναδιάρθρωσης.⁸⁸ Η βασική προτεραιότητα του Προγράμματος Phare από το 1994 είναι η παροχή βοήθειας στη διοίκηση των υποψηφίων για ένταξη χωρών της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας για την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας και κατά δεύτερο λόγο η πραγματοποίηση έργων αναβάθμισης στη βιομηχανία και στις υποδομές ώστε να λειτουργούν σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα. Το ανανεωμένο πρόγραμμα Phare διαθέτει προϋπολογισμό που υπερβαίνει τα 10 δισ. ευρώ για την περίοδο 2000-2006 (περίπου 1,5 δισ. ευρώ ετησίως) και έχει θέσει κυρίως τις εξής δύο προτεραιότητες: την ενίσχυση των θεσμών και των διοικήσεων· τη χρηματοδότηση των επενδύσεων. Αρχικά, το πρόγραμμα Phare αφορούσε αποκλειστικά τις ΧΚΑΕ, τώρα όμως, επεκτείνεται στις υποψήφιες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Συγκεκριμένα, από το έτος 2000 η προενταξιακή βοήθεια περιλαμβάνει για την ανάπτυξη της γεωργίας (SAPARD) και για δράσεις αναδιάρθρωσης προς την κατεύθυνση εναρμόνισης με τα προβλεπόμενα στην Ε.Ε. πρότυπα, κύρια δε στις υποδομές μεταφορών και σε ότι αφορά στο περιβάλλον.⁸⁹ Το Phare παρέχει επίσης βοήθεια στο πλαίσιο multi-beneficiary programs συμπεριλαμβανομένης βοήθειας για διαμόρφωση στρατηγικών και master plans, συστήματα παρακολούθησης της ρύπανσης. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και το περιβαλλοντικό πρόγραμμα για το «Μαύρο Τρίγωνο» που περιλαμβάνει το Δούναβη, τη Μαύρη Θάλασσα και τη Βαλτική, και τη παροχή βοήθειας για τη προετοιμασία προτάσεων ως προς την αναγνώριση αλλά και την προετοιμασία για βασικά επενδυτικά προγράμματα. Το Πρόγραμμα Phare έχει χρηματοδοτήσει και

Σήμερα χρηματοδοτεί αποκλειστικά δράσεις που βρίσκονται σε συνάρτηση με τους προενταξιακούς τομείς προτεραιότητας της κάθε υποψήφιας χώρας, βλ. Έκθεση της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2007, με τίτλο «Έκθεση σχετικά με το πρόγραμμα Phare 2005, τα προενταξιακά και τα μεταβατικά μέσα» [COM (2007) 3 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα, Έκθεση της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2005, με τίτλο «Έκθεση σχετικά με το πρόγραμμα Phare 2004, τα προενταξιακά και τα μεταβατικά μέσα» [COM (2005) 701 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα] Ειδική έκθεση αριθ. 5/2003 για τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών έργων στις υποψήφιες χώρες από τα προενταξιακά μέσα Phare και ISPA, συνοδευμένη από τις απαντήσεις της Επιτροπής [Επίσημη Εφημερίδα C 167 της 17.07.2003], Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (PHARE, ISPA και SAPARD) το 2005 [COM (2006) 746 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], Γενική έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, της 24ης Μαρτίου 2006, για την προενταξιακή βοήθεια (Phare - ISPA - SAPARD) κατά το έτος 2004 [COM (2006) 137 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (PHARE, ISPA και SAPARD) το 2003 [COM (2005) 178 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (Phare - ISPA - SAPARD) το 2002 [COM(2003) 844 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (Phare - ISPA - SAPARD) το 2001 [COM(2003) 329 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (Phare - ISPA - SAPARD) το 2000 [COM(2002) 781 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], Ετήσια έκθεση 2001 της Επιτροπής, της 3ης Μαρτίου 2003, σχετικά με το πρόγραμμα Phare [Έκθεση COM(2003) 97 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], Απόφαση της Επιτροπής, της 13ης Οκτωβρίου 1999, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του προγράμματος Phare στις υποψήφιες χώρες κατά το χρονικό διάστημα 2000-2006, κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3906/89 [SEC(1999) 1596 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].

⁸⁸ http://www.eca.europa.eu/audit_reports/special_reports/docs/2006/rs04_06el.pdf. Προσπελάστηκε στις 25/5/2008.

⁸⁹ <http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/twinning/index.htm> Προσπελάστηκε στις 25/5/2008.

προγράμματα αναβάθμισης για την αντιμετώπιση των θεμάτων πυρηνικής ασφάλειας στη Βουλγαρία. Για την περίοδο 2007-2013, το μέσο προενταξιακής ενίσχυσης (ΜΠΕ) είναι το μοναδικό χρηματοδοτικό μέσο για τις υποψήφιες για προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση χώρες που αντικαθιστά όλες τις προγενέστερα υφιστάμενες προενταξιακές ενισχύσεις, συμπεριλαμβανομένου του προγράμματος PHARE. Τέλος, το πρόγραμμα TEMPUS⁹⁰ είναι ένα πρόγραμμα που στοχεύει στην παροχή βοήθειας στις υπό ένταξη χώρες στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης και το 1993 ξεκίνησε στα πλαίσια του προγράμματος PHARE, σήμερα όμως αποτελεί μέρος του συνολικού προγράμματος της Ε.Ε. για την οικονομική και κοινωνική αναμόρφωση της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (πρόγραμμα CARDS). Οι ομάδες - στόχοι είναι ακαδημαϊκοί και επαγγελματίες, στους οποίους παρέχεται εκπαίδευση σε κρίσιμους τομείς όπως η δικαιοσύνη, το περιβάλλον και η διοικητική αναμόρφωση.

Η Βουλγαρία και η Αλβανία συμμετέχουν επίσης μαζί με την Ελλάδα στη Κοινοτική πρωτοβουλία, στο πλαίσιο του INTERREG,⁹¹ διασυνοριακής συνεργασίας σε θέματα κυρίως βασικής υποδομής(μεταφορές, οικονομικής ανάπτυξης, προστασίας του περιβάλλοντος) και ποιότητας ζωής. Το πρόγραμμα εναρμονίζεται με τους στόχους του Πρωτοκόλλου Διασυνοριακής Συνεργασίας μεταξύ των τριών παραπάνω χωρών. Εκτός από την Ε.Ε.(μέσω των διαφόρων προγραμμάτων, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης)μια σειρά επιχορηγήσεων δίνεται και από άλλους φορείς(Παγκόσμια Τράπεζα για τη σύνταξη των Εθνικών Στρατηγικών για το Περιβάλλον , αλλά και στο πλαίσιο διμερών συμφωνιών όπως για παράδειγμα η παροχή δανείου από τις Κυβερνήσεις της Δανίας και των ΗΠΑ στη Βουλγαρία για εξοικονόμηση της ενέργειας).⁹² Τέλος, ένα σημαντικό οικονομικό όργανο της Ε.Ε. και συνάμα πηγή χρηματοδότησης που στοχεύει στην προστασία του περιβάλλοντος με τη προώθηση της Καθαρής Τεχνολογίας και τον αστικό προγραμματισμό είναι και το LIFE.⁹³ Η δυνατότητα χρηματοδότησης ανέρχεται στο ποσό των 500.000 ευρώ για κάθε πρόγραμμα.⁹⁴

⁹⁰ <http://europa.eu.int/comm/education/tempus/home.html> Προσπελάστηκε στις 25/5/2008.

⁹¹ Το INTERREG III είναι μια Κοινοτική Πρωτοβουλία που έχει ως στόχο να προωθήσει τη διασυνοριακή, τη διακρατική και τη διαπεριφερειακή συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την προγραμματική περίοδο 2000-2006 και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Αυτή η νέα φάση της Πρωτοβουλίας INTERREG σχεδιάστηκε για να ενισχύσει την οικονομική και κοινωνική συνοχή σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, με την ενθάρρυνση της ισόρροπης ανάπτυξης της ηπείρου. Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην ενσωμάτωση απομακρυσμένων περιοχών και των περιοχών που συνορεύουν με τις υποψήφιες χώρες. Σχετική ιστοσελίδα: http://www.ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/index_en.htm - 16k -Προσπελάστηκε στις 25/5/2008.

⁹² Λ. Βαλάσης " Η Χρηματοδότηση των Προγραμμάτων " από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 646-648.

⁹³ <http://www.nieuwbank.nl/en/2006/05/29/r025.htm>. Προσπελάστηκε στις 25/5/2008.

⁹⁴ <http://www.ec.europa.eu/environment/life/home.htm>. Προσπελάστηκε στις 3/9/2008.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΠΡΕΣΠΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

...κι ήρθε κι από την Πρέσπα, τον τόπο το νησόχτιστο και σα ζωγραφισμένο, τη λίμνη την αξέχαστη με τα δασά λιβάδια, με τα μεγάλα τα βουνά τα λογγωμένα γύρω...

Κωστής Παλαμάς (Η φλογέρα του Βασιλιά)

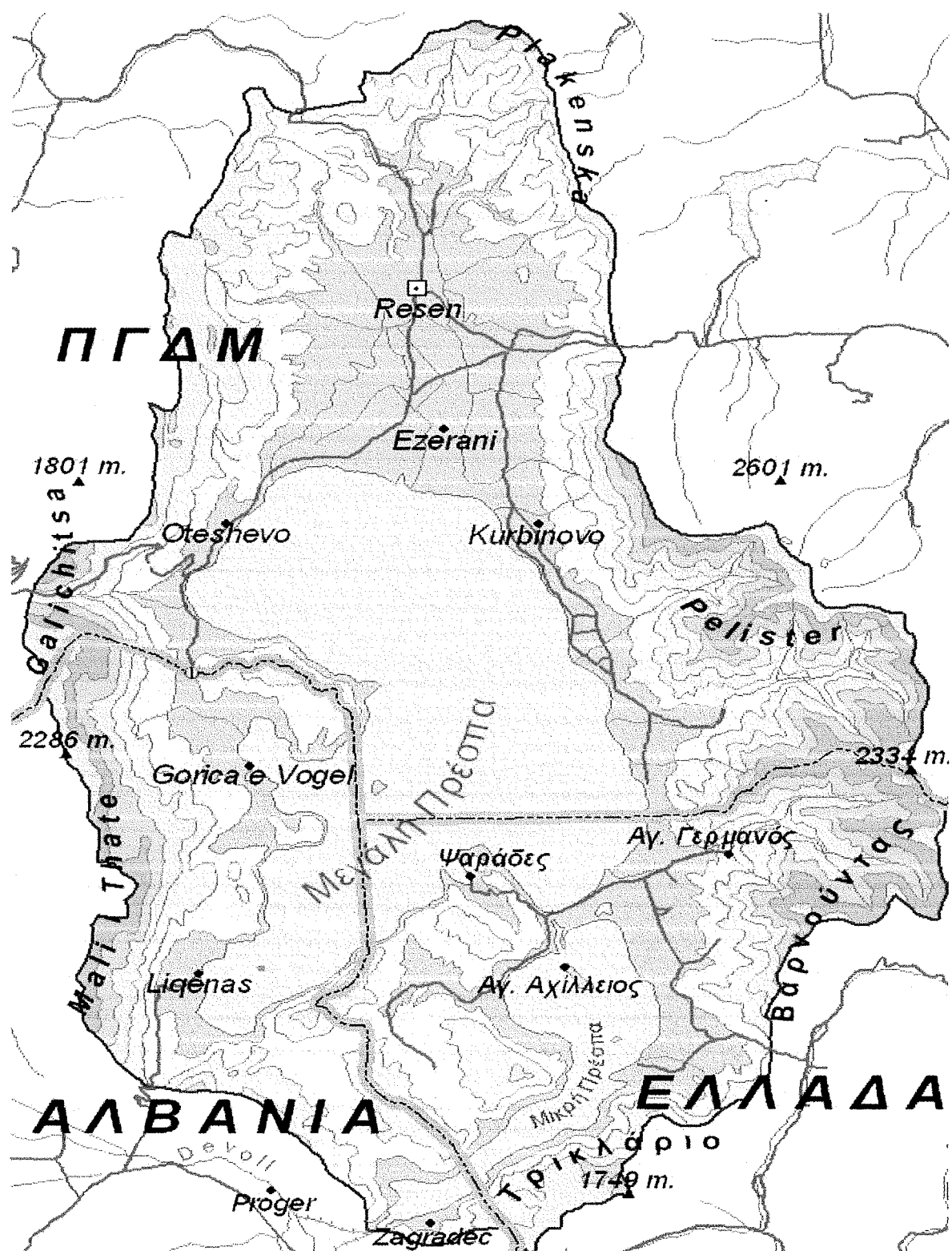
5.1. Γενικά χαρακτηριστικά της Πρέσπας⁹⁵

Η συνύπαρξη του ανθρώπου με τη Φύση έχει επιφέρει τα τελευταία χρόνια τεράστια υποβάθμιση στο φυσικό περιβάλλον. Πολλές προσπάθειες έχουν πραγματοποιηθεί στα πλαίσια αναστροφής του αρνητικού αντίκτυπου, στα παγκόσμια φόρα. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα προκειμένου να υπάρξει όσο το δυνατόν πληρέστερη προστασία μιας συγκεκριμένης περιοχής, συνάπτονται διασυνοριακές συνεργασίες μεταξύ των κυβερνήσεων. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί και αυτή των Πρεσπών, δεδομένου ότι το σημαντικό τμήμα των συνόρων μεταξύ Ελλάδας, Αλβανίας και ΠΓΔΜ βρίσκεται μέσα στις εν λόγω λίμνες. Αποτέλεσμα αυτή της συνύπαρξης ήταν η ίδρυση του Πάρκου Πρεσπών, της πρώτης διασυνοριακής προστατευόμενης περιοχής των Βαλκανίων, τον Φεβρουάριο του 2000, με στόχο τόσο την ενίσχυση της ειρήνης, της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των τριών λαών, όσο και τη διαφύλαξη των φυσικών και πολιτιστικών αξιών των Πρεσπών, με τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών.⁹⁶

⁹⁵ Βλέπε Δελτία Τύπου της WWF Greece, "Society for the Protection of Prespa" Case study on river management: Prespa" και "The Prespa Lakes are under threat from intensive agricultural practices" Jan.23.2006. <http://www.WWF-Prespa.gr>. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008. Δελτίο Τύπου της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών, " Πρέσπα: Ένας από τους σημαντικότερους υδροτόπους της Μεσογείου", Αγ.Γερμανός, Πρέσπα.

⁹⁶ Οι εικόνες προέρχονται από την ιστοσελίδα της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών. Βλέπε Άρθρο της Εφημερίδας Το Βήμα On Line " Βαλκανικό Πάρκο στην Πρέσπα. Η λίμνη ανακηρύσσεται η πρώτη διασυνοριακή προστατευόμενη περιοχή στα Βαλκάνια" Κυριακή 30 Ιανουαρίου 2000 - Αρ. Φύλλου 12831 <http://www.ptolemais.com/2-2-05.htm> - 2ok - Προσπελάστηκε στις 7/3/2008.

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

Λεκάνη απορροής του Πάρκου Πρεσπών

Η περιοχή των Πρεσπών είναι μια περικλειστή λεκάνη που ελέγχεται από διαβάσεις που διασχίζουν ψηλά βουνά, περιλαμβάνει τις λίμνες Μεγάλη και Μικρή Πρέσπα, εκτείνεται στην Αλβανία, την Ελλάδα και την ΠΓΔΜ και αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους υδροτόπους της Ευρώπης που εξαιτίας της σύνθεσης των ξεχωριστών γεωμορφολογικών και γεωλογικών γνωρισμάτων της προσδίδουν στην περιοχή διακριτό φυσικό πλούτο. Στα ανατολικά συνορεύει με την πεδιάδα της Πελαγονίας, η οποία αρχίζει από την π.Γ.Δ.Μ. και καταλήγει νότια στους Νομούς Φλώρινας και Καστοριάς στην Ελλάδα.⁹⁷ Στα δυτικά, η κοιλάδα της Billisht διαχωρίζει την Πρέσπα από την περιοχή της Κορυτσάς στην Αλβανία. Στα βόρεια-βορειοδυτικά η Πρέσπα συνορεύει με τη λεκάνη απορροής της λίμνης Αχρίδας και στα βόρεια-βορειοανατολικά η Πρέσπα συνορεύει με τη λεκάνη απορροής της λίμνης Αχρίδας και στα βόρεια-βορειοανατολικά με την περιοχή Demir Hisar της π.Γ.Δ.Μ.⁹⁸ Στην Αλβανία η λίμνη Μεγάλη Πρέσπα υπάγεται στην επαρχία Κορυτσάς και τα εννέα χωριά στην περιοχή αυτή ανήκουν στην Κοινότητα Liqenas. Η λίμνη Μικρή Πρέσπα υπάγεται στην επαρχία Devoll και τα τρία χωριά της περιοχής αυτής ανήκουν στη Κοινότητα Proger.⁹⁹ Η Μεγάλη Πρέσπα ωστόσο, δεν έχει επιφανειακή απορροή, αλλά τα νερά της διοχετεύονται μέσω υπόγειων καταβοθρών, στη λίμνη Αχρίδα της ΠΓΔΜ και από εκεί εκρέουν στον ποταμό Δρίνο και καταλήγουν στην Αδριατική. Η συνολική έκταση της λεκάνης απορροής των δύο λιμνών της είναι 2.519,1km².¹⁰⁰

Η περιοχή προστατεύεται και στις τρεις χώρες ως εθνικό πάρκο και υγρότοπος διεθνούς σημασίας (Ραμσάρ). Το ιδιαίτερο κλίμα της περιοχής, η ύπαρξη και η παλαιότητα των δύο αυτών λιμνών, οι διαφορετικοί οικότοποι που ξεκινούν από το χαμηλότερο υψόμετρο (850μ στις λίμνες) και καταλήγουν στις ψηλότερες κορυφές (2.300μ), είναι ορισμένες από τις αιτίες της πλούσιας και σπάνιας βιοποικιλότητας αυτού του τόπου. Η ψηλότερη κορυφή της περιοχής βρίσκεται στο όρος Pelister (2.601m) ενώ υπάρχουν τέσσερα νησιά στις δύο λίμνες, ο Αγ. Αχίλλειος και το Βιδρονήσι στο ελληνικό τμήμα της Μικρής Πρέσπας, και τα Mali Grad και Golem Grad στη Μεγάλη Πρέσπα, στην Αλβανία και την π.Γ.Δ.Μ αντίστοιχα. Επιπλέον, ένα άλλο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που απορρέει από το συνδυασμό όλων των παραπάνω είναι ότι πολλές ενδημικές μορφές ζωής ή είδη με περιορισμένη γεωγραφική εξάπλωση σε παγκόσμιο, εθνικό και βαλκανικό επίπεδο απαντώνται στην Πρέσπα.¹⁰¹ Τα υδρόβια πουλιά¹⁰² που φιλοξενεί ως "ο υψηλότερος" κρίκος της

⁹⁷ Στο ελληνικό τμήμα τα 13 χωριά που βρίσκονται στη λεκάνη απορροής υπάγονται στο Δήμο Πρεσπών και επικοινωνούν με τις πόλεις της Φλώρινας και της Καστοριάς μέσω ορεινών διαβάσεων, με ιδιαίτερα δύσκολη πρόσβαση ιδίως κατά τους χειμερινούς μήνες.

⁹⁸ Στην π.Γ.Δ.Μ. στη κοιλάδα της Πρέσπας υπάρχει ένα αστικό κέντρο, το Resen, και 43 μεγάλα ή μικρά χωριά. Η περιοχή επικοινωνεί με την πόλη Bitola και με την περιοχή της Αχρίδας μέσω ορεινών διαβάσεων.

⁹⁹ Και οι δύο κοινότητες υπάγονται στο Νομό Κορυτσάς και επικοινωνούν με την Κορυτσά μέσω της διάβασης Zvezda, με την πόλη Billisht μέσω της εθνικής οδού που καταλήγει στην Ελλάδα, και με την πόλη Resen της π.Γ.Δ.Μ. στα βόρεια μέσω της συνοριακής διάβασης Gorica/Stenje.

¹⁰⁰ Βλέπε χάρτη σελ. 46. Η συνολική επιφάνεια της Μικρής Πρέσπας βρίσκεται στην Ελλάδα (43,5km²) ενώ ένα μικρό της τμήμα βρίσκεται στην Αλβανία (4km²). Η Μεγάλη Πρέσπα, με συνολική επιφάνεια 254,4km² εκτείνεται στις τρεις χώρες (Ελλάδα, Αλβανία, π.Γ.Δ.Μ) και το μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται στην π.Γ.Δ.Μ.

¹⁰¹ Σήμερα στην Πρέσπα απαντώνται περισσότερα από 1.500 είδη φυτών από το σύνολο των 6.500 που υπάρχουν στην Ελλάδα. Βλέπε άρθρο Δελτίου Τύπου της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών "Η προστασία της Ενδημικής Πέστροφας των Πρεσπών". http://www.1Pestrofa_leaflet_gr.pdf.

αλυσίδας, και κυρίως οι πελεκάνοι είναι τα πιο γνωστά από τα εκατοντάδες είδη άγριας ζωής που επιβιώνουν εδώ σε οικοτόπους. Μερικά χρόνια αργότερα, οι αλλαγές στις ανθρώπινες δραστηριότητες, αλλά και άλλες συνθήκες παγκόσμιες,

συντέλεσαν σε μεγάλο βαθμό στη μείωση σημαντικών βιότοπων, ειδικά για τα υδρόβια πουλιά τα οποία έβρισκαν καταφύγιο μαζί με πολλούς υδρόβιους οργανισμούς στα υγρά λιβάδια.¹⁰³

Οι πελεκάνοι είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι των υγροτόπων, των φυσικών αυτών οικοσυστημάτων όπου ζουν, τρέφονται, ξεκουράζονται, αναπαράγονται και πεθαίνουν¹⁰⁴.

Αναμφίβολα όμως, στην Πρέσπα η ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα από την εποχή του χαλκού και του σιδήρου έχει διαμορφώσει και διατηρήσει τον οικολογικό πλούτο, αλλά και μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά, βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, τοπική αρχιτεκτονική και παραδοσιακές πρακτικές χρήσης των φυσικών πόρων. Από την εποχή του Βυζαντίου και μετά έχουν μείνει εικοσιέξι Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία σε όλη την Πρέσπα¹⁰⁵: Ναοί, ξωκλήσια, μοναστήρια, ερημητήρια, ασκητήρια, ασκητικά κοινόβια και βραχογραφίες που

Προσπελάστηκε στις 7/3/2008. Ορισμένα είδη μάλιστα, προστατεύονται από διεθνείς συνθήκες και ανάμεσά τους βρίσκονται πολλά ενδημικά φυτά των Βαλκανίων. Βλ. παραρτήματα σελ.92-93.

¹⁰² Από τα πουλιά, 161 είδη φωλιάζουν τακτικά στην περιοχή.

¹⁰³ Πρόκειται για τις ρηχές παραλίμνιες περιοχές, οι οποίες έχουν χαμηλή βλάστηση και περιοδικά κάθε χρόνο πλημμυρίζουν με νερό ανάλογα με την αυξομείωση της στάθμης της λίμνης και λειτουργούν ως κύριοι χώροι αναπαραγωγής για ορισμένα είδη ψαριών και αμφιβίων και τόποι διατροφής πολλών σπάνιων υδρόβιων πουλιών. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε λίστα ενδημικών στα παραρτήματα σελ. 92-93.

¹⁰⁴ Γ. Κατσαδωράκης, 2002. Απόσπασμα από " Το βιβλίο των πελεκάνων" . Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, Άγιος Γερμανός.

¹⁰⁵ Τα φυσικά υλικά σε ανεπεξέργαστη μορφή, όπως πέτρα, χώμα, ξύλα, καλάμια, αποτέλεσαν κύριο κατασκευαστικό υλικό για τα κτίσματα της περιοχής. Πολλά από αυτά ακόμα -και ιδιαίτερα στον Άγιο Γερμανό- σώζονται σε καλή κατάσταση θυμίζοντας τότε εποχές επάρκειας και τότε δυσκολιών.

στέκονται ακόμα πάνω σε λόφους ή καθρεφτίζονται στα νερά της λίμνης και ενσωματώνονται πλήρως στο τοπίο. Από το 1952-1956, νομάδες Βλάχοι μεταναστεύουν από την Ήπειρο και τη Θεσσαλία και εγκαθίστανται στην Πρέσπα και με τις παραδοσιακές μορφές ενασχόλησης τους (αλιεία, γεωργία, κτηνοτροφία) καθόρισαν σε σημαντικό βαθμό την ανάπτυξη και διατήρηση αυτής της ποικιλομορφίας. Έτσι σήμερα στην περιοχή υπάρχουν τρεις διαφορετικές ελληνικές πολιτιστικές παραδόσεις: η αυτόχθονη τοπική, η των ποντίων και προσφύγων και η βλάχικη. Μεταξύ των δεκαετιών 70' και 80', τα κοντινά αστικά κέντρα (κυρίως Καστοριά και Θεσσαλονίκη) αλλά και το εξωτερικό (Γερμανία, Καναδάς, Αυστραλία) αποτελούν πόλους έλξης για πολλούς νέους Πρεσπιώτες που απασχολούνται εκεί κυρίως στη βιοτεχνία της γούνας.

Στα άφθονα φυσικά αγαθά οι κάτοικοι της Πρέσπας βασίζουν την οικονομία και τη ζωή τους. Η τωρινή κύρια ασχολία τους είναι η γεωργία και συγκεκριμένα η φασολοκαλλιέργεια. Αυτό ακριβώς επειδή οι εδαφικές και κλιματικές συνθήκες της περιοχής ευνοούν ιδιαίτερα την ανάπτυξή του φασολιού. Η κατασκευή του αρδευτικού δικτύου (1965-1986), σε συνδυασμό με άλλους κοινωνικοοικονομικούς

παράγοντες, οδήγησαν σταδιακά στη μείωση της κτηνοτροφίας αλλά και της αλιείας. Οι δυο τελευταίες δραστηριότητες περιορίζονται πλέον στα ορεινότερα χωριά ή στα παραλίμνια αντιστοίχως καθώς, εγκαταλείπεται η βόσκηση με βοοειδή και η εφαρμογή παλιών μεθόδων αλιείας που απαιτούσαν ρηχές εκτάσεις χωρίς καλάμια και περιορίζεται η οποιαδήποτε μορφή επέμβασης στην επέκταση των καλαμιώνων τόσο προς την ακτή όσο και προς την λίμνη. Σαν αποτέλεσμα, τα τελευταία χρόνια είχαμε τη συνεχή επέκταση των καλαμιώνων εις βάρος των υγρών λιβαδιών και πληθυσμοί των ψαριών¹⁰⁶ μειώθηκαν αισθητά, ενώ πολλά είδη υδρόβιων

¹⁰⁶ Η Πρέσπα κατατάσσεται ανάμεσα στους δέκα σημαντικότερους υγροτόπους της Μεσογείου για τα ψάρια, σύμφωνα με την «Κόκκινη Λίστα των Ψαριών Γλυκού Νερού της Μεσογείου», που ανανέωσε πρόσφατα η IUCN. 2007 IUCN Red List of Threatened Species». <http://www.iucnredlist.org>.

εξαφανίστηκαν ή μειώθηκαν. Τέλος, ο τομέας προσφοράς υπηρεσιών κυρίως με ξενοδοχεία, ταβέρνες, καφενεία, περιηγήσεις με βάρκες έχει αρχίσει τη τελευταία δεκαετία να αποτελεί σπουδαίο μέρος της οικονομίας της περιοχής που όμως περιορίζεται σε ορισμένα χωριά όπως τους Ψαράδες, τον Άγιο Γερμανό και τον Άγιο Αχίλλειο.

5.2. Η Υφιστάμενη περιβαλλοντική κατάσταση

Το θεσμικό πλαίσιο που επιτρέπει ρύθμιση της διακύμανσης της στάθμης των νερών στις λίμνες απουσιάζει και στις τρεις χώρες καθώς είναι χαρακτηριστική για όλη την περιοχή της Πρέσπας η απουσία συστηματικών και μακροχρόνιων μελετών και μετρήσεων ποιότητας νερών. Οι δειγματοληψίες είναι περιορισμένες χρονικά, ενώ οι αναλύσεις συνήθως γίνονται με διαφορετικές μεθόδους. Η ποιότητα των νερών είναι σε γενικές γραμμές καλή. Στη Μικρή Πρέσπα παρατηρείται θερμική στρωμάτωση και τα επιφανειακά της νερά παγώνουν ενώ χαρακτηρίζεται μεσοτροφική προς ευτροφική. Η Μεγάλη Πρέσπα ταξινομείται ως олиγοτροφική και τα νερά της έχουν καλή οξυγόνωση, αλλά η διαφάνειά της συνεχώς μειώνεται και φαίνεται ότι αυξάνεται η επιβάρυνσή της με ρύπους, κυρίως από την πλευρά της π.Γ.Δ.Μ. Το 1979, η στάθμη της Μικρής Πρέσπας παρουσιάζει διακυμάνσεις που συνδέονται με την εκτροπή του ποταμού Devoll και με την άντληση υδάτων για άρδευση της κοιλάδας της Κορυτσάς. Η στάθμη της Μεγάλης Πρέσπας παρουσιάζει μεγάλη πτώση τα τελευταία χρόνια(περίπου 8m), καθώς στο φαινόμενο αυτό έχει συμβάλει η ξηρασία σε συνδυασμό με τις ανεξέλεγκτες υπόγειες εκροές στη λίμνη Αχρίδα και την αύξηση υδροληψίας για ανθρώπινες χρήσεις και στις τρεις χώρες. Το 1963 έγινε εκτροπή του ρέματος του Αγίου Γερμανού από τη Μικρή Πρέσπα προς τη Μεγάλη Πρέσπα, στην Ελλάδα και αποξηράθηκε η παρακείμενη λίμνη Maliq στην Αλβανία. Μικρές παρεμβάσεις για αρδευτικούς σκοπούς εντοπίζονται κατά το 1986 όταν τοποθετήθηκε θυρόφραγμα στο κάτω άκρο του καναλιού που συνδέει τη Μικρή με τη Μεγάλη Πρέσπα στο ελληνικό έδαφος¹⁰⁷.

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα στην Αλβανία αντικατοπτρίζουν, εν γένει την έντονη υποβάθμιση των βιοτόπων λόγω τις έλλειψης πηγών ενέργειας και των άναρχων ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Στην π.Γ.Δ.Μ είναι κυρίως αποτέλεσμα ρύπανσης, ενώ στη Ελλάδα είναι περιορισμένα και σχετίζονται κυρίως με την εγκατάλειψη ορισμένων παραδοσιακών δραστηριοτήτων. Η εφαρμογή μέτρων προστασίας, διαχείρισης και αειφορικής εκμετάλλευσης στις τρεις χώρες βρίσκεται πολύ χαμηλά από τα βέλτιστα όρια, όπως και η έρευνα με συστήματα ολοκληρωμένης παρακολούθησης βασικών φυσικών και οικονομικών-κοινωνικών παραμέτρων είναι πολύ περιορισμένη.

προσπελάστηκε στις 30 June 2008. Παραρτήματα σελ. 92-93. Η δράση αυτή αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας της Εταιρίας Προστασίας και άλλων εμπλεκόμενων φορέων στο διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών για την αποτελεσματική προστασία των ενδημικών ειδών ψαριών της Πρέσπας και συνεπώς της σπάνιας βιοποικιλότητας της περιοχής. *Strategic Action Plan for the Sustainable Development of the Prespa Park, Agios Germanos, Prespa, January 2005.* βλέπε: http://www.spp.gr/article_detail.asp?e_cat_serial=001004001&e_cat_id=204&e_article_id=163.

Προσπελάστηκε στις 8/5/2008.

¹⁰⁷ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το Αβιοτικό περιβάλλον(Γεωμορφολογία-Γεωλογία-Κλίμα-Υδρολογία-Υδρογεωλογία) της περιοχής της Πρέσπας βλέπε από το Αρχείο της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ

Η εικονογράφηση προέρχεται από το υλικό της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών, Αγ. Γερμανός, Πρέσπα

6.1. Υφιστάμενα Καθεστώτα Διαχείρισης

Στα τέλη του 19ου αιώνα πολλές χώρες ξεκίνησαν την προσπάθεια θεσμοθετημένης προστασίας περιοχών. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των αρχικών συστημάτων προστασίας ήταν ότι βασίζονταν σε μια σειρά απαγορεύσεων ούτως ώστε ο άνθρωπος να μην ασκεί καμία δραστηριότητα στις προστατευόμενες περιοχές. Εν συνεχεία όμως, συγκριτικά με τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας έγινε αντιληπτό ότι η παρουσία και οι δραστηριότητες των ανθρώπων δεν ήταν αναγκαστικά ασυμβίβαστες με την προστασία της φύσης. Μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις, ειδικά στην Ευρώπη, η ύπαρξη ανθρωπίνων δραστηριοτήτων είχε σε μεγάλο βαθμό καθορίσει και διατηρήσει την πλούσια βιοποικιλότητα μιας περιοχής. Η πρόκληση των καιρών μας για την προστασία ολόκληρου του πλανήτη και όχι μόνο για τις προστατευόμενες περιοχές είναι η ιδέα πώς ο άνθρωπος θα πρέπει να βρει διαφορετικούς τρόπους εφαρμογής των δραστηριοτήτων του ώστε να αποκλίνει όσο το δυνατόν λιγότερο από τους ρυθμούς των φυσικών διεργασιών. Είτε μεμονωμένοι άνθρωποι είτε διάφοροι φορείς -όπως περιβαλλοντικές οργανώσεις- πραγματοποιούν διάφορες δράσεις για την προστασία ή αποτροπή καταστροφών του περιβάλλοντος μέχρι και τις αρχές του 1990. Ορισμένες από αυτές τις δράσεις καθόρισαν σημαντικά την περαιτέρω εξέλιξη της περιοχής. Κάποια παραδείγματα είναι: η ίδρυση του *Εθνικού Δρυμού Πρεσπών* (1974), οι προσπάθειες αποτροπής των καταστροφικών έργων που περιλαμβάνονταν στα πλαίσια του «Μεσογειακού Ολοκληρωμένου Προγράμματος» (1986) κ.α.

Οι λίμνες Μεγάλη και Μικρή Πρέσπα και η λεκάνη απορροής τους ρυθμίζονται και προστατεύονται από μία σειρά Εθνικών, Κοινοτικών και Διεθνών Κανόνων. Στην Αλβανία και την Ελλάδα ολόκληρη η λεκάνη της Πρέσπας καλύπτεται από μία μοναδική προστατευόμενη περιοχή με τη μορφή Εθνικού Πάρκου(η Εθνικού Δρυμού στην περίπτωση της Ελλάδας). Αντίθετα, στην π.Γ.Δ.Μ. η λεκάνη της Πρέσπας είναι πολύ μεγαλύτερη και περιλαμβάνει τουλάχιστον τρεις ξεχωριστές προστατευόμενες περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, η περιοχή των Πρεσπών προστατεύεται με τα ακόλουθα:

- Στην Αλβανία: το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών ιδρύθηκε το 1999 με στόχο την αποκατάσταση και αειφορική διαχείριση κρίσιμων εδαφικών και υδάτινων

οικοσυστημάτων στην περιοχή της Μεγάλης και της Μικρής Πρέσπας. Η Γενική Διεύθυνση Δασών και Βοσκοτόπων, που είναι αρμόδια για τη διαχείριση και διεύθυνση των προστατευόμενων περιοχών της χώρας, έχει εγκρίνει Διαχειριστικό Σχέδιο Δράσης για την Προστασία και Διατήρηση του Πάρκου.

- Στην π.Γ.Δ.Μ: το Εθνικό Πάρκο του Πέλιστερ ιδρύθηκε το 1948 για την προστασία ενός παγκοσμίως μοναδικού ορεινού οικοσυστήματος στα ανατολικά της Λίμνης Μεγάλης Πρέσπας αλλά και το Εθνικό Πάρκο της Γκαλίτσιτσα (έτος ίδρυσης 1958) με στόχο την αποκατάσταση και προστασία ενός μοναδικού οικοσυστήματος στο όρος Γκαλίτσιτσα ανάμεσα στη Μεγάλη Πρέσπα και την Αχρίδα. Επιπλέον, το Ορνιθολογικό Καταφύγιο στο Εζέρανι¹⁰⁸ που ιδρύθηκε το 1996 στο βόρειο τμήμα της Μεγάλης Πρέσπας αποσκοπεί στη προστασία μεταναστευτικών και άλλων υδρόβιων πουλιών¹⁰⁹. Τέλος, η λίμνη Μεγάλη Πρέσπα ανακηρύχθηκε σε « μνημείο της φύσης»(1977), ενώ έχει περιληφθεί στον κατάλογο των πιο σημαντικών τοποθεσιών της Ευρώπης(1995) και τον κατάλογο των σημαντικότερων υγροτόπων.
- Στην Ελλάδα: η Πρέσπα είναι η μοναδική περιοχή που προστατεύεται από τόσες πολλές ελληνικές, ευρωπαϊκές, διεθνείς συμβάσεις και νόμους. Σχεδόν ολόκληρη η περιοχή κηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός το 1974¹¹⁰, καθώς η περιοχή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον από την άποψη της άγριας χλωρίδας και πανίδας, των φυσιογραφικών χαρακτηριστικών της λίμνης (και μάλιστα τη μία από αυτές ως πυρήνα απόλυτης προστασίας), του υγρότοπου και της αξιολογής ορνιθοπανίδας του και για τη συστάδα των υπεραιωνόβιων Αρκεύθων ή βουνοκυπάρρισων. Λίγο αργότερα η λίμνη Μικρή Πρέσπα αναγνωρίστηκε ως ένας από τους σημαντικότερους υγροτόπους του κόσμου και ανακηρύχθηκε Υγρότοπος Διεθνούς Σημασίας στο πλαίσιο της Σύμβασης Ραμσάρ (1974). Για την Ελλάδα, η Μικρή Πρέσπα αποτελεί τον κύριο βιότοπο για την αναπαραγωγή ειδών πουλιών που απειλούνται με εξαφάνιση παγκοσμίως. Άλλοι χαρακτηρισμοί προστασίας που ισχύουν στην Πρέσπα είναι «Τόπος Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους», καθώς και Περιοχή Σημαντική για τα Πουλιά (Οδηγία 79/409 ΕΟΚ), περιοχή Ειδικής Προστασίας (SPA). Το 1999, το ελληνικό δίκαιο ενσωμάτωσε την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ που αφορά τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας(Οδηγία των Οικοτόπων/Φύση 2000). Δύο Ειδικές Ζώνες Διατήρησης έχουν οροθετηθεί στην περιοχή της Πρέσπας, ο Εθνικός Δρυμός Πρεσπών και το όρος Βαρνούντας. Αυτές οι περιοχές, μαζί με την με την

¹⁰⁸ Ανακηρυγμένη περιοχή Ραμσάρ.

¹⁰⁹ Η περιοχή της Μεγάλης Πρέσπας αποτελεί κατοικία για πολυάριθμα είδη της ορνιθοπανίδας που περιλαμβάνονται στον κατάλογο CORINE.

¹¹⁰ Ο Εθνικός Δρυμός Πρεσπών καταλαμβάνει έκταση 249,5 km², ενώ ο «πυρήνας»-ή ζώνη απόλυτης προστασίας- έχει έκταση 49,3 km². Σύμφωνα με το σχετικό διάταγμα, η προστασία, η διατήρηση και η βελτίωση των παραπάνω στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος επιβάλλεται τόσο για την επιστημονική έρευνα όσο και για την ανάπτυξη της περιοχής, αλλά και των αισθητικών, πολιτιστικών χαρακτηριστικών της. Για τον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών Βλέπε ΚΥΑ 125811/1416 (ΦΕΚ 566//β/9-5-03), ΥΑ 126445/2473 (ΦΕΚ 918/Β/4-7-03), Τροποποίηση: ΥΑ 128269/5293 (ΦΕΚ 41/Β/16-1-04).

Περιοχή Ειδικής Προστασίας της Μικρής Πρέσπας εντάχθηκαν στο Εθνικό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών Natura 2000. Τον Ιούνιο του 2003 ιδρύθηκε από την ελληνική Πολιτεία και ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών στον Άγιο Γερμανό με σκοπό τη διοίκηση της προστατευόμενης περιοχής και τη διαχείριση των φυσικών χαρακτηριστικών του. Παράλληλα προβλέπεται να γίνει από το ΥΠΕΧΩΔΕ και εκσυγχρονισμός του συστήματος προστασίας με την ίδρυση Εθνικού Πάρκου Πρεσπών, το οποίο θα αντικαταστήσει το υπάρχον καθεστώς του Εθνικού Δρυμού και θα δώσει τη δυνατότητα πιο αποτελεσματικής και ευέλικτης διαχείρισης της περιοχής προς όφελος της φύσης, αλλά και των κατοίκων της.

Η Πρωθυπουργική Διακήρυξη στις 2/2/2000 σηματοδοτεί μια πολιτική επιλογή για τον χαρακτηρισμό της περιοχής της Πρέσπας ως μια διασυνοριακής προστατευόμενης περιοχής υπό τον τίτλο « Πάρκο Πρεσπών » και θέτει ξεκάθαρα αυτή την διαδικασία μέσα στα πλαίσια της Σύμβασης Ramsar. Η ίδια η Διακήρυξη υπογραμμίζει την επιτακτική ανάγκη τριμερούς συνεργασίας με στόχο την συμμετοχή σε διεθνή καθεστώτα που αποσκοπούν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Για να αναπτυχθεί λοιπόν μια στρατηγική για τη διασυνοριακή συνεργασία πρέπει να εξετασθεί και να παρουσιασθεί το πλέγμα των σχετικών διεθνών περιβαλλοντικών καθεστώτων, στα οποία πρέπει να συναινούν και να συμμετέχουν τα τρία κράτη. Αξίζει εδώ να τονιστεί, ότι η Αλβανία και η π.Γ.Δ.Μ δεν δεσμεύονται από το Κοινοτικό Δίκαιο (καθώς η πρώτη είναι " εν δυνάμει" υποψήφιο μέλος της Ε.Ε. με ευρωπαϊκή προοπτική και η δεύτερη είναι ήδη υποψήφιο μέλος προς ένταξη), ενώ η Ελλάδα δεσμεύεται απόλυτα όταν σχεδιάζει τη διαχείριση της Πρέσπας. Η συμμόρφωση με το Κοινοτικό Περιβαλλοντικό Κεκτημένο συνάδει όμως με την πορεία προς πλήρη συμμετοχή στην Ε.Ε. την οποία πορεία ακολουθούν πιστά η Αλβανία και η π.Γ.Δ.Μ.

6.2. Εταιρία Προστασίας Πρεσπών ¹¹¹

Η Ε.Π.Π. είναι αστική εταιρία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και δραστηριοποιείται αποκλειστικά στη λεκάνη απορροής των Πρεσπών και από την αρχή της ίδρυσης της επένδυσε και επενδύει σε πολύ μεγάλο βαθμό στην εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας στις δράσεις προστασίας και ανάπτυξης για την Πρέσπα καθώς την περίοδο 1990-1991 η στάθμη της λίμνης Μικρή Πρέσπα προσεγγίζει τα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων τριάντα ετών. Από την άλλη, άγρια ζώα εισβάλουν στις αποικίες των πελεκάνων και η Ε.Π.Π. με τη συμβολή του Διεθνούς Ερευνητικού Προγράμματος για τους πελεκάνους κατασκευάζουν τεχνητές σχεδίες αναπαραγωγής από καλάμια και ξύλα για να δημιουργηθούν φωλιές. Επίσης, η ίδια σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δασών Φλώρινας τοποθετεί ενημερωτικές πινακίδες κοντά στα ζευγάρια των αργυροπελεκάνων και προσλαμβάνει φύλακες και εθελοντές με σκοπό τη φύλαξη και την προστασία των φωλιών. Γι' αυτό το σκοπό, πολλοί νέοι Πρεσπιώτες εκπαιδεύονται σε διαφορετικά θέματα που αφορούν: α. τη διαχείριση και προστασία προστατευόμενων περιοχών, β. την περιβαλλοντική εκπαίδευση και γ. τον οικοτουρισμό και αειφορική ανάπτυξη.

Ουσιαστικά, το 1991 η προσπάθεια ξένων ορνιθολόγων και φυσιολατρών που ήδη δρούσαν και επισκέπτονταν την Πρέσπα είχε ως αποτέλεσμα να γίνει γνωστή η περιοχή σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την εξαιρετικά μεγάλης σημασίας της ως περιοχή με υψηλή βιοποικιλότητα αλλά και την ανάγκη άμεσης και απόλυτης προστασίας. Στη συνέχεια, η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών (ΕΠΠ) δημιουργείται με αφορμή την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Προγράμματος (Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα με καταστροφικά αποτελέσματα και συνέπειες για την Περιοχή της Πρέσπας, 1986-1988) και με προσωπική συμβολή δέκα ευρωπαϊκών μη κρατικών περιβαλλοντικών οργανώσεων (επτά εκ των οποίων ελληνικές). Οι « Φίλοι των Πρεσπών »¹¹² και το WWF International αποφάσισαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους και να οργανώσουν συνάντηση εργασίας στον Άγιο Γερμανό με τίτλο « Ένα μέλλον για την Πρέσπα ». Σε αυτήν τη συνάντηση συμμετέχουν τοπικοί φορείς και εκπρόσωποι από όλο τον επιστημονικό και τεχνολογικό κλάδο ώσπου το 1992 ιδρύουν το πρώτο Κέντρο Πληροφόρησης που λειτουργεί σε Εθνικό Δρυμό στην Ελλάδα.

¹¹¹ Η κύρια χρηματοδότηση της ΕΠΠ προέρχεται από το WWF Ελλάς. Όμως η Ευρωπαϊκή Ένωση και η ελληνική πολιτεία, έχουν ενισχύσει συγκεκριμένα προγράμματα-δράσεις της ΕΠΠ (Παραρτήματα σελ.97). Οικονομικές ενισχύσεις έχουν προέλθει από το Ίδρυμα Aage V. Jensen Foundation (Δανία) και τους Φίλους των Πρεσπών. Βλέπε Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, Σύντομη βιογραφία της Ε.Π.Π., Μέλη.

http://www.spp.gr/article_detail.asp?e_cat_serial=001002002&e_cat_id=127&e_article_id_31.

Προσπελάστηκε στις 25/5/2008.

¹¹² Το 1991, δημιουργούν και τον Σύλλογο « Κέντρο Πρεσπών για τον Άνθρωπο και τη Φύση » και εκδίδουν την πρώτη εφημερίδα με τίτλο « Τα Νέα της Πρέσπας ».

Σήμερα η ομάδα συνεργατών της Ε.Π.Π. απαρτίζεται από δεκαοχτώ άτομα (σχεδόν οι μισοί είναι νέοι) με αποκλειστικό στόχο να συμβάλλουν στην αποτελεσματική προστασία της Πρέσπας και την ανάδειξη και τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Μόνιμη έδρα της είναι ο Άγιος Γερμανός Πρεσπών, ενώ για τις ανάγκες του Διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών (ΠΠ) μια ομάδα συνεργατών της ΕΠΠ φιλοξενείται και εργάζεται στα γραφεία του WWF Ελλάς στην Αθήνα. Αν και πολλά από τα μέλη-οργανώσεις έχουν σκοπό την προστασία της φύσης και ειδικότερα των πουλιών, ο σκοπός της ΕΠΠ είναι να συμβάλλει στην προστασία και διατήρηση του συνόλου των οικολογικών αξιών της Πρέσπας. Οι κύριοι άξονες που διέπουν τις δράσεις της είναι: α) η επιστημονική έρευνα και η εκπόνηση προγραμμάτων για την προστασία της άγριας ζωής και της βιοποικιλότητας¹¹³, β) η εφαρμογή πιλοτικών προγραμμάτων με στόχο τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Πρέσπας σε συνδυασμό με την προώθηση ήπιων μορφών ανάπτυξης(π.χ. βιολογική καλλιέργεια, οικότουρισμός)¹¹⁴, γ) η συμπλήρωση και υποβοήθηση των δραστηριοτήτων φορέων, δημόσιων ή ιδιωτικών, για την ορθή διαχείριση της περιοχής¹¹⁵, δ) η υποστήριξη και η προώθηση της διακρατικής συνεργασίας για την προστασία όλης της λεκάνης των Πρεσπών¹¹⁶ και ε) η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για τις αξίες και τη σημασία της περιοχής¹¹⁷. Η ΕΠΠ έχει ως μέλη τις παρακάτω μη κυβερνητικές οργανώσεις αλλά και ιδρύματα όπως οι:

- Φίλοι των Πρεσπών
- Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης
- Ελληνική Εταιρία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς
- Βασιλική Εταιρία για την Προστασία των Πουλιών (Royal Society for the Protection of Birds), Ηνωμένο Βασίλειο
- WWF Ελλάς
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία
- Ορνιθολογική Εταιρία της Δανίας (Danish Ornithological Society)
- Ίδρυμα Tour du Valat, Ελβετία
- Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας
- Αρκτούρος

¹¹³ Με πρωτοβουλία του Δήμου Πρεσπών, το 2001, η Ε.Π.Π. αναλαμβάνει την εκπόνηση « Μελέτης Καθορισμού Διακύμανσης της Στάθμης της Λίμνης Μικρή Πρέσπα » και το 2002 την εφαρμογή του Προγράμματος LIFE-Φύση για την « Προστασία και Διατήρηση Ειδών Προτεραιότητας στη Λίμνη Μικρή Πρέσπα » και τον εκσυγχρονισμό του θυροφράγματος Κούλα.

¹¹⁴ Πειραματική διαχείριση των υγρών λιβαδιών στις Καρυές Περσπών.

¹¹⁵ Π.χ.Υποβοήθηση της οργάνωσης « Ομάδα Παραγωγών Φασολιών από την Πρέσπα » με στόχο την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων καλλιέργειας /της ολοκληρωμένης γεωργίας αλλά και υποβοήθηση του έργου του Διοικητικού Συμβουλίου στο οποίο εκλέγεται η ίδια στη θέση του Γραμματέα.

¹¹⁶ Δημιουργείται , το 2001, η Συντονιστική Επιτροπή του Πάρκου Πρεσπών και την έδρα της Γραμματειακής υποστήριξης αναλαμβάνει η Ε.Π.Π.

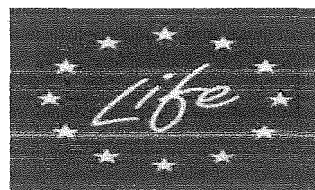
¹¹⁷ Εκπόνηση του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της ΕΠΠ .

6.3. Το πρόγραμμα One Europe, More Nature (OEMN)¹¹⁸

Το πρόγραμμα One Europe, More Nature ανήκει στο διεθνές WWF, το οποίο χρηματοδοτείται από το WWF Ολλανδίας. Στόχος του είναι η εξακρίβωση και εφαρμογή μεθόδων που προωθούν την αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ένα πιο αειφόρο μέλλον για τον τοπικό πληθυσμό και το περιβάλλον της Πρέσπας. Από το 2005, η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών σε συνεργασία με το WWF Ελλάς μέσω του προγράμματος OEMN τη δυνατότητα θέσπισης ενός περιβαλλοντικού «σήματος» για τα γεωργικά προϊόντα της περιοχής των Πρεσπών και την αναγνώριση /πιστοποίησή τους ως «Προϊόντα Πάρκου Πρεσπών». Τα προϊόντα αυτά θα παράγονται με φιλικό τρόπο προς το περιβάλλον και με διαδικασίες διασφάλισης της ιχνηλασιμότητάς τους. Αυτό συνεπάγεται ότι τα προϊόντα παράγονται μόνο εντός της συγκεκριμένης περιοχής. Με τον τρόπο αυτό, επιδιώκεται αφενός η προστασία της βιοποικιλότητας της Πρέσπας, μέσω της εφαρμογής μεθόδων καλλιέργειας που λαμβάνουν υπόψη τις ειδικές οικολογικές ανάγκες της περιοχής, και αφετέρου η διαφοροποίηση του παραγόμενου προϊόντος ως προϊόν που σέβεται την πολύτιμη φυσική κληρονομιά των Πρεσπών και την υγεία του καταναλωτή και έχει αυξημένη δυνατότητα διείσδυσης σε νέες αγορές. Η « Ομάδα Παραγωγών Φασολιών από την Πρέσπα » έχοντας ακολουθήσει και εφαρμόσει το πρόγραμμα One Europe More Nature(OEMN) με σύγχρονες μεθόδους και πολιτικές (ολοκληρωμένης γεωργίας στον τομέα της φασαλοκαλλιέργειας) φιλικές προς το περιβάλλον έλαβε την αναγνώριση των προϊόντων τους ως « Προϊόντα Πάρκου Πρεσπών».

6.4. Το πρόγραμμα LIFE - Φύση (2002-2007) ¹¹⁹

Το LIFE είναι οικονομικό ταμείο και το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο για την εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έχει οριστεί στο Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον.¹²⁰ Γι' αυτό το σκοπό το πρόγραμμα εστιάζεται στην Προστασία και Διατήρηση Ειδών Πουλιών Προτεραιότητας στη λίμνη

¹¹⁸ Από το 2005, η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών σε συνεργασία με το WWF Ελλάς εξετάζουν, μέσω του προγράμματος One Europe, More Nature (OEMN) Δράσεις για τα προϊόντα του Πάρκου πρεσπών.

http://www.spp.gr/articles_list.asp?e_cat_serial=001004007&e_cat_id=223-19k

Προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

¹¹⁹ Αριθ. Προγράμματος: LIFE2002NAT/GR/8494, Υλοποίηση: Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, Διάρκεια: 2002 – 2007, Υποστήριξη: Δήμος Πρεσπών, Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, Υπουργείο Γεωργίας, ΥΠΕΧΩΔΕ, Δημοτικά Διαμερίσματα: Μικρολίμνης, Καρυών, Λαιμού, Αγίου Αχιλλείου, Προϋπολογισμός προγράμματος: 1,863,471, Συμμετοχή Ευρωπαϊκής Επιτροπής: 60%, Συμμετοχή Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών: 40%. Η αρχική διάρκεια του προγράμματος ήταν για τέσσερα χρόνια (μέχρι τον Ιούνιο του 2006). Από το 2006 ως το 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την πρόταση της ΕΠΠ για την εφαρμογή νέων δράσεων, οι οποίες θα ολοκληρωθούν μέχρι τον Ιούνιο του 2007. Αναλυτικά για τις δράσεις του LIFE βλέπε παρήρηματα σελ. 98.

¹²⁰ Sixth Action Programme for the Environment Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002). Βασίζεται στην πρακτική προσέγγιση η λειτουργία του οποίου ξεκίνησε το 1992. Το LIFE αποτελείται από τα προγράμματα: 1) LIFE-Φύση, 2) LIFE-

Μικρή Πρέσπα και συγκεκριμένα στην αποκατάσταση και διαχείριση των υγρών λιβαδιών της λίμνης Μικρή Πρέσπα ώστε να διασφαλιστεί η προστασία δύο σπάνιων ειδών πουλιών, του Αργυροπελεκάνου (*Pelecanus crispus*) και της Λαγγόνας (*Phalacrocorax pygmaeus*). Τα κύρια σημεία του στοχοθετημένου προγράμματος είναι: α) Η διαχείριση της παραλίμνιας βλάστησης και β) Η προώθηση της αποτελεσματικής διαχείρισης της στάθμης της λίμνης. Και οι δύο παραπάνω στόχοι ενσαρκώνονται μέσα από τρεις φάσεις οι οποίες είναι :

Πρώτη φάση: πιλοτική διαχείριση.

Το 2001 σκοπός της φάσης αυτής ήταν η συνολική διαχείριση της παραλίμνιας ζώνης καθώς στις περιοχές διαχείρισης ξαναδημιουργήθηκαν οι πρώτες εκτάσεις υγρών λιβαδιών, ως τόποι διατροφής και αναπαραγωγής πολλών σπάνιων υδρόβιων πουλιών .

Δεύτερη φάση: Εφαρμογή ευρύτερης κλίμακας διαχείρισης, LIFE-Φύση.

Το πρόγραμμα εγκρίθηκε το 2002 και στοχεύει στη διαχείριση και επιστημονική παρακολούθηση των αλλαγών της υδροτοπικής βλάστησης στην παραλίμνια ζώνη με την εφαρμογή μεθόδων όπως κόψιμο καλαμιώνων, βόσκηση με βουβάλια ή συνδυασμό αυτών, στη βελτίωση του θυρόφραγματος Κούλας ώστε να παρακολουθείται η στάθμη της λίμνης Μικρή Πρέσπα, μέσω υδρογεωλογικών και διαχειριστικών μελετών, στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων, των τοπικών και δημοσίων αρχών με τη χρήση

Περιβάλλον και 3) LIFE-Τρίτες Χώρες. Τα προγράμματα LIFE-Φύση συμβάλλουν στην εφαρμογή της Κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, όπως της Οδηγίας για τα Πουλιά (Birds Directive 79/409/EEC) και της Οδηγίας για τους Οικοτόπους (Habitats Directive 92/43/EEC). Ειδικότερα στοχεύουν στην αποτελεσματική λειτουργία του Δικτύου Φύση 2000 για τη διαχείριση και προστασία των οικοτόπων και ειδών πανίδας και χλωρίδας Κοινοτικής σημασίας. Επομένως, τα προγράμματα LIFE-Φύση εφαρμόζονται σε Ζώνες Ειδικής Προστασίας (SPA- 79/409) ή περιοχές Κοινοτικού Ενδιαφέροντος (PSCI- Οδηγία 92/43). Προγράμματα LIFE - Φύση Introduction to LIFE projects <http://europa.eu.int/comm/environment/life/project/index.htm> Ιστοσελίδα για τα LIFE / LIFE homepage <http://europa.eu.int/comm/environment/life/home.htm> Επαφές προγραμμάτων LIFE / Key LIFE contacts <http://europa.eu.int/comm/environment/life/contact/index.htm> Ιστότοπος LIFE: <http://ec.europa.eu/environment/life/>

Επαφές: <http://ec.europa.eu/environment/life/contact/lifeunit.htm>

Νέα: <http://ec.europa.eu/environment/life/news/newsletter/index.htm> Δίκτυο περιοχών Natura 2000:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

Οι παραπάνω ιστοσελίδες προσπελάστηκαν στις 25/5/2008.

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

παρουσιάσεων του προγράμματος, οικοξεναγών, ενημερωτικών φυλλαδίων και ηλεκτρονικού υλικού.¹²¹

Τρίτη φάση: Εφαρμογή του προγράμματος LIFE-Φύση, τα δυο πρώτα χρόνια (2002-2004)¹²².

Βελτίωση και εγκαίνια του σημερινού θυρόφραγμαγματος Κούλας την 14^η Μαΐου του 2005, συνδιοργανώνονται από το Δήμο Πρεσπών και την ΕΠΠ.

¹²¹ Ειδικά για τα σχολεία και τους φορείς της Πρέσπας, το 2006 πραγματοποιήθηκαν παρουσιάσεις για τη σπουδαιότητα της πέστροφας και τις δράσεις που βοηθούν στην προστασία της σε περίπου 500 άτομα (μαθητές, κατοίκους, τοπικές αρχές κ.α.) σε συνεργασία με τη τοπική ΜΚΟ «Εταιρία για την Αειφόρο Ανάπτυξη του Μπράϊτσινο». Οι παρουσιάσεις καθώς και η έκδοση ενός ενημερωτικού φυλλαδίου σε τρεις γλώσσες στοχεύουν στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, έτσι ώστε να ενισχυθούν οι προσπάθειες για την προστασία της σπάνιας πέστροφας των Πρεσπών.

¹²² Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται 60% από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή / Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος και 40% από την ΕΠΠ μέσω του WWF Ελλάς. Βλέπε Report on the Meeting between SPP and Albanian Authorities in Korcha concerning the SPP's "LIFE project" with emphasis on the Koula sluice reconstruction, 7th May 2004. http://www.LIFE_Korcha.report.pdf. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008. Η Ε.Π.Π. στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE-Φύση ξεκινάει τον εκσυγχρονισμό του θυροφράγματος στη λίμνη Μικρή Πρέσπα. Το νέο έργο θα αποτελεί εκσυγχρονισμό του υπάρχοντος και κατασκευάζεται στην ίδια θέση. Η λειτουργία του προβλέπεται να είναι ανάλογη με του σημερινού με τη διαφορά ότι θα έχει αναβαθμιστεί ποσοτικά, ποιοτικά και λειτουργικά ώστε να επιτρέπει την ορθολογικότερη διαχείριση της στάθμης της λίμνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

ΤΟ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΠΑΡΚΟ ΠΡΕΣΠΩΝ¹²³

7.1. Θεσμικό Πλαίσιο Συνεργασίας Ελλάδας-Αλβανίας- πΓΔΜ

Η Πρέσπα όμως δεν περιορίζεται εντός των ελληνικών συνόρων. Η λεκάνη των Πρεσπών εκτείνεται σε τρεις χώρες, Ελλάδα, Αλβανία και πΓΔΜ, έχοντας ως κοινό σημείο αναφοράς τις λίμνες. Ο μόνος τρόπος για να επιτευχθεί συνολική και αποτελεσματική προστασία των κοινών φυσικών και πολιτιστικών αξιών της οικολογικά ενιαίας αυτής περιοχής και ταυτόχρονα ανάπτυξη προς όφελος των κατοίκων είναι οι τρεις χώρες να συνεργάζονται και να συμπράττουν προς την ίδια κατεύθυνση. Αποτέλεσμα αυτής της διαπίστωσης ήταν το Πάρκο Πρεσπών να αποτελέσει την πρώτη διασυνοριακή προστατευόμενη περιοχή στα Βαλκάνια. Το Φεβρουάριο του 2000 ύστερα από την έκδοση κοινής Διακήρυξης των Πρωθυπουργών της Ελλάδας, της Αλβανίας και της πΓΔΜ¹²⁴ ιδρύθηκε το εν λόγω Διασυνοριακό Πάρκο το οποίο έμελε να τελέσει υπό την αιγίδα της Σύμβασης Ραμσάρ για τους υγρότοπους διεθνούς σημασίας. Η βασική ιδέα για την ίδρυση του Πάρκου που παρουσιάστηκε από την Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών και το WWF Ελλάς και υιοθετήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση το 1999¹²⁵ είναι ότι η Πρέσπα αποτελεί μία ενιαία λεκάνη απορροής, η οποία για να προστατευτεί αποτελεσματικά χρειάζεται κοινή πολιτική-σχεδιασμό και διαχείριση της συνολικής εκτίμησης- αξιολόγησης, μελέτης και

¹²³ Βλέπε Σχετική Διακήρυξη Για τη Δημιουργία του Πάρκου Πρεσπών, την Προστασία του Περιβάλλοντος και την Αειφόρο Ανάπτυξη των Λιμνών των Πρεσπών και της περιοχής. Βλέπε και Δελτία Τύπου της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών, " Διεθνής Συνάντηση στην Κορυτσά για το διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών", " Η Ελλάδα και η Αλβανία συνεργάζονται για τη λίμνη Μικρή Πρέσπα " , "Συνεργασία Ελλάδας - Αλβανίας για τη λίμνη Μικρή Πρέσπα". Αγ. Γερμανός Πρέσπα. <http://www.pp-declaration-gr διακήρυξηπαρκου.pdf> . Προσπελάστηκε στις 30/6/2008. βλέπε και σχετικά Κείμενα Κέντρου Πληροφόρησης Για Το Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών στη σχετική ιστοσελίδα <http://www.spp.gr>. Προσπελάστηκε στις 30/6/2008. Miltos Gletsos " Preliminary Assessment on Transboundary Fire-Fighting And Contingency Cooperation in the Prespa Park Area". Society for the Protection of Prespa Park. Agios Germanos, Feb 2004. http://www.prespa_firefighters_report.pdf. Προσπελάστηκε στις 30/6/2008. Background Papers, Working Meeting of the Fire Fighting Authorities of Prespa, Lemos, Greece, 30/10/2003. <http://www.fao.org/forestry/site/7949/en>. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008. Πρακτικά Συνάντησης Έργας των Δημάρχων της Πρέσπας, 19/7/2003. http://www.report_mayors_meeting_gr-αναφορά.pdf. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008.

¹²⁴ Διακήρυξη των Πρωθυπουργών Ελλάδας, Αλβανίας και πΓΔΜ σε τριεθνές επίπεδο όπου η πρόταση μετατρέπεται σε πολιτική δέσμευση.

¹²⁵ Παρόλη τη διεθνή κρίση στην περιοχή του Κόσσοβο.

σύνθεσης των ιδιαίτερων οικολογικών και πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής από τα τρία κράτη που την μοιράζονται.¹²⁶

Για αυτό το σκοπό έχει συσταθεί δεκαμελής Συντονιστική Επιτροπή¹²⁷, που απαρτίζεται από εκπροσώπους των Υπουργείων Περιβάλλοντος, των τοπικών δήμων και των τοπικών περιβαλλοντικών μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) των τριών χωρών που μοιράζονται την Πρέσπα, καθώς και έναν μόνιμο παρατηρητή από το διεθνές σύστημα της Σύμβασης Ραμσάρ για τους Υγροτόπους και της Πρωτοβουλίας για τους Μεσογειακούς Υγροτόπους - MedWet. Η ΣΕΠΠ προωθεί κοινές δράσεις και ρυθμίσεις για την οργάνωση και ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας και την προώθηση δράσεων για την προστασία και αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής και υποστηρίζεται από μια τριμερή εκτελεστική Γραμματεία εκπροσώπων ΜΚΟ με έδρα τα γραφεία της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών (ΕΠΠ), στην ελληνική Πρέσπα. Η κάθε μία από τις 3 χώρες αναλαμβάνει εκ περιτροπής την ετήσια Προεδρία και η κάθε περιβαλλοντική αρχή οργανώνει και φιλοξενεί τις τακτικές, ανά εξάμηνο, συναντήσεις της ΣΕ όπου τα μέλη της συναντιούνται δύο φορές τον χρόνο στην Πρέσπα. Για την υποστήριξη του έργου της Επιτροπής έχει επίσης συσταθεί Γραμματεία, η οποία αποτελείται από μέλη των μη κυβερνητικών οργανώσεων που συμμετέχουν στη ΣΕΠΠ από τις τρεις χώρες.¹²⁸

7.2. Οι στόχοι του διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών:¹²⁹

Το διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών ιδρύθηκε με τη Διακήρυξη των Πρωθυπουργών της Ελλάδας, της Αλβανίας και της π.Γ.Δ.Μ στις 2 Φεβρουαρίου 2000. Από τότε η κάθε μία από τις τρεις χώρες αναλαμβάνει την ευθύνη να πραγματοποιήσει τους εξής παρακάτω στόχους προκειμένου να επιτευχθεί η ολοκληρωμένη και αποτελεσματική προστασία των κοινών φυσικών και πολιτιστικών αξιών της Πρέσπας με ταυτόχρονη συμμετοχή των κατοίκων της. Συγκεκριμένα:

- Η προώθηση δεσμών φιλίας και συνεργασίας στις τρεις χώρες ώστε να αποτελέσει αφορμή για την ανάπτυξη αντίστοιχων ορεινών περιοχών όχι μόνο στα Βαλκάνια αλλά και εκτός των συνόρων.
- Η διαρκής εξασφάλιση της προστασίας της οικολογικής σημασίας και της βιοποικιλότητας της Πρέσπας με την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων

¹²⁶ Πρόγραμμα «Υποστήριξης θεσμικής συνεργασίας Ελλάδας, Αλβανίας και πΓΔΜ στο πλαίσιο του διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών» με χρηματοδότηση ΥΔΑΣ, ΥΠΕΞ (2003). Μέσω αυτού του προγράμματος οργανώθηκαν δράσεις συνεργασίας μεταξύ των αρχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις τρεις χώρες, καθώς και των αρμόδιων πυροσβεστικών υπηρεσιών, χρηματοδοτήθηκαν συναντήσεις της Συντονιστικής Επιτροπής(ΣΕ) του ΠΠ και υποστηρίχθηκε η λειτουργία της Γραμματείας της ΣΕ.

¹²⁷ Η Συντονιστική Επιτροπή του Πάρκου Πρεσπών (ΣΕΠΠ), αποτελείται από εκπροσώπους των αρμόδιων υπουργείων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και τοπικών μη-κυβερνητικών οργανώσεων.

¹²⁸ Βλέπε και σχετική Αναφορά της 4^{ης} Τακτικής Συνάντησης της Συντονιστικής Επιτροπής του Πάρκου Πρεσπών-Επιχειρησιακό Σχέδιο και Πρόγραμμα Δραστηριοτήτων, 2003. http://www.parko_4th-anaforés.pdf. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

¹²⁹ Βλέπε Ενημερωτικό Φυλλάδιο, « Πάρκο Πρέσπων », Prespa Park Co-ordination Committee. Βλέπε και χρονολόγιο του διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών στα παραρτήματα σελ.93-95.

πόρων της λίμνης και της εγκαθίδρυσης ενός κοινού συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και της πρόληψης επικίνδυνων ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

- Ο έλεγχος και η ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων προκειμένου να ενδυναμωθεί η αειφορική συμπεριφορά παραδοσιακών οικονομικών τομέων (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία) και να εφαρμοστούν ήπιες μορφές τουρισμού και ενέργειας.
- Η βελτιστοποίηση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων με ταυτόχρονη συμμετοχή και ενημέρωση τους των φυσικών και πολιτιστικών αξιών της Πρέσπας καθώς και εκσυγχρονισμό των βασικών υποδομών και υπηρεσιών της περιοχής.
- Η ανάδειξη και διατήρηση της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Πρέσπας ως εφαλτήριο ανταλλαγής ιδεών και εμπειριών ανάμεσα στους τρεις πολιτισμούς και παραδόσεις.

Γενικότερα, οι ανωτέρω Στρατηγικοί Στόχοι για την αειφορική διαχείριση του Πάρκου Πρεσπών προκειμένου να είναι δυνατή η επίτευξη τους ευελπιστούν περιγράφοντας με όσο το δυνατόν πιο σαφή τρόπο, τις θεσμικές, οικονομικές και διαχειριστικές πρωτοβουλίες και διαδικασίες, ώστε να διευκολυνθούν μελλοντικές διαβουλεύσεις παρέχοντας τη δυνατότητα στους εμπλεκόμενους φορείς να ανταλλάξουν σχετικές πληροφορίες μεταξύ τους.

7.3. Το Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης¹³⁰

Το Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για την αειφορική ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών είναι το πρώτο βήμα για την υλοποίηση της τριεθνούς συνεργασίας καθώς αποτελεί το τελικό συμπέρασμα της κοινής μελέτης των τριών χωρών στο πλαίσιο της διακρατικής συνεργασίας για την ευρύτερη περιοχή των Πρεσπών. Ουσιαστικά είναι ένα κείμενο στρατηγικής το οποίο αναλύει τα μέτρα και τις διαδικασίες που θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του διασυνοριακού Πάρκου, δηλαδή τη διατήρηση των

φυσικών και πολιτιστικών αξιών της Πρέσπας, την οικονομική και κοινωνική ευημερία των κατοίκων και τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών στην αναπτυξιακή διαδικασία της περιοχής. Βασικός δρών αρχικής εκπόνησης και μετέπειτα υλοποίησης ήταν η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, με τη συνεργασία των οργανώσεων Protection and Preservation of Natural Environment in Albania (PPNEA) της Αλβανίας, και Macedonian Alliance for Prespa (MAP) της πΓΔΜ. Τον Μάιο του 2004, το ΣΣΔ ύστερα από εκτεταμένες διαβουλεύσεις στις τρεις χώρες, εγκρίθηκε από τη Συντονιστική Επιτροπή του Πάρκου Πρεσπών και συγχρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Διμερούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας και Βοήθειας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (2001), την Εταιρία Προστασίας Πρεσπών και το WWF Ελλάς. Πρόκειται για το πρώτο κοινό πρόγραμμα μεταξύ των τριών γειτονικών χωρών και αποτελεί προϊόν στενής και αδιάκοπης συνεργασίας των ΜΚΟ που

¹³⁰ βλέπε Αναλυτικό Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης Για την Αειφόρο Ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών, Άγιος Γερμανός- Πρέσπα, εκ. Εταιρία Προστασίας Πρεσπών. Ιανουάριος 2005.

συμμετέχουν ενεργά στο Πάρκο Πρεσπών και πολλών ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων. Η παρούσα ολοκληρωμένη δράση ενσωματώνει τις κυριότερες απόψεις που εκφράστηκαν χωρίς όμως να σημαίνει ότι πρέπει το περιεχόμενο να παραμείνει αυστηρά αναλλοίωτο και στατικό, αλλά μάλλον ως μία δυναμική συμφωνία πολιτικού χαρακτήρα και βάσει γενικών κατευθυντήριων γραμμών/οδηγιών οι οποίες μελλοντικά θα αναπροσαρμοστούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες για να αναθεωρηθούν και να καλύψουν νέες ανάγκες.

Το ΣΣΔ παρέχει αναλυτικά στοιχεία για την επικρατούσα περιβαλλοντική κατάσταση της λεκάνης απορροής του Πάρκου Πρεσπών με συγκεκριμένες αναφορές στο φυσικό (βιοτικό και αβιοτικό περιβάλλον) και ανθρωπογενές περιβάλλον(τους παραγωγικούς τομείς), καθώς και τις κοινωνικές παραμέτρους και τάσεις σε ολόκληρη την περιοχή μελέτης. Στη συνέχεια επικεντρώνεται στους στόχους του Πάρκου Πρεσπών και τους κύριους άξονες στρατηγικής και πολιτικής για την ανάπτυξη και προστασία της περιοχής, παρουσιάζει τις βασικές παραδοχές για την ευρύτερη περιοχή δίνοντας τον ακριβή σκοπό/στόχοι του Πάρκου Πρεσπών. Επιπροσθέτως, καθορίζει δείκτες περιβαλλοντικής προστασίας και αειφόρου ανάπτυξης, προτείνει ιδέες και λύσεις για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών κατά τη θεσμοθέτηση της διασυννοριακής συνεργασίας. Τέλος, το ΣΧΔ ολοκληρώνεται πρώτον, με την προσέγγιση θεμελιωδών διαχειριστικών θεμάτων που αφορούν τις τρεις χώρες και απαιτούν συντονισμό/προγραμματισμό σε επίπεδο λεκάνης απορροής, και δεύτερον, με την παρουσίαση συγκεκριμένων θέσεων και μέτρων διαχείρισης ανά τομέα, σε εθνικό και διασυννοριακό επίπεδο.¹³¹

7.4. Ο ρόλος της ΕΠΠ¹³²

Από την ίδρυση του Πάρκου Πρεσπών μέχρι σήμερα, η ΕΠΠ κατέχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην οργάνωση της τριμερούς συνεργασίας και την επίτευξη ουσιαστικών αποτελεσμάτων με σκοπό την προστασία ολόκληρης της λεκάνης των Πρεσπών και συγχρόνως τη βελτίωση της ζωής των κατοίκων της. Συγκεκριμένα, η ΕΠΠ συμμετέχει ενεργά στη Συντονιστική Επιτροπή του Πάρκου Πρεσπών, η οποία αποτελεί το βασικό όργανο συντονισμού και προώθησης δράσεων για την προστασία και αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής σε τριεθνές επίπεδο. Επίσης, η ΕΠΠ έχει την κύρια ευθύνη για τη λειτουργία της Γραμματείας της Επιτροπής και φιλοξενεί την έδρα της πρώτης στα γραφεία της στον Αγιο Γερμανό. Πιο συγκεκριμένα η ΕΠΠ:

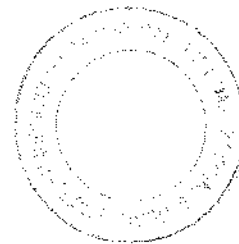
- παρέχει υλικοτεχνική υποδομή για τη λειτουργία της Γραμματείας

¹³¹ Σύντομα τεχνικά δελτία για τα μέτρα που λαμβάνονται είναι διαθέσιμα από τη Γραμματεία της Συντονιστικής Επιτροπής του Πάρκου Πρεσπών. Βλέπε και Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης Για την Αειφόρο Ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών, Άγιος Γερμανός- Πρέσπα. εκ. Εταιρία Προστασίας Πρεσπών. Ιανουάριος 2005 σελ. 37-78.

¹³² Το 1999, η ΕΠΠ έλαβε το πρώτο βραβείο Ραμσάρ για την αειφορική διαχείριση των υγροτόπων της Πρέσπας. Το 2001, η διευθύντρια της ΕΠΠ, Μυρσίνη Μαλακού και ο Δρ. Γιώργος Κατσαδωράκης βραβεύονται με το Goldman Prize για την πολύτιμη συνδρομή τους στην προστασία του περιβάλλοντος. Είναι οι πρώτοι Έλληνες που τιμήθηκαν με αυτό το βραβείο και οι οποίοι πρόσφεραν το χρηματικό έπαθλο (\$125.000) στην ΕΠΠ για την πραγμάτωση των στατηγικών σχεδίων της.

- προσφέρει διαρκή γραμματειακή υποστήριξη για την οργάνωση των συναντήσεων της Συντονιστικής Επιτροπής
- μεριμνά για την τακτική επικοινωνία των μελών της Επιτροπής
- προωθεί την υλοποίηση των δράσεων που αποφασίζει η Επιτροπή
- πραγματοποιεί δράσεις επικοινωνίας για το Πάρκο Πρεσπών, και
- παρακολουθεί τις ποικίλες δραστηριότητες για την προστασία και ανάπτυξη της περιοχής που λαμβάνουν χώρα στην λεκάνη απορροής της Πρέσπας.

Πέρα των παραπάνω, η ΕΠΠ επίσης αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και οργανώνει πρόσθετες δραστηριότητες τριμερούς συνεργασίας σε διάφορα επίπεδα (τοπικής αυτοδιοίκησης, πυροσβεστικών αρχών, δασολογικών και κτηνιατρικών υπηρεσιών και υπηρεσιών υγείας) που αφορούν την προστασία και την αειφορική ανάπτυξη της Πρέσπας. Δεδομένου μάλιστα ότι το νερό αποτελεί το κύριο ενοποιό στοιχείο της περιοχής, η Εταιρία επιδιώκει συστηματικά την προώθηση της ολοκληρωμένης διαχείρισης υδάτων σε ολόκληρη τη λεκάνη απορροής των Πρεσπών που προκύπτει από το εγκεκριμένο πολυετές πρόγραμμα χρηματοδότησης του Παγκόσμιου Ταμείου για το Περιβάλλον. Τέλος, η ίδια αποτελεί κομβικό σημείο για την προώθηση και εφαρμογή του προγράμματος LIFE-Φύση για την αποκατάσταση και διαχείριση των υγρών λιβαδιών στη λίμνη Μικρή Πρέσπα, την παρακολούθηση συγκεκριμένων σπάνιων ειδών πανίδας και χλωρίδας (έρευνα και διαχειριστικά μέτρα προστασίας), την παρακολούθηση ιχθυοπαροθεμάτων στις δύο λίμνες. Στις 20 Νοεμβρίου του 2006 στην Κορυτσά πραγματοποιήθηκε η πρώτη ανεπίσημη συνάντηση των αρμόδιων αρχών διαχείρισης υδάτων των τριών χωρών για τη λεκάνη των Πρεσπών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

Η ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΕΣΠΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Η διασυνοριακή συνεργασία για τις προστατευόμενες περιοχές πραγματοποιείται με διάφορες μορφές ήδη από τη δεκαετία του '30, αν και είναι γεγονός ότι μόλις στα τέλη της δεκαετίας του '80 και κατά τη διάρκεια του '90 έχει μελετηθεί συστηματικά το φαινόμενο έτσι ώστε να παραχθεί ένα θεωρητικό πλαίσιο και κατευθυντήριες οδηγίες για την ανάπτυξή του. Εντούτοις, είναι απλώς αδύνατο να υπάρξει ένα μοντέλο για όλες τις προστατευόμενες περιοχές, γι' αυτό και η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών σημαίνει ότι πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μοναδική. Ως εκ τούτου, η ανάπτυξη και η θεσμοθέτησή του θα πρέπει να υπόκεινται σε σταδιακή και συνεχή αναθεώρηση προκειμένου να διασφαλισθεί η εξυπηρέτηση των διασυνοριακών στόχων. Παρόλα αυτά, η προσέγγιση που έχει ακολουθηθεί μέχρι στιγμής ήταν κυρίως « εκ των άνω » και επείγει η προσπάθεια να επικεντρωθεί αρχικά ακριβώς στη χαμηλού επιπέδου συνεργασία ούτως ώστε να οικοδομηθούν σταθεροί δεσμοί και αμοιβαία εμπιστοσύνη . Οι υψηλού επιπέδου νομικές και πολιτικές συμφωνίες θα χρησιμοποιηθούν, επομένως, ως επιστέγασμα και ορόσημο της σχετικής εργασίας εκ της βάσης.

Αναμφισβήτητα, το Πάρκο Πρεσπών αποτελεί ένα μέσο ώστε να πραγματοποιούν δράσεις, λειτουργίες και πρωτοβουλίες με χωρική προοπτική για όλη την περιοχή των Πρεσπών. Η μεγαλύτερη πρόκληση για την Πρέσπα, όπως και για τις περισσότερες προστατευόμενες περιοχές που φιλοξενούν οικισμούς και ανθρώπινες δραστηριότητες, είναι να βρεθεί μια ισορροπία ανάμεσα στο θεμιτό αίτημα των κατοίκων για ανάπτυξη και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, για τη διατήρηση και βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών καθώς και στην προώθηση διαδικασιών για πραγματική και ουσιαστική συμμετοχή των εμπλεκόμενων φορέων και κατοίκων στη λήψη αποφάσεων. Οι δυσκολίες που εμποδίζουν στο να βρεθεί ισορροπία και σύγκλιση κατά την εφαρμογή κοινών διαχειριστικών μεθόδων και αναπτυξιακών πρωτοβουλιών που να βελτιώνουν το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων, να προάγουν την ειρήνη και την φιλία ανάμεσα στα τρία κράτη και τελικά να καταλήγουν σε οικονομική και κοινωνική ευημερία μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Διαφορετική γλώσσα, ήθη και έθιμα.
- Διαφορετικό νομικό/διοικητικό καθεστώς και πολιτικές διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών καθώς και αρμοδιότητες διαχειριστικών τοπικών φορέων.¹³³ Η οικολογική ενότητα της λεκάνης απορροής της Πρέσπας επιτάσσει τον συνολικό χωροταξικό σχεδιασμό ζωνών προστασίας και σχετικών μέτρων και στα τρία κράτη, όπου σήμερα επικρατούν διαφορετικά καθεστώτα προστασίας.

¹³³ Η Αλβανική νομοθεσία Νόμος Αρ. 8652 της 31^{ης} Ιουλίου « περί της λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης » καθορίζει τις διάφορες διοικητικές ζώνες (γεωγραφικές περιοχές).

- Διαφορετικά στάδια οικονομικής ανάπτυξης, δημοσιονομικής πολιτικής. Το παραγωγικό σύστημα δεν βρίσκεται σε ισορροπία και δεν είναι ομοιόμορφα αναπτυγμένο σε όλους τους τομείς των τριών κρατών.
- Υφιστάμενα ζητήματα εθνικής κυριαρχίας και ασφάλειας. Η αλβανική μειονότητα στην περιοχή του Τέτοβο(περίπου το 20% του πληθυσμού) προκαλεί θραύση στην ισορροπία της περιοχής.¹³⁴
- Η έλλειψη διασυνοριακών υποδομών δυσχεραίνει την προσβασιμότητα, τις μετακινήσεις, την επικοινωνία και την μεταφορά τεχνικής/τεχνολογικής βοήθειας. Η περιοχή της Πρέσπας αν και παρουσιάζει μεγάλο επιστημονικό ενδιαφέρον ήταν σχεδόν πάντα απομονωμένη.
- Οι αξίες της περιοχής δεν μπορούν να διατηρηθούν ξεχωριστά στις τρεις πλευρές της Πρέσπας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διατήρηση και διαχείριση της ποιότητας και ποσότητας του νερού στις λίμνες. Το ίδιο ισχύει και για τη διατήρηση της χλωρίδας και πανίδας με κατανομή σε περισσότερα του ενός κράτη, τα προγράμματα κοινής έρευνας και παρακολούθησης, την από κοινού εκπαίδευση του προσωπικού, τα κοινά σχέδια αντιμετώπισης πυρκαγιών και αμοιβαίας βοήθειας για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών.
- Η αειφορική διαχείριση και ανάπτυξη δεν πρέπει να περιορίζεται σε μία μονόπλευρη αυστηρή και άκαμπτη στρατηγική αλλά θα πρέπει να αποτελεί προσέγγιση για την κατανόηση των σύνθετων οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων και μίας συνολικής θεώρησης της φέρουσας ικανότητας της περιοχής της Πρέσπας. Η προσεκτική και υπό όρους εκμετάλλευση των φυσικών πόρων αποτελεί όχι μόνο επιθυμητό αλλά και απαραίτητο παράγοντα για την κοινή προστασία των φυσικών αξιών της αφού πολλές φορές οι εντατικές ή μεγάλης κλίμακας αναπτυξιακές πρωτοβουλίες(εναλλακτική τεχνολογία, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και νέες παραγωγικές μεθόδους) είναι ασυμβίβαστες με τη διατήρηση των αξιών της περιοχής μελέτης. Ένας λοιπόν, ορθολογικός κεντρικός σχεδιασμός μακριά από εξωτερικούς παράγοντες μπορεί να περιορίσει την υποβάθμιση των οικοτόπων και των υδατικών πόρων.
- Οι ιδιαίτερες εθνικές ή πολιτισμικές/θρησκευτικές διαφορές μπορεί να δημιουργήσουν αγεφύρωτα χάσματα αλλά και προστριβές ή εθνικιστικές εξάρσεις.
- Τα εκκρεμή θέματα εξωτερικής πολιτικής αλλά και οι υπάρχουσες τεταμένες σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και π.Γ.Δ.Μ. δεν επιτρέπουν την επίσημη υιοθέτηση νέων διεθνών συμφωνιών μεταξύ των εν λόγω κρατών.

Το εγχείρημα της διασυνοριακής συνεργασίας είναι δύσκολο, για όλους τους λόγους που προαναφέρθηκαν, αλλά ταυτόχρονα είναι και αναγκαίο. Και είναι αναγκαίο γιατί συμβάλλει στην μεταφορά εμπειριών, στη διεύρυνση ευκαιριών και στην από κοινού αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προκλήσεων στις διασυνοριακές περιοχές. Η

¹³⁴ Μετά από συγκρούσεις μικρής κλίμακας το 2000, υπογράφηκε η συμφωνία της Ωχρίδας μεταξύ Σκοπιανών και Αλβανών που ρυθμίζει τη λειτουργική δομή του κράτους αλλά και τις σχέσεις των δύο εθνότητων.

αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών είναι δυνατόν να είναι επιτυχής μόνο με το συνδυασμό μέτρων, θεσμικών και χρηματοδοτικών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται:

- Επεξεργασία κοινών εννοιών για την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και την αειφορική ανάπτυξη της περιοχής του Πάρκου Πρεσπών με αμοιβαία μεταφορά εμπειριών, τεχνολογίας και δεξιοτήτων σε όλες τις πλευρές των συνόρων με αποτίμηση και πιθανή αναθεώρηση των ισχυόντων καθεστώτων των προστατευόμενων περιοχών αλλά και των διαχειριστικών σχεδίων τους. Για παράδειγμα μπορεί να δημιουργηθεί μία βάση δεδομένων με όλους επιστήμονες /εμπειρογνώμονες της Πρέσπας με σχετικές δημοσιεύσεις ή να οργανωθούν επιστημονικά συνέδρια.
- Μακροπρόθεσμη συνεργασία για την προώθηση οικοσυστημικής διαχείρισης σε επίπεδο τοπίου μέσω ενός ισορροπημένου βιο-περιφερειακού χωροταξικού σχεδιασμού και διαχείρισης με έμφαση σε όλους τους τομείς και όχι μόνο στον τουρισμό.
- Προώθηση της πρόσβασης στους φυσικούς πόρους και της ισοδίκαιης και αειφορικής χρήσης τους με σεβασμό της εθνικής κυριαρχίας και την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον παραγωγικών δραστηριοτήτων και λύσεων.
- Ενίσχυση των ωφελειών που απορρέουν από τη διατήρηση της φύσης και προώθηση της ισότιμης απόλαυσης αυτών των ωφελειών από όλους τους εμπλεκόμενους στις τρεις χώρες αλλά και την αύξηση των ευκαιριών για αειφορική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των τριών τοπικών κοινωνιών και των μελλοντικών γενεών. Η ενδυνάμωση του τοπικού εργατικού πληθυσμού, με ειδική εκπαίδευση και αύξηση του ΑΕΠ των χωρών με χαμηλό καταναλωτικό επίπεδο κρίνεται αναγκαία.
- Μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και επάρκεια των κοινών προγραμμάτων διαχείρισης με απώτερο σκοπό την κατασκευή/βελτίωση των διασυνοριακών υποδομών την προώθηση του πολύ-πολιτισμικού χαρακτήρα της περιοχής με τη διαρκή επικοινωνία των τριών μερών της λεκάνης των Πρεσπών με ταυτόχρονη προβολή της ονομασίας προέλευσης και της τυποποίησης των τοπικών προϊόντων.
- Προώθηση του πολυμερούς προγράμματος χρηματοδότησης του GEF, και της οικονομικής και θεσμικής εδραίωσης των βιώσιμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.
- Συμμετοχική διαδικασία στη λήψη αποφάσεων, στην κατανομή των ωφελειών ή της βλάβης των εμπλεκόμενων φορέων των τριών χωρών και συνεργασία σε προγράμματα παρακολούθηση/έλεγχος και τεκμηρίωση για έρευνα, διαχείριση πληροφορίας, παροχής υπηρεσιών (εφαρμογή συστήματος GIS).
- Οικοδόμηση εμπιστοσύνης, κατανόησης, συμφιλίωσης και συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων, ΜΚΟ, κοινοτήτων, χρηστών και άλλων εμπλεκόμενων φορέων ώστε να αμβλυνθούν οι μεγάλες κοινωνικό-οικονομικές διαφορές μεταξύ των τριών κρατών και να πρυτανεύσει το κοινό καλό για την προστασία της Πρέσπας και των κατοίκων της.

Υπάρχει όμως η ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση των διοικήσεων των προστατευόμενων περιοχών και απόκτηση κατάλληλου και επαρκούς προσωπικού με εξουσίες καταστολής. Άμεσο στόχο αποτελεί επίσης η κατάρτιση/θεσμική ενδυνάμωση του συστήματος διασυνοριακής συνεργασίας και ανάπτυξης κοινών θεσμών μετά την υπογραφή της τριμερούς διεθνούς συμφωνίας για το Πάρκο Πρεσπών, η οποία εκκρεμεί εδώ και έξι χρόνια. Η δημιουργία του Διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών ήταν μια καθαρά ελληνική πρωτοβουλία η οποία πρόβαλε την Ελλάδα ως πρωτοπόρο στη διαδικασία βιώσιμης ανάπτυξης και ειρηνικής συνύπαρξης των λαών των Βαλκανίων. Σήμερα, ωστόσο, το ελληνικό κράτος δεν προχωρά σε καμία σοβαρή διαπραγμάτευση με τους γείτονες ούτε σε θεσμικό/πολιτικό, αλλά ούτε και σε πρακτικό επίπεδο και μετατρέπεται κυριολεκτικά στον τελευταίο τροχό της αμάξης σε μια πρωτοβουλία που ήταν δική του, αλλά σήμερα έχει γίνει πολλών άλλων. Την ίδια στιγμή, η προστασία και ανάπτυξη του ελληνικού τμήματος της Πρέσπας ακολουθεί την μοίρα των υπόλοιπων σημαντικών προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας, με φορείς διαχείρισης χωρίς διοίκηση, πόρους, προσωπικό και σχέδια διαχείρισης αφού το σχέδιο τριμερούς συμφωνίας για τη διαχείριση του υδάτινου περιβάλλοντος του Διασυνοριακού Πάρκου παρουσιάζει καθυστέρηση καθώς παραμένει στη διακριτική ευχέρεια των κρατικών αρμοδίων.¹³⁵ Χαρακτηριστικό της έλλειψης ενδιαφέροντος του ΥΠΕΧΩΔΕ για τη συνεργασία και τη στήριξη του θεσμού είναι ότι κατά την συνάντηση της ΣΕΠΠ που πραγματοποιήθηκε υπό ελληνική προεδρία στον Άγιο Γερμανό τον Νοέμβριο του 2005, η ΕΠΠ αναγκάστηκε να καλύψει προσωρινά τις δαπάνες για να διαφυλάξει το κύρος της χώρας μας, καθώς το ΥΠΕΧΩΔΕ ακόμα δεν έχει εγκρίνει τη σχετική χρηματοδότηση, η οποία αποτελεί δέσμευση της χώρας μας.¹³⁶ Άλλωστε αίσθηση προκάλεσε η πλήρης ολιγωρία των εκπροσώπων της Ελληνικής συμμετοχής από την Παγκόσμια Διάσκεψη της Συνθήκης Ραμσάρ, που έγινε στην Kamrapa της Ουγκάντα τον Νοέμβριο του 2005 και στην οποία επικρίθηκε έντονα η συνακολουθούμενη στρατηγική και πρακτική της χώρας για τους υγροτόπους, ενώ ακολούθησε αρνητική μνεία στο σχετικό ψήφισμα.¹³⁷

¹³⁵ Βλέπε Δελτίο Τύπου της WWF, Μυρσίνη Μαλακού, Διαχειρίστρια ΕΠΠ - Δημήτρης Καραβέλλας, Διευθυντής WWF Ελλάς " Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών: μια ακόμα χαμένη ευκαιρία για την ελληνική Κυβέρνηση", και " Κρίμα που η ελληνική κυβέρνηση θα παρακολουθεί ως αμήχανος παρατηρητής τα τεκταινόμενα!" Αθήνα, 2-2-2006. Βλέπε Εταιρία Προστασίας Πρεσπών και WWF Ελλάς " Strategic Action Plan for the Sustainable Development of the Prespa Park", Agios Germanos, Prespa, January 2005.

Σχετική Ιστοσελίδα:

http://www.spp.gr/article_detail.asp?e_cat=serial=001004001&e_cat_id=204&e_article_id=163.

Προσπελάστηκε στις 30/5/2008.

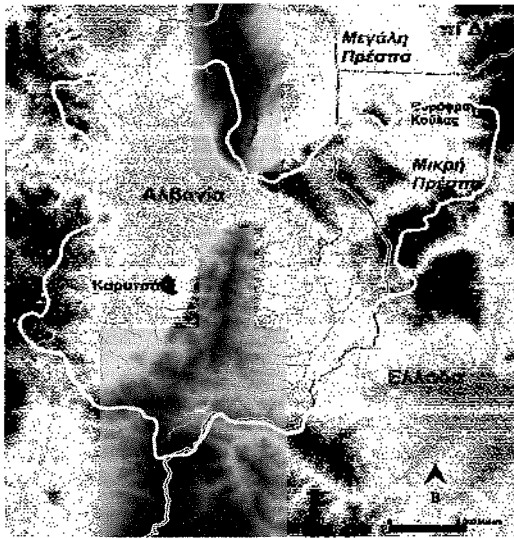
¹³⁶ Βλέπε σχετικό άρθρο του Παπαγιάννη Θύμιου " Λιμνάζει το Πάρκο Πρεσπών", από την Εφημερίδα. «Καθημερινή», 05.02.06.

¹³⁷ "Το Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών: μια ακόμα χαμένη ευκαιρία για την ελληνική Κυβέρνηση"

Δελτίο Τύπου της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών Αθήνα, 2-2-2006,

<http://www.spp.gr>. Προσπελάστηκε στις 5/5/2008.

8.1. Αποτελέσματα της Διασυνοριακής Συνεργασίας στις τρεις χώρες¹³⁸

Στα πλαίσια τις συνεργασίας για το Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών, οι εμπλεκόμενοι φορείς από τις τρεις χώρες έχουν συναντηθεί αρκετές φορές προκειμένου να ανταλλάξουν πληροφορίες και να οργανώσουν τα επόμενα βήματα για την υλοποίηση του στόχου που δεν είναι άλλος από την αειφορική ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας και τη διατήρηση των φυσικών και υδατικών οικοσυστημάτων της Πρέσπας. Στην πρόσφατη 11^η συνάντηση των μελών της Σ.Ε.Π.Π στις 21-22 Νοεμβρίου 2008 επισημάνθηκε η υιοθέτηση ενός ενιαίου σχεδίου διαχείρισης λεκάνης απορροής της Πρέσπας και της ανάπτυξης του

προγράμματος GEF/UNDP ύστερα από την παρουσίαση¹³⁹ και τις αναφορές της ομάδας εργασίας (αποτελούμενη από εκπροσώπους των τριών χωρών) της συνάντησης των μελών στις 17 Ιουνίου 2007 στην π.Γ.Δ.Μ¹⁴⁰ με θέμα την εκπόνηση υδρολογικής μελέτης για το σύνολο της λεκάνης απορροής με στόχο την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων της εναπόθεσης φερτών υλών στη Μικρή Πρέσπα, της ρύπανσης της Μεγάλης Πρέσπας και της μείωσης της στάθμης της κατά 8 μέτρα, καθώς και της ίδρυσης ενός μακροπρόθεσμου συστήματος παρακολούθησης των σχετικών παραμέτρων. Στην 10^η συνάντηση των μελών της Σ.Ε.Π.Π υιοθετήθηκε τριμερής τυπική συμφωνία για τη κοινή διαχείριση των υδατικών πόρων της Πρέσπας με άξονες προτεραιότητας την Κατάρτιση κοινού Σχεδίου Αποκατάστασης των παρεμβάσεων στην Μικρή Πρέσπα, την προετοιμασία κοινού διαχειριστικού σχεδίου υδατικών πόρων συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης συντονιστικής δομής για τη χρήση των νερών των λιμνών (άρδευση/ύδρευση) για την προστασία της ποιότητας των υδάτων μέσω της υποστήριξης και ανάπτυξης αειφορικών δραστηριοτήτων σε ολόκληρη τη λεκάνη απορροής. Όσον αφορά τους

¹³⁸ Α. Τοπάλογλου- Α.-Μ.Κώνστα " Στάσεις και Αντιλήψεις στα Σύνορα για τις « Αρχικές Συνθήκες » : Προβλήματα Η Πλεονεκτήματα Διασυνοριακής Αλληλεπίδρασης. Η Διασυνοριακή Ζώνη Ελλάδας-Αλβανίας- πΓΔΜ " από τα Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών με θέμα " Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006, εκδ. Θεσσαλονίκη 2007 σελ 534-547. βλέπε Άρθρο της Ιόλης Χριστοπούλου " Πάρκο Πρεσπών, Παράδειγμα, Περιβαλλοντικής Συνεργασίας", Εφημερίδα Βαλκάνια-Περιβάλλον, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008, σελ.42-43. βλέπε Συμπεράσματα της Συντονιστικής Επιτροπής του Πάρκου Πρεσπών " Eleventh Regular Meeting of the Prespa Park Coordination Committee Pyli, Prespa, Greece, 21 – 22 November 2008 ", Αρχείο Εταιρίας Πάρκου Πρεσπών.

¹³⁹ Σχετικές παρουσιάσεις βλέπε:

<http://www.medwet.org/prespa/park/meetings.html>. Προσπελάστηκε στις 30/11/2008.

¹⁴⁰ Βλέπε Αρχείο της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών Prespsa Park Report " Tenth Regular Meeting of the Prespsa Park Coordination Committee", Pretor Fyr of Macedonia, 17 June 2007, Hosted by the Ministry of Environment and Physical Planning of the FYR of Macedonia and the Municipality of Resen-Funded by the GEF/UNDP Prespa Park Project.

τομείς δράσεις του προγράμματος για : α) την ανάπτυξη κοινού σχεδίου αειφορικής αλιείας στις λίμνες των Πρεσπών βάση δόθηκε στην συνολική αποτίμηση των αλιευτικών πόρων, των σχετικών ενδιαιτημάτων και των βιολογικών απαιτήσεων τους με την υιοθέτηση ενιαίων αλιευτικών κανονισμών και κοινού συστήματος αδειοδότησης, β) την αειφορική γεωργία στη λεκάνη των Πρεσπών τονίστηκε η ανάγκη κοινού πιλοτικού προγράμματος για την προαγωγή της οργανικής γεωργίας, τη μείωση των αγροχημικών και την προώθηση των προϊόντων καθώς και την εφαρμογή κοινού πιλοτικού προγράμματος για την εξάλειψη της ανεξέλεγκτης συλλογής φαρμακευτικών φυτών και τη στροφή σε καλλιέργεια, πιστοποίηση και προώθηση αυτών¹⁴¹, γ) την αειφορική κτηνοτροφία στη λεκάνη των Πρεσπών με την κατάρτιση κοινού σχεδίου για τη βόσκηση, τη παρακολούθηση των βοσκοτόπων, εφαρμογή πιλοτικού προγράμματος για τη διατήρηση και αύξηση των τοπικών ειδών και των ζώων που βόσκουν στους καλαμιώνες¹⁴², δ) βιώσιμος τουρισμός στη λεκάνη των Πρεσπών με την υιοθέτηση και εφαρμογή ολοκληρωμένης υποδομής για τους επισκέπτες των προστατευόμενων περιοχών (μονοπάτια, δρόμοι, παρατηρητήρια πουλιών κλπ.), ανάπτυξη δικτύου τουριστικών γραφείων και επιχειρήσεων (αγροτουρισμός, οικοχωριά, κ.λ.π.) καθώς και την υιοθέτηση πιλοτικού προγράμματος συνδεδεμένων τουριστικών προϊόντων.¹⁴³

Ακόμη ένα παράδειγμα στο πλαίσιο της επιτυχημένης διακρατικής συνεργασίας για το Πάρκο Πρεσπών συγκαταλέγεται και η εξής ολοκληρωμένη δράση της οποίας τα αποτελέσματα συζητήθηκαν στην 9^η συνάντηση της Σ.Ε.Π.Π. στην Κόρχα της Αλβανίας στις 21-22 Νοεμβρίου του 2006¹⁴⁴ : *Η Μελέτη αλληλεπίδρασης ποταμού Ντέβολλι - λίμνης Μικρής Πρέσπας (Ελλάδα -Αλβανία)*¹⁴⁵ όπου τα μέσα της δεκαετίας του '70 ο ποταμός Ντέβολλι στην Αλβανία εκτράπηκε και συνδέθηκε τεχνητά με τη λίμνη Μικρή Πρέσπα με στόχο να εξυπηρετηθούν οι αρδευτικές ανάγκες της πεδιάδας της Κορυτσάς. Η παρέμβαση αυτή προκάλεσε αρνητικές περιβαλλοντικές και κοινωνικό-οικονομικές επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία της Αλβανίας, αφού τα φερτά υλικά του ποταμού κάλυψαν το μεγαλύτερο μέρος του τμήματος της λίμνης στην Αλβανική πλευρά. Παράλληλα, λόγω της εκτεταμένης χερσοποίησης της Μικρής Πρέσπας, η άντληση νερών είναι πλέον αδύνατη με αποτέλεσμα να μην εξυπηρετούνται πλέον οι αρδευτικές ανάγκες της πεδιάδας της Κορυτσάς. Προκειμένου να ανατραπούν οι επιπτώσεις που έχουν προκαλέσει οι

¹⁴¹ Βλέπε Πρόγραμμα One Europe More Nature για την πιστοποίηση « των Προϊόντων του Πάρκου Πρεσπών ».

¹⁴² Βλέπε το πρόγραμμα LIFE-Φύση(2002-2007) για τη διαχείριση της παραλίμνιας ζώνης που εφαρμόζονται οι δράσεις του προγράμματος.(περιοδική βόσκηση από βοειδή/βόσκηση με βουβάλια/βόσκηση με αγελάδες, χειμερινή κοπή καλαμιών, καλοκαιρινή και φθινοπωρινή κοπή καλαμιών, θυροφράγμα, περιοχή Κούλας).

¹⁴³ Περισσότερες πληροφορίες για το project βλέπε : <http://www.traborema.net>. Προσπαλάστηκε στις 2/12/2008.

¹⁴⁴ Βλέπε Αρχείο της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών για :Prespa Park Report " Ninth Regular Meeting of the Prespa Park Coordination Committee, Korcha, Albania 21-22 November 2006.

¹⁴⁵ Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα εστιάστηκε στην απόκτηση περαιτέρω γνώσης στον τομέα της ολοκληρωμένης διαχείρισης υδατικών πόρων του Πάρκου Πρεσπών, κάτι το οποίο αποτελεί έναν από τους κεντρικούς στόχους της τριμερούς συνεργασίας στην περιοχή και συμφωνεί με την Κοινοτική Οδηγία-Πλαίσιο για το Νερό. Τη μελέτη εκπόνησαν η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών σε συνεργασία με την Αλβανική περιβαλλοντική οργάνωση PPNEA (Protection and Preservation of the Natural Environment in Albania) με συγχρηματοδότηση της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπουργείου Εξωτερικών και του WWF Ελλάς.

επεμβάσεις των τελευταίων δεκαετιών, ειδικά για το θέμα της άρδευσης της πεδιάδας της Κορυτσάς, προτείνεται να αντιμετωπιστεί με ειδικότερες μελέτες και έργα που θα στοχεύουν στην αποκατάσταση της υπάρχουσας υποδομής ταμιευτηρίων και αρδευτικών δικτύων, τη βελτίωση των πρακτικών άρδευσης και την εξοικονόμηση νερού, καθώς και την πιθανή κατασκευή νέων ταμιευτηρίων. Οι συναντήσεις της ομάδας εκπόνησης του προγράμματος και των αρμόδιων αρχών υδάτων της Αλβανίας έδειξαν ότι υπάρχει κατανόηση του προβλήματος και από τις δύο πλευρές και βούληση για αποτελεσματικές και, περιβαλλοντικά αποδεκτές εναλλακτικές λύσεις. Επιπλέον πολύ ενθαρρυντική για το μέλλον της λίμνης και του Πάρκου Πρεσπών είναι η ρητή πρόθεση της αλβανικής Διοίκησης να μη χρησιμοποιήσει τη λίμνη ως ταμιευτήρα για την άρδευση της πεδιάδας της Κορυτσάς στο μέλλον, αλλά να προωθήσει την αξιοποίηση του περιβαλλοντικού δυναμικού της περιοχή καθώς και να προωθήσει πρόγραμμα αναδάσωσης¹⁴⁶ και στις δύο λίμνες για την αποκατάσταση κρίσιμων μικρό-λεκανών απορροής και πηγών. Στη συνάντηση αυτή έμφαση δόθηκε και στα αποτελέσματα (projects) από την εφαρμογή προγράμματος για την αποκατάσταση της ποιότητας νερού του ποταμού Golema Reka στη FYROM, τον έλεγχο της υπερβολικής χρήσης στους οπωρώνες, τον έλεγχο της απόρριψης συσκευασιών παρασιτοκτόνων στον εν λόγω ποταμό και τη διαχείριση στερεών/υγρών αποβλήτων με την ίδρυση μικρών σταθμών επεξεργασίας λυμάτων(μικρών τεχνητών υδροτόπων) για 39 οικισμούς-χωριά στο δήμο Resen και της σύνδεσής τους με αποχετευτικά δίκτυα¹⁴⁷ καθώς και της εφαρμογής διαχειριστικών επεμβάσεων στον υδροτόπο Ezerani. Από την ελληνική πλευρά, η κ. Μυρσίνη Μαλακού υπεύθυνη διαχείρισης της συντονιστικής επιτροπής παρουσίασε το project του προγράμματος LIFE-Φύση (2002-2007) για τον εκσυγχρονισμό του θυροφράγματος Κούλα στη λίμνη Μικρή Πρέσπα με σκοπό την Προστασία και Διατήρηση Ειδών Προτεραιότητας(έρευνα και διαχειριστικά μέτρα προστασίας για τον Αργυροπελέκανο/Ροδοπελέκανο) καθώς και την Αποκατάσταση και Διαχείριση των υγρών λιβαδιών της λίμνης. Τέλος η κ. Μαλακού παρουσίασε και το πρόγραμμα One Europe More Nature(O.E.M.N) ονοματίζοντας τα διασυνοριακά προϊόντα του Πάρκου Πρεσπών ως « Προϊόντα Πάρκου Πρεσπών ». Τα Κέντρα Έρευνας και Διαχείρισης της Αλβανίας/π.Γ.Δ.Μ και του Περιφερειακού Ερευνητικού/Εκπαιδευτικού Κέντρου(Ελλάδα) συνεργάστηκαν για τη κοινή έρευνα και τη συλλογή πληροφοριών σε θέματα υδρολογικής μελέτης, ίδρυσης συστήματος παρακολούθησης και διασυνοριακής διαδικασίας εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Και τα τρία μέρη διατύπωσαν συμπληρωματικά και συμβατά σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών (το Εθνικό Πάρκο στην Αλβανία, το Εθνικό Πάρκο Galichitsa και Pelister/π.Γ.Δ.Μ και ο Εθνικός Δρυμός

¹⁴⁶ Το πρόγραμμα (2005 - 2006) πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της συνεργασίας Ελλάδας - Αλβανίας - πΓΔΜ για το διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών. Την υλοποίηση και συντονισμό του προγράμματος είχε η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών σε συνεργασία με την περιβαλλοντική οργάνωση Protection and Preservation of Natural Environment in Albania (PPNEA) στην Αλβανία και συγχρηματοδοτήθηκε από την Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΥΔΑΣ / Hellenic Aid) του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας και την Εταιρία Προστασίας Πρεσπών μέσω του WWF Ελλάς. Η υλοποίηση της μελέτης έγινε με τη συνεργασία ειδικών επιστημόνων από την Ελλάδα, την Αλβανία και τη Γαλλία.

¹⁴⁷ Το project είναι διαθέσιμο

<http://groups.yahoo.com/prespaproject/files/10th%20PPCC%20meeting%20documents/>
προσπελάστηκε στις 2/12/2008.

Πρεσπών/Ελλάδα) μετά από αναθεώρηση των μονάδων προστασίας, υιοθετώντας τριμερή τυπική συμφωνία για εφαρμογή κοινών πιλοτικών προγραμμάτων διατήρησης επιλεγμένων ειδών πουλιών και βιοτόπων, κοινές δράσεις αποκατάστασης/αναδάσωσης υποβαθμισμένων δασικών περιοχών, πιλοτικό πρόγραμμα για τη διαχείριση καλαμιώνων στην Αλβανική Μικρή Πρέσπα, στρατηγικό σχέδιο δράσης για τη μείωση κατανάλωσης καυσόξυλων και μελέτη σκοπιμότητας για τη χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

Παράλληλα, έχουν υλοποιηθεί ποικίλα προγράμματα σε συνεργασία κυρίως με περιβαλλοντικές ΜΚΟ από την Αλβανία και την πΓΔΜ.¹⁴⁸ Μετά την τέταρτη τακτική συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής (ΣΕ) του Πάρκου Πρεσπών πραγματοποιήθηκε συνάντηση τον Φεβρουάριο 2003 στο Oteshevo (Οτέσεβο) του Δήμου Resen (Ρέσεν), στην πΓΔΜ.¹⁴⁹ Στη συνέχεια έχουμε τη Συνάντηση Εργασίας των Δημάρχων της περιοχής από τις τρεις χώρες, τον Ιούλιο 2003, στην Κοινότητα Liqenas (Λικένας) στην Αλβανία όπου δόθηκε το έναυσμα για την οργάνωση κοινών δράσεων στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης, μεταξύ των τριών πλευρών της λεκάνης των Πρεσπών, ενώ τον Οκτώβρη του 2003 στον Λαιμό της ελληνικής Πρέσπας πραγματοποιήθηκε Συνάντηση Εργασίας με σκοπό την οργάνωση της συνεργασίας των πυροσβεστικών υπηρεσιών των τριών πλευρών για την αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών στην περιοχή.¹⁵⁰ Λόγω της συνεχούς επικοινωνίας και τη συμμετοχική διαδικασία λήψης αποφάσεων για την υλοποίηση κοινών στρατηγικών δράσεων έχουν αναπτυχθεί τόσο παραγωγικές όσο και αρμονικές σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων που ως αποτέλεσμα είναι η συνεργασία να επεκτείνεται πέραν της περιβαλλοντικής προστασίας και να περιλαμβάνει δράσεις σε τομείς πολιτικής προστασίας, συντονισμό των κτηνιατρικών υπηρεσιών για την περίπτωση εμφάνισης της νόσου των πτηνών στην περιοχή της Πρέσπας. Αυτό που πρέπει να αναδειχθεί και τονίζεται σε όλες τις συνεδριάσεις της Σ.Ε.Π.Π. είναι ότι παρά τις αντίξοες πολιτικές/οικονομικές συνθήκες που συχνά δυσκολεύουν οποιαδήποτε προσπάθεια ανάπτυξης στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων (την περίπτωση της περιοχής της Πρέσπας), τον Ιούνιο του 2001 ενώ οι σχέσεις Αλβανίας και π.Γ.Δ.Μ ήταν τεταμένες αλλά και στην πρόσφατη συνάντηση των μελών (στις 21-22 Νοέμβρη 2008) με παρούσα ένταση στις σχέσεις Ελλάδας-FYROM γύρω από το κρατικό και εθνικό όνομα της Ελλάδας οι εκπρόσωποι κυβερνήσεων, δήμων, ΜΚΟ και περιβαλλοντικών οργανώσεων των τριών χωρών, συνένωσαν τις δυνάμεις τους για να καθορίσουν το πολυδιάστατο πρόγραμμα για την προστασία του οικοσυστήματος της Πρέσπας που εξασφάλισε το 2007 χρηματοδότηση ύψους \$13,5 εκατ. από το GEF και σήμερα πραγματοποιούνται οι δράσεις εφαρμογής τους.

¹⁴⁸ Άρθρο της Ioli Christopoulou & Vivi Roumeliotou "Uniting People through Nature in Southeast Europe: The Role (and Limits) of Nongovernmental Organizations in the Transboundary Prespa Park". Southeast European and Black Sea Studies Vol. 6, No. 3, September 2006, pp. 335-354.

¹⁴⁹ Η ερευνητική δράση στα ποτάμια της πΓΔΜ υποστηρίχθηκε από την μη κυβερνητική οργάνωση BIOECO, η οποία ανέλαβε και τη συλλογή πληροφοριών για την κατάσταση (βιοτικοί και αβιοτικοί παράγοντες) των ποταμών της περιοχής.

¹⁵⁰ Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, η ΕΠΠ συνέταξε αναφορά σχετικά με το θέμα της πυροσβεστικής συνεργασίας στις διασυνοριακές προστατευόμενες περιοχές, με τίτλο «Preliminary report on transfrontier fire-fighting and contingency cooperation in the Prespa Park area».

8.2. Προτάσεις για την ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας του Πάρκου Πρεσπών.¹⁵¹

Η κατάρτιση και η θεσμική ενδυνάμωση είναι απαραίτητες για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και η περαιτέρω ενίσχυση των διοικήσεων των προστατευόμενων περιοχών και απόκτηση κατάλληλου και επαρκούς προσωπικού. Ωστόσο, το πιο κομβικό σημείο στην ανάπτυξη της Διασυνοριακής Συνεργασίας του Πάρκου Πρεσπών είναι η ανάπτυξη κοινών θεσμών. Σήμερα στην Πρέσπα κάθε κράτος εφαρμόζει το δικό του διαχειριστικό σύστημα (κανόνες και φορείς). Στόχος είναι να εντοπιστούν οι μεταξύ τους σχέσεις, και να προταθούν μέτρα για την εξέλιξη και προσαρμογή τους στις σύγχρονες απαιτήσεις. Βασικότερη κατεύθυνση είναι ο σχεδιασμός και η διαχείριση σε επίπεδο λεκάνης απορροής.

Για την επίτευξη των στόχων είναι απαραίτητα:

- Ένα συντονιστικό όργανο ή όργανα με τακτικές, θεσμοθετημένες διαδικασίες.
- Πλήρης αξιοποίηση της επιστημονικής και τοπικής γνώσης.
- Καθορισμός και επιστημονική παρακολούθηση όλων των κρίσιμων παραμέτρων που είναι κοινές στις τρεις χώρες.
- Συνέχιση της επιστημονικής έρευνας έτσι ώστε να καλυφθούν τα κενά.
- Αποτελεσματικός έλεγχος (monitoring) τήρησης των όποιων κανόνων τεθούν καθώς και μέτρα καταστολής παράνομων ενεργειών/παραβίασης, επιβολή ποινών (compliance committee).

Επιπλέον, η έλλειψη ορθού χωροταξικού σχεδιασμού και ζώνωσης δραστηριοτήτων και χρήσεων αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες υποβάθμισης του περιβάλλοντος σε ολόκληρη τη λεκάνη απορροής Πρεσπών. Θα πρέπει να διερευνηθεί η οικολογική αξιολόγηση της ζώνης ανάπτυξης στο Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών με κοινό στόχο τον περιφερειακό σχεδιασμό χρήσεων γης, ώστε οι παρεμβάσεις να κρατηθούν σε χαμηλά επίπεδα και η διάνοιξη νέων δρόμων να αιτιολογείται, αλλά και να αναζητηθούν δυνατότητες αποκατάστασης περιοχών που έχουν επηρεαστεί από προηγούμενες δραστηριότητες (π.χ. λατομεία, δρόμοι). Γενικά, η εκπόνηση χωροταξικής μελέτης πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα στη φάση εφαρμογής του Πάρκου Πρεσπών και οι τρεις χώρες να συντάξουν ένα χωροταξικό σχέδιο για την οργάνωση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και αλλαγών χρήσης γης, να απαγορεύσουν κατασκευές υποδομής, κατοικίες εκτός των εγκεκριμένων σχεδίων πόλης, την αλόγιστη εξάπλωση του οδικού δικτύου, της εξόρυξης άμμου κατά μήκος σχεδόν ολόκληρης της παραλίας της Μεγάλης Πρέσπας. Μετά τη λειτουργία χωματερής για επικίνδυνα απόβλητα στη Βόρεια Ελλάδα, όπως σχεδιάζεται από την Ελληνική Διοίκηση να εφαρμοστούν προγράμματα με στόχο την οργάνωση συστήματος διαχωρισμού επικίνδυνων αποβλήτων στην πηγή και οργάνωση της συλλογής και ασφαλής μεταφοράς τους.

Για τη δημιουργία του κατάλληλου εκείνου βαθμού επαφών και επικοινωνίας που θα έχει ως αποτέλεσμα την καλλιέργεια και εμπέδωση του αισθήματος ότι οι τρεις κοινωνίες αποτελούν λειτουργικά τμήματα ενός ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού αδιαίρετου συνόλου, απαιτούνται δράσεις και πρωτοβουλίες με αντικείμενο αυτά τα κοινά φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία αλλά και την πρόοδο της ίδιας της κοινής

¹⁵¹ Βλέπε και ιστοσελίδα <http://www.ctr-crete.gr/ereunas>. προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

προσπάθειας. Γι' αυτό το λόγο θα πρέπει και οι τρεις χώρες να οργανώσουν δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του τοπικού πληθυσμού, των δημοσίων υπηρεσιών, φορέων κλπ, μέσα και γύρω από την περιοχή της Πρέσπας για την ελαχιστοποίηση των απόβλητων με έμφαση στη μείωση απορριμμάτων στην πηγή με ανταλλαγή εμπειριών σε σχέση με την διατήρηση των σπάνιων ενδιαιτημάτων, της ποικιλίας και του μωσαϊκού των βιοτόπων και σπάνιων ειδών χλωρίδας και πανίδας, μέσω έρευνας, παρακολούθησης και εφαρμογής καθεστώτων διαχείρισης δασοπροστασίας, ανταλλαγή τεχνογνωσίας και συστημάτων Τηλε/ράδιο-επικοινωνιών καθώς και ενδυνάμωση της ικανότητας των διοικήσεων των προστατευόμενων περιοχών και στις τρεις χώρες για τη διατήρηση των πολιτιστικών αξιών, όπως μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί και παραδοσιακές ανθρώπινες δραστηριότητες καθώς και των πολιτιστικών στοιχείων που προάγουν την αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων. Απαιτούνται μέτρα για την αποφυγή της αλλοίωσης της εμφάνισης των παραδοσιακών κτιρίων και οικισμών και την ενσωμάτωση νέων κτιρίων, την απογραφή-μελέτη-σχεδιασμό μέτρων προστασίας της τοπικής αρχιτεκτονικής, την ολοκλήρωση αρχαιολογικών ανασκαφών. Τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία πρέπει να συντηρηθούν και να αποτελέσουν στοιχείο συμφιλίωσης, αλληλοκατανόησης, καθώς και στοιχείο πολυπολιτισμικότητας/τουριστικής αλληλεπίδρασης και ανάπτυξης. Σε αυτή την προσπάθεια θα συντελέσει η ολοκληρωμένη υποδομή για τους επισκέπτες με κοινό έντυπο ενημερωτικό υλικό σε τέσσερις γλώσσες, ανοιχτές αγορές, φεστιβάλ, αθλητικά γεγονότα, οργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων με στόχο τη λήψη πρωτοβουλιών για περιβαλλοντική προστασία (οικοξεναγοί, λειτουργία Κέντρων Πληροφόρησης).

Επιπλέον, προτείνεται η αμοιβαία ενδυνάμωση των παραγωγικών συστημάτων / παραγωγικών μεθόδων (προώθηση αειφορικού τουρισμού και γεωργίας, αλιεία, δασική εκμετάλλευση, βιώσιμης επιχειρηματικής δραστηριότητας μικρών και μεγάλων βιομηχανιών) σε άμεση αλληλεξάρτηση με την αμοιβαία βελτίωση της κοινωνικής υποδομής ειδικά για τα κράτη της Αλβανίας και της π.Γ.Δ.Μ που αντιμετωπίζουν πολιτικές/οικονομικό-κοινωνικές προκλήσεις και αντιξοότητες. Η τουριστική ανάπτυξη πρέπει να προσανατολιστεί στον οικότουρισμό. Η κατάρτιση σχετικών σχεδίων οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα πολύτιμα χαρακτηριστικά ολόκληρης της Πρέσπας, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ενιαίος τουριστικός πόρος. Απαραίτητη, θεωρείται η προώθηση της βέλτιστης χρήσης τοπικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως η βιομάζα, αλλά και σε μικρότερο βαθμό η ηλιακή ενέργεια. Η Αλβανία αντιμετωπίζει ιδιαίτερα έντονο ενεργειακό πρόβλημα. Προτείνεται αμοιβαία εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας και συνεργασίας σε ολόκληρη την διαδικασία από τη συλλογή πληροφοριών μέχρι και την εφαρμογή των αποτελεσμάτων για εναλλακτικές πηγές ενέργειας με την αξιοποίηση βιομάζας προερχόμενης από τοπικά αγροτικά και δασικά υπολείμματα και από τη χρήση καλαμιώνων, αλλά και προώθηση της χρήσης ηλιακής ενέργειας για την κάλυψη οικιακών αναγκών στην περίπτωση της Αλβανίας. Οι σύγχρονες αντιλήψεις μεθόδων βιολογικής καλλιέργειας και κτηνοτροφίας πρέπει να προωθηθούν και να εφαρμοστούν σε μεγάλη κλίμακα με κοινή προώθηση ζωνικών προγραμμάτων για την υποστήριξη γεωργικών/κτηνοτροφικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον, κοινά πιλοτικά προγράμματα για τη μείωση των αγροχημικών, των παρασιτοκτόνων, αειφορική χρήση φυτών με θεραπευτικές ιδιότητες, μελέτη της φέρουσας αρδευτικής

ικανότητας σε κάθε χώρα με στόχο μεθόδων αποστράγγισης μικρότερης ενεργειακής κατανάλωσης. Στην Αλβανία, θα πρέπει να εκσυγχρονιστούν οι βασικές της γεωργικές υποδομές, να παύσει η χρήση μη παραγωγικών εδαφών σε απότομες πλαγιές κοντά στα βουνά και να δοθούν οικονομικά κίνητρα για την προώθηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων και η μέτρηση της φέρουσας ικανότητας για τη μείωση της κτηνοτροφικής πίεσης σε δασικές εκτάσεις. Οι τρεις χώρες θα μπορούσαν να συντάξουν κοινά σχέδια για τη βόσκηση, την παρακολούθηση των βοσκοτόπων, τη ρύθμιση των εποχών βόσκησης και την προστασία τους από τη διάβρωση καθώς και προτάσεις για μεταποιητικές δραστηριότητες για την παραγωγή γάλακτος και κρασιού. Τέλος, οι πρακτικές δασικής διαχείρισης θα πρέπει να επικεντρώνονται στην αποκατάσταση των δασών, την εκπλήρωση των τοπικών ενεργειακών αναγκών και την επαύξηση της βιοποικιλότητας όπου και οι τρεις χώρες προτείνεται να εκπονούν και να υιοθετούν συγκεκριμένα δασοπονικά σχέδια για όλη την περιοχή του Πάρκου Πρεσπών, να ελέγχουν τη χρήση δασικών πόρων με σύστημα αδειοδότησης και να προωθούν αειφορικές, εναλλακτικές πηγές ενέργειας για την ελαχιστοποίηση της κατανάλωσης καυσόξυλων. Κρίσιμα ζητήματα για την επιτυχημένη διασυνοριακή συνεργασία στην περιοχή της Πρέσπας είναι η θέσπιση κοινών αλιευτικών κανονισμών και η εναρμονισμένη διαχείριση περιοχών ωοτοκίας, η κοινή μελέτη και παρακολούθηση των οικολογικών επιπτώσεων από την εισαγωγή ξενιστών, η ενίσχυση των υπηρεσιών φύλαξης και ο έλεγχος των λιμνών για την πρόληψη ανεξέλεγκτης αλιείας.

Όλες οι παραπάνω προτάσεις για την ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας στην περίπτωση της Πρέσπας στους προαναφερθέντες τομείς και άξονες προτεραιότητας θα πρέπει να συνάδουν με την κοινή συνεργασία για τη βελτίωση της κοινωνικής υποδομής, των μεταφορών και των επικοινωνιών με ταυτόχρονη ενίσχυση των διασυνοριακών υποδομών (κατασκευή δρόμου Zvezda της Αλβανίας και των συνόρων με τη π.Γ.Δ.Μ, ολοκλήρωση του δρόμου Καρυές-Ανταρτικό στην Ελλάδα), ανακατασκευή των δικτύων ύδρευσης (των υπαρχόντων από αμίαντο), συστήματος παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, προμήθειας εξοπλισμού μονάδων υγείας, υποδομή πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η περίπτωση της Πρέσπας, εμφανίζει όλα εκείνα τα ιδιόμορφα χαρακτηριστικά που την αναδεικνύουν παράδειγμα προς μίμηση. Η περιοχή πέρα από τα ιδιαίτερα φυσικά και πολιτιστικά γνωρίσματά της κατέχει και απεριόριστες δυνατότητες να αναπτύξει τις υποδομές που θα την καταστήσουν βιώσιμη περιοχή. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός πως ο ακρογωνιαίος λίθος για την ενδυνάμωση της περιοχής είναι η Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών συνεπικουρούμενη από την WWF Ελλάς και από την αγάπη και το μεράκι ορισμένων ανθρώπων, αφού με δική της πρωτοβουλία το Ελληνικό Κράτος κινητοποιήθηκε για τη δημιουργία του Διασυνοριακού Πάρκου. Το πρόβλημα εστιάζεται στην έλλειψη συντονισμού και πολιτικών διαχείρισης αλλά και την κωλυσιεργία των αρμόδιων οργάνων των ΥΠΕΞ και ΥΠΕΧΩΔΕ να αφήσουν ανεκμετάλλευτη την πρωτοβουλία και τις ευκαιρίες που αναδύονται μέσα από την διαβαλκανική αυτή συνεργασία. Αυτή η διαπίστωση πρέπει να γίνει συνείδηση όλων ότι, όταν δεν υφίσταται πολυδιάσπαση των φορέων διαχείρισης αλλά σωστός συντονισμός και συνεργασία στην επίλυση ακανθωδών ζητημάτων οι επερχόμενες λύσεις ανακαλύπτονται τη χρονική διάρκεια που ο δρόμος για την αειφόρο ανάπτυξη εμποδίζεται από τις συμπληγάδες της γραφειοκρατίας και της ολιγωρίας. Το Πάρκο Πρεσπών, αναμφισβήτητα, αποτελεί σοβαρή διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος, τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της εθνικά και οικολογικά ευαίσθητης περιοχής και τη βιώσιμη διαχείριση των νερών της, ενώ συνάμα εγείρει στις άμεσες προτεραιότητές τις εξής παρακάτω δράσεις:

- Να εγκριθεί άμεσα, από το ΥΠΕΧΩΔΕ και το ΥΠΕΞ, το σχέδιο τριμερούς συμφωνίας για την εδραίωση της συνεργασίας και τη συνολική διαχείριση των υδάτων, το οποίο έχει κατατεθεί από τη Συντονιστική Επιτροπή του Πάρκου Πρεσπών στις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες ήδη από τον Οκτώβριο του 2004.
- Να προχωρήσει άμεσα το ΥΠΕΧΩΔΕ στη σύσταση τεχνικής υπηρεσιακής επιτροπής που θα εξειδικεύσει τα απαραίτητα μέτρα και τις δράσεις των τριών χωρών, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της Οδηγίας-πλαίσιο για το Νερό (2000/60/ΕΚ) στη λεκάνη απορροής των Πρεσπών.
- Να συμμετάσχει και να υποστηρίξει ενεργά η χώρα το εγκεκριμένο πρόγραμμα GEF που δίνει νέο όραμα στην περιοχή του Πάρκου Πρεσπών.
- Να συνεργαστούν τα αρμόδια υπουργεία (ΥΠΕΧΩΔΕ, ΥΠΕΞ) ώστε η Ελλάδα να αναπτύξει δυναμική παρουσία στην περιοχή και να μην υποσκελιστεί από άλλους χρηματοδότες, διεθνείς ή διμερείς.
- Να προωθήσει χωρίς υπαναχωρήσεις το ΥΠΕΧΩΔΕ την έκδοση της ΚΥΑ για τη θεσμική κατοχύρωση του ελληνικού τμήματος του Πάρκου Πρεσπών (συμπεριλαμβανομένης της ρύθμισης των δραστηριοτήτων και της σαφούς οριοθέτησής τους).

Παρά τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους, και τον συχνά αρνητικό γεωπολιτικό περίγυρο στην ευρύτερη περιοχή, οι κάτοικοι και οι φορείς της λεκάνης των Πρεσπών αναγνωρίζουν πως το κοινό τους μέλλον εξαρτάται απόλυτα από την προστασία του οικολογικού και πολιτιστικού πλούτου της περιοχής τους.

Ύστερα, από μία εξαιρετικά πετυχημένη διασυνοριακή συνεργασία στο Πρωτόκολλο Συνεργασίας που υπέγραψαν οι τρεις ΟΤΑ των Πρεσπών (Κοινότητα Λίκενας, Αλβανία - Δήμος Πρεσπών, Ελλάδα - Δήμος Ρέσεν, πΓΔΜ) τον Νοέμβριο του 2007, καλούν τις Κυβερνήσεις των τριών χωρών να παίξουν κι αυτές το ρόλο τους για το κοινό μέλλον της Πρέσπας, με πρώτο βήμα τη διάνοιξη συνοριακών διαβάσεων στην περιοχή οι οποίες προς το παρόν δεν υφίστανται, περιορίζοντας την επικοινωνία των κατοίκων. Παράλληλα η σωστή ενημέρωση και ο προγραμματισμός από τους υπευθύνους και ενδεχομένως η εθελοντική εργασία από Πανεπιστήμια του εξωτερικού στην εν λόγω περιοχή θα βοηθούσε ώστε να διαφημιστεί το Πάρκο Πρεσπών με έμμεσο τρόπο. Άλλωστε η διεθνής πραγματικότητα έχει αποδείξει έμπρακτα το ενδιαφέρον της για περιβαλλοντικά ζητήματα. Η καλύτερη διαφήμιση ως αναγκαίο βήμα στην ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση του Διασυνοριακού Πάρκου θα πρέπει να είναι η ίδια η συμμετοχή του κράτους στην όλη προσπάθεια, με χορηγήσεις, επιπλέον κονδύλια και καινοτόμες δράσεις. Το κράτος οφείλει να αντιμετωπίσει το εν λόγω εγχείρημα ως πρώτης προτεραιότητας και να ανακτήσει το χαμένο έδαφος. Σημαντικό ρόλο στην όλη διαδικασία θα διαδραματίσει η κατά το δυνατόν στενότερη συνεργασία με τους τοπικούς φορείς και κυρίως την Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών. Είναι γεγονός ότι η ανάπτυξη δραστηριοτήτων, χωρικά προσδιορισμένων σε συνοριακές περιοχές, παρουσιάζει ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες που οφείλονται σε παράγοντες πολιτικούς, θεσμικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς. Οι ιδιαιτερότητες αυτές μετεξελίσσονται σε προβλήματα όταν οι δύο πλευρές των συνόρων έχουν έντονες διαφοροποιήσεις και παρουσιάζονται ως ανισομερή δίπολα, με αποτέλεσμα η κίνηση των διαφόρων ροών να μην ακολουθεί τους κανόνες της ισότιμης συναλλαγής, αλλά αντίθετα να παρατηρούνται φαινόμενα εξάρτησης και αποσταθεροποίησης. Επομένως, η ανάπτυξη της οιασδήποτε διασυνοριακής ή εν γένει διακρατικής συνεργασίας έχει ως προϋπόθεση αλλά και ως αυτοσκοπό πρωτίστως την εξισορρόπηση και τελικά τη σύγκλιση των πολιτικών, θεσμικών, κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων προκειμένου να είναι επωφελής στο μέγιστο βαθμό για τα εμπλεκόμενα κράτη. Και επειδή όπως έχουμε μάθει το ιδεατό είναι και αδύνατο, ιδιαίτερα όταν αναφερόμαστε στη διαβαλκανική επικράτεια, η προσέγγιση της λύσης του προβλήματος της προστασίας του περιβάλλοντος περιλαμβάνει μια σειρά ενεργειών που σταδιακά μπορούν να οδηγήσουν σε ένα κοινώς αποδεκτό σύστημα συνεργασιών και σχέσεων καλής γειτονίας με αναπτυξιακή προοπτική.

Η αναγκαιότητα αυτή στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι διατυπωμένη στα στρατηγικά κείμενα των διαφόρων οργάνων της και συμπυκνώνεται στους τρεις βασικούς στόχους του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου που είναι η οικονομική και κοινωνική συνοχή και η ισόρροπη ανταγωνιστικότητα αειφορικά προσανατολισμένοι στον Ευρωπαϊκό χώρο. Η στρατηγική επιλογή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διεύρυνσή της με τη συμμετοχή χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης καθιστά στη συνέχεια ως αναγκαιότητα την επίτευξη των ανωτέρω στόχων του Σχεδίου Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου σε ευρύτερα ανθρωπογεωγραφικά σύνολα. Οι προσπάθειες ξεκίνησαν από τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας με τη θέσπιση κοινοτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών (π.χ. CARDS) που είχαν σαν πρωταρχικό σκοπό: την ενίσχυση των συνοριακών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες μη μέλη, προκειμένου να εφαρμόσουν αναπτυξιακά

προγράμματα με την προοπτική της διασυνοριακής συνεργασίας ώστε να είναι ευκολότερη η οικονομική και κοινωνική τους ολοκλήρωση.

Η παραπάνω προοπτική υλοποιείται με την ενίσχυση της πρωτοβουλίας για την αειφορική διαχείριση του Διασυνοριακού Πάρκου, την αποτελεσματική προστασία των κοινών φυσικών και πολιτιστικών αξιών της περιοχής και την ταυτόχρονη συνεργασία και συμμετοχή των εμπλεκόμενων χωρών. Το Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης, αποτέλεσε το πρώτο βήμα για την πραγμάτωση αυτής της τριμερούς συνεργασίας στο πλαίσιο της διασυνοριακής προστατευόμενης περιοχής καθώς προτείνει ένα ολοκληρωμένο σύστημα μέτρων για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων της Πρέσπας το οποίο εξασφαλίζει, την επιθυμητή μέγιστη και ελάχιστη/βέλτιστη ετήσια διακύμανση της στάθμης των λιμνών, την ποιοτική και ποσοτική παρακολούθηση των παραμέτρων του νερού, εξυπηρετεί υδρευτικές/αρδευτικές ανάγκες σε κάθε χώρα και μειώνει την περαιτέρω ρύπανση διατηρώντας τα νερά σε αποδεκτά επίπεδα. Το παραπάνω διαχειριστικό/αναπτυξιακό σχέδιο σε συνεργασία με τις αρμόδιες κρατικές και μη κρατικές οργανώσεις προστασίας του περιβάλλοντος όσο κι αν αντιμετωπίζει προβλήματα και καθυστερήσεις κατά την εφαρμογή του λόγω των προκλήσεων, όπως εντοπίστηκαν και μελετήθηκαν, θα πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί αντικείμενο μέριμνας των εθνικών φορέων διαχείρισης (Ελλάδας, Αλβανίας και ΠΓΔΜ).

Στην παρούσα μελέτη, ο Εθνικός Δρυμός Πρεσπών μπορεί να αξιοποιηθεί και να αναδειχθεί με την πλήρη εφαρμογή ενός τέτοιου διαχειριστικού σχεδίου από τους αρμόδιους φορείς ώστε να αναδειχθούν οι αξίες του και η σημασία του προς όφελος της τοπικής ανάπτυξης και του φυσικού περιβάλλοντος. Εφαλτήριο της ανάπτυξης αυτής πρέπει να είναι η διατήρηση των μοναδικών και πολύτιμων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών της Πρέσπας, η μη αλλοίωση του χαρακτήρα της και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από πρωτοποριακά και αντισυμβατικά αναπτυξιακά πρότυπα μιας σαφούς και συγκροτημένης μακροπρόθεσμης στρατηγικής ανάπτυξης της περιοχής και γι' αυτό θα χρειαστεί την ηθική και υλικοτεχνική συνδρομή και πρόνοια της πολιτείας και άλλων επιστημονικών φορέων, φορέων όπως του Κέντρου Πληροφόρησης της Εταιρείας Προστασίας Πρεσπών από το οποίο περνούν χιλιάδες άτομα κάθε χρόνο και έχουν πρόσβαση στα υπάρχοντα μέσα προβολής του τόπου. Ο ελληνικός κρατικός φορέας που στην εν λόγω συνεργασία παρουσιάζεται ο λιγότερο ενεργός χρειάζεται να δραστηριοποιηθεί προκειμένου να επιτύχει καλύτερες και ταχύτερες χρηματοδοτήσεις για την περιοχή και οι οποίες πράγματι θα εξυπηρετούν τους τελικούς σκοπούς οι οποίοι προαπαιτούνται για την τοπική ανάπτυξη. Οι σκοποί αυτοί δεν είναι άλλοι από την διατήρηση των πολύτιμων οικολογικών και πολιτιστικών αξιών της ευρύτερης περιοχής καθώς και η προώθηση της ειρηνικής συνύπαρξης των διαφορετικών λαών που μοιράζονται την ίδια λεκάνη. Αυτά είναι θεμελιώδη στοιχεία που στοχευτούν το συγκεκριμένο διαχειριστικό σχέδιο ανάπτυξης άλλα και συγχρόνως, σφυρηλατούν δεσμούς φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στα τρία Έθνη προκειμένου να συνεναίσουν στην αποτελεσματική και παραγωγική διασυνοριακή συνεργασία που είναι και το απάγαυσμα της παρούσας μελέτης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία:

- Γρηγορίου Π., Σαμιώτης Γ., Τσάλτας Γρ., «Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο. Η Νομική & Θεσμική Διάσταση», εκ. Παπαζήση, Αθήνα 2003
- Δρογίδης Δημήτριος Α. (2001) Εγκυκλοπαίδεια "Βαλκάνια η Γη της Φωτιάς", "Το ιστορικό πλαίσιο των Βαλκανίων", εκ. Τζιαμπήρης-Πυραμίδα, Θεσσαλονίκη, Τόμος 1^{ος}
- Ξένος Διονύσιος (2002) "Γεωργία και Φυσικοί Πόροι στο Βαλκανικό Χώρο", Κεφάλαιο 1.1. "Η Γενική Αναπτυξιακή Φυσιογνωμία των Βαλκανικών Χωρών", εκ. Παπαζήση.
- Καραφωτάκης Ευάγγελος Ι. "Οι Βαλκανικές Οικονομίες σε Πρώιμο Στάδιο Μετάβασης (1990-1996), Επιστημονική Βιβλιοθήκη Κριτική.
- Μπαμπανάσης Σ. "Νέα Διεθνής Οικονομία", Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005.
- Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου του Πανεπιστημίου Δυτ. Μακεδονίας Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών Φλώρινας, (Θεσσαλονίκη 2007) "Διαστάσεις της μετάβασης και η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της Βαλκανικής", Φλώρινα 10-12 Νοεμβρίου 2006.
- Νάσκου-Περράκη Π. "Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών. Η Θεσμική Διάσταση" Γ' Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002.
- Παναγόπουλος Θεόδωρος Ιωαν., «Δίκαιο Περιβάλλοντος», Δ' έκδοση Αναθεωρημένη, εκ. Αθ. Σταμούλη.
- Ραυτόπουλος Ευάγγελος "Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος" Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006.
- Ρουμελιώτης Π. "Παγκόσμια διακυβέρνηση ή ηγεμονική παγκοσμιοποίηση;", Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα 2002.
- Σαμιώτης Γ., Διεθνής Προστασία Υδροτόπων και Υδροβίων Αποδημητικών Πτηνών, Συμβάσεις «Ραμσάρ» και «Βόννης», Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 1991.
- Σαμιώτης Δ., Τσάλτας Γρ., «Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος. Διεθνείς Πολιτικές & Δίκαιο του Περιβάλλοντος», Τόμος Ι, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1990.
- Τσάλτας Γρηγόρης - Κατσιμπάρδης Κωνσταντίνος, «Αειφορία και Περιβάλλον. Η ευρωπαϊκή και εθνική προοπτική», εκδόσεις Ι Σιδέρης, Αθήνα 2004.

Άρθρα:

- Αναστασάκης Όθωνας "Τα Δυτικά Βαλκάνια, η Ε.Ε. και τα Πολιτικά Κριτήρια, Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Αρίν Αντονέλα, "Το Σύμφωνο Σταθερότητας εγκωμιάζει υπερβάσεις εμποδίων που πραγματοποιήθηκαν κατά το 2005" Εφημερίδα Southeast European Times, Ποντγκόριτσα, 16/01/06.

- Αρμακόλας Ιωάννης, " Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη: ένα κράτος σε μόνιμη κρίση ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή , 20 Απριλίου 2008.
- Βερέμης Θάνος, " Η Προοπτική της « Μεγάλης Αλβανίας » ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή , 20 Απριλίου 2008.
- Γαλάνη Δ. και Ν. Καραγιάννη , " Στα όρια του συναγερμού η περιβαλλοντική καταστροφή στην περιοχή των Βαλκανίων", Εφημερίδα το Βήμα On Line Κυριακή 27 Φεβρουαρίου 2000 - Αρ. Φύλλου 12859.
- Γκανούλης Ιάκωβος, " Τα ρευστά Βαλκάνια Τα διασυνοριακά υδατικά συστήματα των βαλκανικών χωρών, η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, το περιβάλλον και οι συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων". Εφημερίδα Το Βήμα On Line, Κυριακή 12 Νοεμβρίου 2000 - Αρ. Φύλλου 13110.
- Καραγεώργου Βασιλική " Η Οδηγία-Πλαίσιο για το Νερό: Ένας σημαντικός σταθμός για το Ευρωπαϊκό Δίκαιο Περιβάλλοντος ", Νόμος και Φύση,
- Αύγουστος 2003 Καρακωστανόγλου Βενιαμίν, " Ο Ρόλος της Ελλάδας στα Βαλκάνια", Εφημερίδα Ελευθεροτυπία 24/02/2008.
- Καρακωστανόγλου Βενιαμίν " Νέες κινήσεις συνεργασίας μεταξύ των βαλκανικών κρατών, με έμφαση πλέον στην οικονομία", Εφημερίδα Κυριακάτικη, 24/2/2008.
- Κεφάλας Χρήστος, " Ελληνική Επιχειρηματικότητα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη", Εφημερίδα Καθημερινή , Τρίτη, 13 Μαΐου 2008.
- Λυβανίος Δημήτρης, " Σχετικά πρόσφατη η βία των βαλκανικών εθνών ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Λυγερός Σταύρος, " Η From, οι ΗΠΑ και η ελληνική διπλωματία ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή , 20 Απριλίου 2008.
- Μακροπούλου Ιφιγένεια, " Η ΕΕ και το περιβάλλον: προς ένα μέλλον βιώσιμης ανάπτυξης", ΕΚΕΜ, Πέμπτη 18 Οκτωβρίου 2007.
- Μήλιου Αναστασίας "Οικολογική κίνηση Θεσσαλονίκης Αγωγός πετρελαίου Μπουργκάς -Αλεξανδρούπολη: Ευκαιρία ανάπτυξης ή τεράστια περιβαλλοντική απειλή;", 16/4/2008.
- Μυλωνάς Π., " Οι οικονομικές σχέσεις με την Νοτιοανατολική Ευρώπη. Σημαντική η επίδραση για την ελληνική οικονομία ", Εφημερίδα Βαλκάνια-οικονομία, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή , 20 Απριλίου 2008.
- Μυριάνθη Μ. Λ., " Η Ενεργειακή παρουσία της Ελλάδας. Η χώρα μας ενεργειακός κόμβος στην περιοχή ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Οικονομία , Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή , 20 Απριλίου 2008.
- Ντόκος Θάνος, " Ξαναλλάζει ο Χάρτης της Βαλκανικής" Εφημερίδα Ελευθεροτυπία , 2 Μαρτίου 2008.
- Ξενάριος Στέφανος, " Διαβαλκανικό ταξίδι στον επιβαρυμένο με λύματα ποταμό Αξιό. Παράδειγμα ηθελημένης αδιαφορίας και συνεχούς περιβαλλοντικής υποβάθμισης", Εφημερίδα Βαλκάνια-Περιβάλλον, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή , 20 Απριλίου 2008.

- Οικολογική κίνηση Θεσσαλονίκης "Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και οι αλλαγές που απαιτούνται", "Και οι παγετώνες της Ευρώπης λιώνουν. Μια ακόμη πράξη της κλιματικής αλλαγής" 18/3/2008.
- Οικονομική Φοίβος, " Βαλκάνια-Η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας άλλαξε τον βαλκανικό χάρτη", Εφημερίδα, Ελευθεροτυπία, 19/04/2008.
- Οικονομική Φοίβος, " Ο βαλκανικός γόρδιος δεσμός δεν λύθηκε ακόμα" Εφημερίδα Ελευθεροτυπία - 19/04/2008.
- Παπαγιάννης Θύμιος " Λιμνάζει το Πάρκο Πρεσπών", Εφημερίδα «Καθημερινή», 05.02.06.
- Πετρόπουλος Γιώργος, " Το ξέσπασμα των Βαλκανικών Πολέμων", Εφημερίδα Ριζοσπάστης, Ένθετη Έκδοση: " 7 μέρες μαζί ", Κυριακή 16 Οκτώβρη 2005.
- Σακελλαροπούλου και του Νίκου Σεκέρογλου " Η βιώσιμη διαχείριση των Υδατικών Πόρων" Σεπτέμβριος 2006, Νόμος και φύση.
- Σακιώτη Γιάννη " Ο κόσμος και τα Βαλκάνια άλλαξαν μετά την 17η Φεβρουαρίου 2008", Περιοδικό Οικοτόπια, τεύχος 44, 1 Μάρτιος 2008.
- Σεϊμανίδη Άντα, " 76 Δις. για το Ελληνοβουλγαρικό πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας", Εφημερίδα Το Βήμα, Κυριακή 12 Αυγούστου 2001 - Αρ. Φύλλου 13337.
- Τέμπος Ευάγγελος, Στρατηγικός Αναλυτής της Ελληνικής Εταιρείας Στρατηγικών Μελετών (ΕΛ.Ε.Σ.ΜΕ.), "Η Διεύρυνση της Ε.Ε. και οι Πρώτες Αποτιμήσεις".
- Τσίγγανα Θ., " Συναγερμός για τα Δέλτα του Αξιού, Εφημερίδα Καθημερινή, 15/2/2002.
- Χαραλαμπίδου Βάσω, " Κόμβος στο οδικό δίκτυο των Βαλκανίων η Ελλάδα " Εφημερίδα Το Βήμα On Line, Κυριακή 12 Ιουλίου 1998 - Αρ. Φύλλου 12489.
- Χαρδαλούπα Ανδρέα και Κούρταλη Σταύρου, " Αλλαγές στο Βαλκανικό Χάρτη: Βουλγαρία - Ρουμανία στην Ευρωπαϊκή Ένωση", Εφημερίδα Διπλωματία, Τεύχος 35, Δεκέμβριος 2006.
- Χριστοπούλου Ιόλη, " Πάρκο Πρεσπών, Παράδειγμα, Περιβαλλοντικής Συνεργασίας", Εφημερίδα Βαλκάνια-Περιβάλλον, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Gligorov Vladimir, " Η βαλκανική γεωγραφία « έχθρας και συνεργασίας ». Η πολιτική αστάθεια επηρεάζει την οικονομία ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Οικονομία Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Guskova Velen, " Κόσσοβο, η αλβανοποίηση του διεθνούς δικαίου" Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Jens Bastian, "Οικονομική Ανάπτυξη στα Βαλκάνια. Αέρας ανάκαμψης στις οικονομίες των βαλκανικών χωρών ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Οικονομία, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Judah Tim, "Η ανεξαρτησία του Κοσόβου άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Ioli Christopoulou & Vivi Roumeliotou " Uniting People through Nature in Southeast Europe: The Role (and Limits) of Nongovernmental Organizations

in the Transboundary Prespa Park ". Southeast European and Black Sea Studies Vol. 6, No. 3, September 2006.

- Kekic Laza, " Η Σερβία και το Βαλκανικό « Βατερλώ »", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Krastev Ivan, "Πολιτική των συμβολισμών και κοινή λογική ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Kyril Drezon " Τα χειρότερα μπορεί να μην τα έχουμε δει ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Rehn Olli " Σε κρίσιμο σταυροδρόμι τα Δυτικά Βαλκάνια ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Thaci Hashim, " Η Ευρώπη η μόνη οδός για τις χώρες της περιοχής ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.
- Trenin Dimitri, " Το πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου είναι πρόβλημα της Σερβίας ", Εφημερίδα Βαλκάνια-Πολιτική, Ειδική Έκδοση Η Καθημερινή, 20 Απριλίου 2008.

Πρωτογενείς Πηγές:

- Ανακοίνωση της Επιτροπής στα κράτη μέλη της 28ης Απριλίου 2000 σχετικά με τη θέσπιση γενικών κατευθύνσεων για μια κοινοτική πρωτοβουλία που αφορά τη διευρωπαϊκή συνεργασία με σκοπό την ενθάρρυνση της αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης του ευρωπαϊκού εδάφους - INTERREG III [Επίσημη Εφημερίδα C 143, 23.05.2000.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής της 27ης Ιανουαρίου 2006: Η πορεία των Δυτικών Βαλκανίων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση: ενίσχυση της σταθεροποίησης και της ευμάρειας [COM(2006) 27 - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Αναφορά της 4^{ης} Τακτικής Συνάντησης της Συντονιστικής Επιτροπής του Πάρκου Πρεσπών-Επιχειρησιακό Σχέδιο και Πρόγραμμα Δραστηριοτήτων, 2003.
- Απόφαση της Επιτροπής, της 13ης Οκτωβρίου 1999, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του προγράμματος Phare στις υποψήφιες χώρες κατά το χρονικό διάστημα 2000-2006, κατ' εφαρμογή του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 3906/89 [SEC(1999) 1596 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (Phare - ISPA - SAPARD) το 2002 [COM(2003) 844 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα],
- Γενική έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, της 24ης Μαρτίου 2006, για την προενταξιακή βοήθεια (Phare - ISPA - SAPARD) κατά το έτος 2004 [COM (2006) 137 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Διακήρυξη Για τη Δημιουργία του Πάρκου Πρεσπών, την Προστασία του Περιβάλλοντος και την Αειφόρο Ανάπτυξη των Λιμνών των Πρεσπών και της περιοχής.
- Ειδική έκθεση αριθ. 5/2003 για τη χρηματοδότηση περιβαλλοντικών έργων στις υποψήφιες χώρες από τα προενταξιακά μέσα Phare και ISPA,

συνοδευμένη από τις απαντήσεις της Επιτροπής [Επίσημη Εφημερίδα C 167 της 17.07.2003].

- Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (PHARE, ISPA και SAPARD) το 2005 [COM (2006) 746 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (Phare - ISPA - SAPARD) το 2001 [COM(2003) 329 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (Phare - ISPA - SAPARD) το 2000 [COM(2002) 781 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Ετήσια έκθεση 2001 της Επιτροπής, της 3ης Μαρτίου 2003, σχετικά με το πρόγραμμα Phare [Έκθεση COM(2003) 97 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (PHARE, ISPA και SAPARD) το 2003 [COM (2005) 178 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα], Έκθεση της Επιτροπής.
- Έκθεση της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2007, με τίτλο «Έκθεση σχετικά με το πρόγραμμα Phare 2005, τα προενταξιακά και τα μεταβατικά μέσα» [COM (2007) 3 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Έκθεση της Επιτροπής - Γενική έκθεση για την προενταξιακή βοήθεια (PHARE, ISPA και SAPARD) το 2005 [COM (2006) 746 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Έκθεση της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2005, με τίτλο «Έκθεση σχετικά με το πρόγραμμα Phare 2004, τα προενταξιακά και τα μεταβατικά μέσα» [COM (2005) 701 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].
- Έκθεση για την Οικονομία της Σερβίας και τις Οικονομικές και Εμπορικές Σχέσεις με την Ελλάδα . Πρεσβεία της Ελλάδος. Βελιγράδι. Απρίλιος, 2007.
- Έκθεση : *Strategic Action Plan for the Sustainable Development of the Prespa Park*, Agios Germanos, Prespa, January 2005.
- ΚΥΑ 125811/1416 (ΦΕΚ 566//β/9-5-03).
- ΥΑ 126445/2473 (ΦΕΚ 918/Β/4-7-03).
- Τροποποίηση: ΥΑ 128269/5293 (ΦΕΚ 41/Β/16-1-04).
- Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Μαδρίτης - Δελτίο 10-1999 " Δυτικά Βαλκάνια", Εκδόθηκε στις Βρυξέλλες από την ΕΕ την 23/06/2000.
- Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τις προοπτικές στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη Β6-0105/2006 _EL.mht.8/2/2006.
- Report on the Meeting between SPP and Albanian Authorities in Korcha concerning the SPP's " LIFE project" with emphasis on the Koula sluice reconstruction. 7th May 2004.

Άλλες Πηγές:

- Δημητριάδη ,Π. Ξενοφών (1995), " Μέθοδοι Βελτίωσης της αρδευτικής αποδοτικότητας στα αρδευτικά δίκτυα Αξίου και η σημασία της για τις φυσικές υδροτοπικές περιοχές του Δέλτα, ΕΚΒΥ, Θεσσαλονίκη.
- Απόσπασμα του Γ. Κατσαδωράκης (2002), από " Το βιβλίο των πελεκάνων". Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, Αγίος Γερμανός.

- Δελτίο Τύπου της WWF, Μυρσίνη Μαλακού, Διαχειρίστρια ΕΠΠ - Δημήτρης Καραβέλλας, Διευθυντής WWF Ελλάς " Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών: μια ακόμα χαμένη ευκαιρία για την ελληνική Κυβέρνηση", και " Κρίμα που η ελληνική κυβέρνηση θα παρακολουθεί ως αμήχανος παρατηρητής τα τεκταινόμενα!" Αθήνα, 2-2-2006.
- Δελτίο Τύπου από την ιστοσελίδα της Ε.Π.Π. " Πάρκο Πρεσπών: Οκτώ χρόνια πρωτοποριακής διασυνοριακής συνεργασίας για το περιβάλλον", 4/02/2008.
- Δελτία Τύπου της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών, " Διεθνής Συνάντηση στην Κορυτσά για το διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών", " Η Ελλάδα και η Αλβανία συνεργάζονται για τη λίμνη Μικρή Πρέσπα " ,"Συνεργασία Ελλάδας - Αλβανίας για τη λίμνη Μικρή Πρέσπα". Αγ. Γερμανός Πρέσπα.
- Δελτία Τύπου της WWF Greece ,Society for the Protection of Prespa " Case study on river management: Prespa".
- Δελτία Τύπου της WWF Greece, " The Prespa Lakes are under threat from intensive agricultural practices" Jan. 23.2006.
- Δελτίου Τύπου της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών " Η προστασία της Ενδημικής Πέστροφας των Πρεσπών".
- Δημόσια Διαβούλευση για το Νέο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ελλάδα-Αλβανία περιόδου 2007-2013 το οποίο εγκρίθηκε στις 18/12/2007.
- Ενημερωτικό Φυλλάδιο, « Πάρκο Πρέσπων », Prespa Park Co-ordination Committee
- Ημερίδα Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος. Τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας " Διαχείριση Διακρατικών Υδρολογικών Λεκανών. Η Περίπτωση του Νέστου." Δράμα 8 Φεβρουαρίου 2003.
- Κείμενο του Millos Gletsos " Preliminary Assessment on Transboundary Fire-Fighting And Contingency Cooperation in the Prespa Park Area". Society for the Protection of Prespa Park. Agios Germanos, Feb 2004.
- Μαυροπούλου Σοφία Παρουσίαση Εργασίας Μεταπτυχιακής φοιτήτριας τμήματος Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών στο μάθημα Διεθνές Δίκαιο Περιβάλλοντος(Ειδικά Θέματα) " Περιφερειακό Νομικό Καθεστώς της Σύμβασης του Βουκουρεστίου για την Προστασία της Μαύρης θάλασσας από τη ρύπανση" Πάντειο Πανεπιστήμιο Β' εξάμηνο 2007.
- Τζαμπάζη Ευαγγελία, Ομιλία Ευρωβουλευτή , στη Βουλγαρία, στο Kardjali, στην Διάσκεψη που διοργανώθηκε από τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση INTEN-Synergy και την Περιφέρεια του Kardjali με θέμα «Περιφερειακή Συνοχή και περιβάλλον - Ο ρόλος των περιφερειών».
- Τζιφάκης Νικόλαος , Ομιλία για την εκδήλωση του Κέντρου Ενημέρωσης και Προώθησης Κοινοτικών και Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, στο ΕΒΕΑ, " Η Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Δυτικά Βαλκάνια. Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης", Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών. 30 Μαΐου 2002.
- Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης Για την Αειφόρο Ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών, Άγιος Γερμανός- Πρέσπα. εκ. Εταιρία Προστασίας Πρεσπών. Ιανουάριος 2005
- Σιούφας Δ.,Ομιλία του Υπ.Ανάπτυξης στη Διάσκεψη « Πρωτοβουλία Συνεργασίας »Ελλάδας –Σερβίας και Μαυροβουνίου στις 9/2/2005.

- Συμπεράσματα της Συντονιστικής Επιτροπής του Πάρκου Πρεσπών " Eleventh Regular Meeting of the Prespa Park Coordination Committee Pyli, Prespa, Greece, 21 – 22 November 2008 ", Αρχείο Εταιρίας Πάρκου Πρεσπών.
- Συνέντευξη Τύπου του Υπουργού ΥΠΕΧΩΔΕ κ. Γιώργου Σουφλιά " Εθνικό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων " Αθήνα, 4 Μαρτίου 2008.
- Accord concertant l'etude de la bonification integrale du bassin du Vardar/Axios. Signed by Yugoslavia in Belgrade on 12 June 1970. Text in Yugoslavia, Sluzbeni List n.48, text 124. UN Doc., A/CN.4/274, Vol.I, 188.
- Pathfinder News, " Βουλγαρία: Διασυνοριακά προγράμματα με Ελλάδα, ΠΓΔΜ, Ρουμανία, Σερβία και Τουρκία ", 21/2/2008.
- European Agency for Reconstruction, " Improvement of the Management of Transboundary Water Resources", Vardar Valley, Management of Water Resources.
- Prespa Park Report " Ninth Regular Meeting of the Prespa Park Coordination Committee, Korcha, Albania 21-22 November 2006.
- Sixth Action Programme for the Environment Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002).

Ηλεκτρονικές Πηγές:

- <http://groups.yahoo.com/presnaproject/files/10th%20PPCC.%20meeting%20documents/>
- <http://www.archipelago.gr/story3-110.html>
- http://www.auth.gr/inter/unesco/index_el.html - 25k.
- <http://www.coastalpractice.net>.
- <http://www.ctr-crele.gr/ereunas>.
- <http://www.disabled.gr>.
- http://www.eca.europa.eu/audit_reports/special_reports/docs/2006/rs04_06el.pdf
- http://www.ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/index_en.htm - 16k
- http://www.ec.europa.eu/regional_policy/interreg3/index_en.htm.
- <http://www.ec.europa.eu/environment/life/home.htm>.
- <http://www.ec.europa.eu/environment/newprg/index.html>
- http://www.ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/6eapbooklet_el.pdf
- <http://www.ecology-salonika.org>.
- <http://www.ecology-salonika.org/lib/?p=127>
- <http://www.ecology-salonika.org/lib/?p=1275>
- <http://www.ecology-salonika.org/lib/?p=1607>.
- <http://www.economist.gr>
- <http://www.economist.gr-Νέα>.
- http://www.ekby.gr/ekby/el/NewProjects_main_el.html.
- http://www.e-logos.gr/articles.asp?subject_id=49&article=703&lang=GR - 35k.
- <http://www.el.wikipedia.org/wiki/Bosnia-Herzegovina>
- <http://www.el.wikipedia.org/wiki/Ρουμανία>
- [http://www.el.wikipedia.org/wiki/Σερβία και Μαυροβούνιο](http://www.el.wikipedia.org/wiki/Σερβία_και_Μαυροβούνιο).
- <http://www.el.wikipedia.org/wiki/ελ:Σκόπια>.

- <http://www.en.wikipedia.org/wiki/balkania.gr>
- <http://www.epirus.gov.gr/programs/cprm/cprm.html> - 57k -
- http://www.enet.gr/online/online_text/c=112_id=67032632
- <http://www.europa.eu/abc/european-countries/others/montenegro/index.el.htm>
- <http://www.europa.eu/abc/european-countries/eu.members/Romania/index.el.htm>
- <http://www.europa.eu/abc/european-countries/eu.members/Slovenia/index.el.htm>
- http://www.europa.eu/abc/european-countries/candidate-countries/Turkey/index_el.htm
- <http://www.europa.eu.int/eur-lex/el/search/index.html>
- <http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/pas/twinning/index.htm>
- <http://www.europa.eu.int/comm/education/tempus/home.html>
- <http://www.europa.eu.int/comm/environment/life/project/index.htm>
- <http://www.europa.eu.int/comm/environment/life/home.htm>
- <http://www.europa.eu.int/comm/environment/life/contact/index.htm>
- <http://www.ec.europa.eu/environment/life/>
- <http://www.ec.europa.eu/environment/life/contact/lifeunit.htm>
- <http://www.ec.europa.eu/environment/life/news/newsletter/index.htm>
- http://www.ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm
- <http://www.env.gr/myenv/nomothesia/default.htm> - 199k -
- http://www.eydamth.gr/events/files/EkthesiSymperasmatvn_AnaptuksiakoSynedrio.doc
- <http://www.euro-info.gr>
- http://www.fragileecologies.com/july22_05.html
- <http://www.fao.org/forestry/site/7949/en>
- http://www.report_mayors_meeting_gr-αγαπορά.pdf
- <http://www.greeknewsonline.com>
<http://www.greeknewsonline.com/modules.php?name=News&file=article&sid=6056>
- <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=4668&subid=2&pubid=261157>
- <http://duna.org/cyanidespill/4th-spill.shtml>
- <http://www.interreg.gr/default.aspx?page=276>
- <http://www.interreg.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=18page=3538NewsItem=166>
- <http://www.iucnredlist.org>
- http://www.itaes.gr/conference/trakatellis_antonis_el.doc
- <http://www.medsos.gr>
- <http://www.medwet.org/prespa/park/meetings.html>
- <http://www.mpriv.sr.gov.yu/tend>
- <http://www.mfa.gr/el/GR/Policy/Geographic+Regions/SouthEastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/Croatia/info.htm>
- <http://www.mfa.gr/el/GR/Policy/Geographic+Regions/SouthEastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/Slovenia/info.htm>
- http://www.minagric.gr/greek/agro_pol/Diethneis/Bilateral1b.htm - 41k -

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

- <http://www.minenv.gr/download/2008-03-04.synetefksi.G.Souflia.gia.ethniko.programa.diax.ydatikon.poron.doc>
- <http://www.ministryofjustice.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=592> - 45k
- http://www.moew.government.bg/index_e.html.
- http://www.news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_1_15/02/2002_15914.
- <http://www.nieuwbank.nl/en/2006/05/29/r025.htm>.
- <http://www.noiazomai.net/41.html>.
- <http://www.nomosphysis.org.gr>.
- <http://www.odccp.org/palermo>
- <http://www.oecd.org/daf/SPAI.com>
- <http://www.ohr.int>.
- http://www.parko_4th-αναφορές.pdf.
- <http://www.1Pestrofa.leafleat.gr.pdf>.
- <http://www.pollution.unibuc.ro>.
- <http://www.pp-declaration-gr.διακήρυξηπάρκου.pdf>
- http://www.prespa_firefighters_report-.pdf.
- <http://www.ptolemais.com/2-2-08.htm> - 26k -
- http://www.rec.org/REC/Programs/SofiaInitiatives/SI_EnvironmentalFunds.pdf
- http://sakiotis.blogspot.com/2008/02/blog-post_19.html.
- <http://www.spp.gr>.
- http://www.spp.gr/article_detail.asp?e_cat_serial=001004001&e_cat_id=204&e_article_id=163
- http://www.spp.gr/article_detail.asp?e_cat_serial=001002002&e_cat_id=127&e_article_id=31
- http://www.02_F_SWOT_ANALISI.mht
- http://www.simugv.bayern.de/en/eu/ost_umw.htm.
- http://www.tovima.doinet.gr/print_article.php?e=B&f=12489&m=D12&aa=1 - 33k
- <http://www.traborema.net>.
- <http://www.vardarvalley.org>.
- <http://www.WWF-Prespa.gr>.
- http://www.ypan.gr/fysikoi_poroi/emne_vd.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Ιστορικό

Με προϋπολογισμό ύψους 4,875 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2000-2006, η κοινοτική πρωτοβουλία Interreg III αποβλέπει στην ενθάρρυνση της διαπεριφερειακής συνεργασίας στην ΕΕ στις μεθοριακές περιφέρειές της. Χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

Τα προγράμματα **Interreg** χρηματοδοτούν τη διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία και σχέδια για την ενίσχυση της οικονομίας, των υποδομών, της απασχόλησης και του περιβάλλοντος. Η Επιτροπή εγκρίνει διμερή ή πολυμερή προγράμματα τα οποία πρέπει να προτείνονται από τις καθορισμένες εθνικές και περιφερειακές αρχές.

Η ενίσχυση στην Αλβανία θα χορηγηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος **CARDS** για τη στήριξη της χώρας στο πλαίσιο της διαδικασίας σταθεροποίησης και συνεργασίας. Η χρηματοδότηση θα εστιαστεί στην προώθηση ολοκληρωμένης διασυνοριακής διαχείρισης, στη στήριξη της σταθεροποίησης της δημοκρατίας, στην ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και στην ενίσχυση των περιφερειακών υποδομών και της περιβαλλοντικής ανάπτυξης.

Τα νέα προγράμματα παύουν πλέον να εντάσσονται στην Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG και αναβαθμίζονται σε προγράμματα του Στόχου III, ο οποίος αποτελεί έναν από τους τρεις κύριους άξονες ευρωπαϊκής αναπτυξιακής πολιτικής.

I. ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2000-2006

Η Ελλάδα συμμετέχει σε 14 από τα 80 προγράμματα της Πρωτοβουλίας, με ευθύνες διαχείρισης στα επτά από αυτά και εθνικού συντονισμού στα υπόλοιπα. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα έχει την ευθύνη της διαχείρισης έξι (6) διασυνοριακών Προγραμμάτων συνολικού προϋπολογισμού 777.137.383 ευρώ (Ελλάδα-Αλβανία, Ελλάδα-Βουλγαρία, Ελλάδα-Ιταλία, Ελλάδα-Κύπρος, Ελλάδα-ΠΓΔΜ και Ελλάδα-Τουρκία). Η Ελλάδα συμμετέχει επίσης χωρίς να έχει την ευθύνη διαχείρισης και στα διακρατικά Προγράμματα Cadses (συμμετοχή 18 χωρών) και Medocs (συμμετοχή 7 χωρών), καθώς και σε 3 διαπεριφερειακά Προγράμματα συνεργασίας (INTERACT, ESPON, INTERREG III C). Οι τομείς των έργων που ενισχύονται μεταξύ άλλων είναι οι Υποδομές, η Ασφάλεια των συνόρων, η Επιχειρηματικότητα, η Απασχόληση και η Κατάρτιση, η συνεργασία των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, το Περιβάλλον, ο Πολιτισμός και η Υγεία. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι μέχρι το τέλος του έτους 2007, παρά τα όποια προβλήματα παρατηρήθηκαν αρχικά, η πορεία υλοποίησης των προγραμμάτων αυτών προχωρά με εντατικούς ρυθμούς. Έχει ενεργοποιηθεί το 100% των Προγραμμάτων και έχουν ενταχθεί εκατοντάδες έργα, τα οποία υλοποιούνται εντατικά. Η απορροφητικότητα πόρων κινήθηκε σε υψηλούς ρυθμούς (απορροφητικότητα πόρων στις 31 Ιανουαρίου 2008: 72,62%), ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι για το 2007 επετεύχθη ο στόχος του ν+2 και δεν υπήρξε απώλεια πόρων σε κανένα από τα Προγράμματα, τη διαχειριστική ευθύνη των οποίων έχει η Ελλάδα.

Συνολικά, μέχρι το τέλος του 2007 τα ΠΚΠ INTERREG είχαν απορροφήσει 545.000.000 Ευρώ, γεγονός που προκαλεί αισιοδοξία ότι το σύνολο των Προγραμμάτων θα κλείσει με επιτυχημένο τρόπο ενισχύοντας την ελληνική διασυνοριακή πολιτική, αλλά και για τη θέση της Ελλάδας στην ΕΕ. Σήμερα, με την ολοκλήρωση της περιόδου 2000-2006, η νέα περίοδος 2007-2013, ανοίγει ορίζοντες για σημαντικές συνεργασίες με τις γειτονικές χώρες, αφού απαιτείται η κοινή προετοιμασία προτάσεων, με καθαρό και προσανατολισμένο περιεχόμενο.

II. ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007-2013

Στη νέα προγραμματική περίοδο, τα Προγράμματα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας αντικαθίστανται από τα Προγράμματα του Στόχου III «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία». Ο συνολικός προϋπολογισμός των προγραμμάτων του στόχου III ανέρχεται στα 8,7 δις., εκ των οποίων 210 εκατ. ΕΤΠΑ αντιστοιχούν στην Ελλάδα. Η πορεία έγκρισης των Προγραμμάτων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο, καθώς τα προγραμματικά κείμενα έχουν κατατεθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αναμένεται η οριστική εγκριτική απόφαση εντός του Μαρτίου.

Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας- Διασυνοριακά Προγράμματα

Στο πλαίσιο αυτό και όσον αφορά στα Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας, η Ελλάδα συμμετέχει σε έξι Προγράμματα, συνολικού προϋπολογισμού, που ξεπερνά τα 320.000.000 Ευρώ, τη Διαχειριστική Αρχή των οποίων εξακολουθεί να διατηρεί. Η κοινοτική συμμετοχή των προγραμμάτων είναι η εξής:

Πρόγραμμα «Ελλάδα-Βουλγαρία»,	προϋπολογισμού	110.735.958	Ευρώ
Πρόγραμμα «Ελλάδα-Ιταλία»,	προϋπολογισμού	88.955.170	Ευρώ
Πρόγραμμα «Ελλάδα-Κύπρος»,	προϋπολογισμού	41.633.290	Ευρώ
Πρόγραμμα «Ελλάδα-Αλβανία»,	που χρηματοδοτείται από το Όργανο Προενταξιακής Βοήθειας (IPA) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) με	22.143.015	Ευρώ
Πρόγραμμα «Ελλάδα-ΠΓΔΜ»,	που χρηματοδοτείται από το IPA και το ΕΤΠΑ με	24.810.000	Ευρώ.
Πρόγραμμα «Ελλάδα-Τουρκία»*,	που χρηματοδοτείται από το IPA, και το ΕΤΠΑ με	34.088.992	Ευρώ.

Η Ελλάδα συμμετέχει και σε τρία (3) Προγράμματα πολυμερούς διασυνοριακής συνεργασίας: Πρόγραμμα Αδριατικής, με επιλέξιμες περιοχές τους Νομούς Κέρκυρας και Θεσπρωτίας στην Ελλάδα, καθώς περιφέρειες της Ιταλίας, Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, Μαυροβουνίου, Αλβανίας, Σερβίας και Σλοβενίας. Το Πρόγραμμα χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από το IPA, ενώ η Ελλάδα συνεισφέρει 5.659.992 Ευρώ με πόρους από το ΕΤΠΑ. Θαλάσσια Λεκάνη της Μεσογείου, με επιλέξιμες περιοχές από όλες τις χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος υπερβαίνει τα 170.000.000 Ευρώ.

Μαύρη Θάλασσα, με επιλέξιμες περιοχές τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης για την Ελλάδα, καθώς και περιφέρειες από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, την Τουρκία, το Αζερμπαϊτζάν, την Ουκρανία, τη Γεωργία, τη Ρουμανία και τη Μολδαβία. Η Ελλάδα συνεισφέρει με 1.132.000 Ευρώ με πόρους από το ΕΤΠΑ και θα έχει ενισχυμένο ρόλο, καθώς έχει αποφασιστεί να ορίσει τον Πρώτο Σύμβουλο της Διαχειριστικής Αρχής, που φιλοξενείται στη Ρουμανία.

Διακρατικά Προγράμματα

Η Ελλάδα συμμετέχει σε δύο διακρατικά προγράμματα. Συγκεκριμένα: Μεσογειακός Χώρος, στο οποίο συμμετέχουν η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο-Γιβραλτάρ, η Μάλτα, η Κύπρος, η Σλοβενία, η Κροατία και η Βοσνία και Ερζεγοβίνη. Το Πρόγραμμα προήλθε από τη συγχώνευση των Προγραμμάτων INTERREG ARCHIMED και MEDOCC. Στη Θεσσαλονίκη θα φιλοξενηθεί ένα Liaison Office, με αρμοδιότητα το συντονισμό με τις υποψήφιες προς ένταξη στην ΕΕ χώρες. Ο Προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 193.191.331 Ευρώ. Χώρος Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στο οποίο συμμετέχουν οκτώ (8) κράτη-μέλη της ΕΕ (Ιταλία, Αυστρία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα), καθώς και η Μολδαβία, η Κροατία, η Σερβία, το Μαυροβούνιο, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, η Αλβανία, η ΠΓΔΜ και η Ουκρανία.

Το Πρόγραμμα προήλθε από τη διάσπαση του προγράμματος CADSES σε δύο διαφορετικές ζώνες, βόρεια και νότια. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 206.691.645 Ευρώ.

Διαπεριφερειακό Πρόγραμμα

Η Ελλάδα συμμετέχει στο διαπεριφερειακό πρόγραμμα INTERREG IV C, στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, καθώς και η Νορβηγία και η Ελβετία. Ο Προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 321.321.762 Ευρώ. Δίκτυα. Η Ελλάδα συμμετέχει και στα δίκτυα INTERACT, ESPON και URBACT. Με ανοικτά σύνορα, η Ελλάδα προσδοκά και την ανάπτυξη των δικών της παραμεθόριων περιοχών, την άνοδο της επιχειρηματικότητας και την ενίσχυση των υποδομών της σε όλη την ακριτική περιφέρεια. Οι προσπάθειες της Ειδικής Υπηρεσίας έχει αποδώσει καρπούς, προσελκύοντας το ενδιαφέρον των γειτονικών χωρών και των Βρυξελλών.

Το Πρόγραμμα «Ελλάδα-Τουρκία» της περιόδου 2000-2006, συνολικού Προϋπολογισμού 46.664.002 Ευρώ τέθηκε σε αναστολή.

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ INTERREG III
(31/01/2008)**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ Π/Υ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΔΗΛΩΘΕΙΣΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗΣ	(%)	
ΕΛΛΑΔΑ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	248.135.496	186.095.123	197.850.687	79,73
ΕΛΛΑΔΑ-ΑΛΒΑΝΙΑ	120.000.000	90.000.000	90.555.146	75,46
ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ	71.484.948	51.897.093	54.282.395	75,94
ΕΛΛΑΔΑ-ΠΓΔΜ	97.333.334	73.000.000	76.708.173	78,81
ΕΛΛΑΔΑ-ΙΤΑΛΙΑ	142.498.340	83.035.953	93.103.816	65,34
ARCHIMED	79.377.880	52.559.548	38.589.868	48,62
ΕΛΛΑΔΑ-ΤΟΥΡΚΙΑ	34.456.240		29.835	0,09
ΣΥΝΟΛΟ	793.286.238	536.587.717	551.090.085	69,47

Πηγή: Η Ευρωπαϊκή Χωρική Συνεργασία για την περίοδο 2007-2013. 9/2/2008. <http://www.economist.gr-News>. Προσπελάστηκε στις 7/3/2008.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ ΜΕ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ (BALKANET)

Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ ξεκίνησε την υλοποίηση προγραμμάτων συνεργασίας με Περιβαλλοντικές και άλλες Μη Κρατικές Οργανώσεις στα Βαλκάνια. Κύριος σκοπός αυτών των προγραμμάτων είναι η ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας και η υλοποίηση κοινών διακρατικών και διασυνοριακών δράσεων για την ευαισθητοποίηση του κοινού και τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της βαλκανικής χερσονήσου.

1996-1997. Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ υλοποίησε το πρόγραμμα TEDDY ("Ευαισθητοποίηση σε Ευρωπαϊκές περιοχές που φιλοξενούν φυσικούς πληθυσμούς αρκούδας"), με αριθμό συμβολαίου 95/S/57-27290/FR.. Κύριο αντικείμενο του προγράμματος ήταν η δημιουργία ενός Βαλκανικού Δικτύου για την ευαισθητοποίηση του κοινού και τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος μεταξύ των χωρών της Νότιας Βαλκανικής (Αλβανία, ΠΓΔΜ και Βουλγαρία). Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με την υποστήριξη του ΥΠΕΧΩΔΕ.

1997-1998. Συνέχεια του παραπάνω προγράμματος αποτέλεσε το πρόγραμμα BALKAN-NET ("Επέκταση του Βαλκανικού Δικτύου για την ευαισθητοποίηση του κοινού και την αειφόρο διαχείριση οικοσυστημάτων και της άγριας ζωής σε συγκεκριμένες περιοχές της Ευρώπης"). Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτήθηκε κατά 50% από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

1999-2002. Υλοποιήθηκε η β φάση του προγράμματος BALKAN-NET : "Διεύρυνση και Λειτουργία του Βαλκανικού Δικτύου Διατήρησης των Μεγάλων Σαρκοφάγων", που χρηματοδοτήθηκε από το WWF-International μέσω της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας για τη Διατήρηση των Μεγάλων Σαρκοφάγων (Large Carnivore Initiative for Europe).

2001-2002. Σε συνεργασία με την Ελληνική ΜΚΟ "ΝΟΜΟΣ 21" και τις Βαλκανικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις: ASPBM ("Albanian Society for the Protection of Birds and Mammals" -Αλβανία), ERINA ("Journalists Legal Environmental Centre" - ΠΓΔΜ), Youth Environmental Organisation Rhodope και BALKANI Wildlife Society (Βουλγαρία), ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ υλοποίησε το πρόγραμμα "ECO-NET: Δημιουργία Δικτύου για τη νομική προστασία και διαχείριση προστατευόμενων περιοχών στη Ν. Βαλκανική". Σκοπός του προγράμματος ήταν η ανταλλαγή νομικής τεχνογνωσίας μεταξύ της Ελλάδας (μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και των όμορων Βαλκανικών χωρών η οποία θα συμβάλλει στη διαμόρφωση κοινής στρατηγικής και πολιτικής στον τομέα της προστασίας και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος. Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), στο πλαίσιο του Προγράμματος της Ελληνικής Αναπτυξιακής Συνεργασίας και Βοήθειας του ΥΠΕΧΩΔΕ (DAC-ΥΠΕΧΩΔΕ).

2001. Σε συνεργασία με τις Σερβικές ΜΚΟ Young Researchers of Serbia και MUSTELA Wildlife Conservation Society καθώς και τη Βοσνιακή Young Researchers of Banja Luka ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ υλοποίησε πρόγραμμα "Διεύρυνσης του Δικτύου για τη νομική προστασία και διαχείριση προστατευόμενων περιοχών

στην ν. Βαλκανική", με χρηματοδότηση του Συμβουλίου της Ευρώπης, τμήμα Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

2002. Υλοποιείται η 2η Φάση του προηγούμενου προγράμματος, για τη διεύρυνση του "Δικτύου ECO-NET για τη νομική προστασία και διαχείριση προστατευόμενων περιοχών στην Ν. Βαλκανική" με οργανώσεις από τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Το πρόγραμμα υλοποιείται με πρόσθετη επιχορήγηση από το Συμβούλιο της Ευρώπης, τμήμα Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

2003-2004. Ο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ υλοποίησε το πρόγραμμα ECO-INFO, με κύριο στόχο την ανάπτυξη συνεργιών μεταξύ Περιβαλλοντικού Κέντρου του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ και του Κέντρου Ενημέρωσης Επισκεπτών της περιβαλλοντικής μη κυβερνητικής οργάνωσης E.O.Rhodope στην περιφέρεια Smolian της Βουλγαρίας για την ενίσχυση του ρόλου τους στην προστασία των ορεινών οικοσυστημάτων και την αειφόρο ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με χρηματοδότηση της Υπηρεσίας Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας (ΥΔΑΣ), του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών της Ελλάδας και του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ.

Πηγή <http://www.arcturos.gr>

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το Κέντρο Διαβαλκανικής Συνεργασίας (Κ.Δ.Σ) ιδρύθηκε για να συμβάλει στην βιώσιμη και συντονισμένη ανάπτυξη όλων των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των λαών που ζουν στην περιοχή, και στην εδραίωση της ειρήνης, μέσα από ποικίλες δραστηριότητες. Το ΚΔΣ έχει τη μορφή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας και το χαρακτήρα μη κυβερνητικής οργάνωσης.

Στους καταστατικούς στόχους του ΚΔΣ συγκαταλέγονται:

1. Η στήριξη των προσπάθειών για ανάπτυξη πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών συνεργασιών με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
2. Η στήριξη οριζόντιων μηχανισμών και δομών υποστήριξης των επιχειρήσεων, προκειμένου να δραστηριοποιηθούν στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
3. Η παροχή της αναγκαίας πληροφόρησης για την ανάπτυξη της συνεργασίας στη βιοτεχνική και εμπορική δραστηριότητα των επιχειρήσεων.
4. Η ενθάρρυνση και βελτίωση των όρων συνεργασίας των επιχειρήσεων στις επιλεγμένες αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
5. Η βελτίωση των συνθηκών εμπορίας και διανομής των προϊόντων επιχειρήσεων σε επιλεγμένες χώρες του εξωτερικού.
6. Η κινητοποίηση - αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής.

7. Ο σχεδιασμός, ο συντονισμός, η διαχείριση και η υλοποίηση προγραμμάτων ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας σε περιοχές που αντιμετωπίζουν έκτακτες καταστάσεις.

ΛΙΣΤΑ ΕΝΔΗΜΙΚΩΝ

Ένα χαρακτηριστικό ενδημικό φυτό είναι η Κενταύρια της Πρέσπας (*Centaurea prespans*). Η παρουσία της Σημύδας (*Betula pendula*) -χαρακτηριστικό δέντρο των ψυχρότερων περιοχών της Βόρειας Ευρώπης- είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα μεταξύ των χλωριδικών ειδών της Πρέσπας, μια και αποτελεί το νοτιότερο μέρος εξάπλωσης της στην Ευρώπη. Επίσης η συστάδα των υπεραιώνόβιων δενδροειδών βουνοκυτάρισσων (300-400 ετών), -που αποτελεί τη δεύτερη περιοχή απόλυτης προστασίας του Εθνικού Δρυμού Πρέσπας- είναι σπάνια για την Ευρώπη, αφού συνήθως τα δένδρα αυτά συναντώνται σε θαμνώδη ή ημιθαμνώδη μορφή.

Οι διαφορετικοί βιότοποι όπως οι υγρότοποι, οι ακτές, τα αγροτικά τοπία, τα λιβάδια, τα δάση, τα αλπικά λιβάδια, τα ρέματα κλπ, σε συσχέτισμό με τη μικρή έκταση της Πρέσπας, παρουσιάζουν εξαιρετικά μεγάλη ποικιλία. Η μεγάλη ποικιλία των βιοτόπων έχει ως αποτέλεσμα μια πολύ πλούσια πανίδα, η οποία αποτελείται από 23 είδη ψαριών, 11 αμφιβίων, 21 ερπετών, περισσότερων από 42 είδη θηλαστικών και περισσότερων από 261 είδη πουλιών. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

Όλα τα αυτόχθονα, ή αλλιώς μη εισαγόμενα, **ψάρια** ανήκουν σε ενδημικά είδη ή υποείδη. Οι μπράνες και ακόμα οκτώ είδη είναι ενδημικά της Πρέσπας. Ακόμη στις λίμνες ζουν γριβάδια, κέφαλοι, πέστροφες, σκουμπούζια, τσιρόνια και χέλια.

Αμφίβια που περιλαμβάνουν: βατράχια, φρύνους, πηλοβάτες, σαλαμάνδρες, τρίτωνες.

Ερπετά: χερσαίες χελώνες και νεροχελώνες (2 είδη), σαύρες και άποδες σαύρες (9 είδη) και φίδια (10 είδη).

Από τα **θηλαστικά** συναντάμε: νυχτερίδες, μυγαλές, δασοποντικούς, αρουραίους, σκίουρους, σκαντζόχοιρους, νυφίτσες, κουνάβια, ασβούς, ζαρκάδια, αγριόγίδα, αγριογούρουνα, αλεπούδες, αγριόγατους και κάποια από τα σπανιότερα χερσαία θηλαστικά της Ευρώπης όπως λύκους, αρκούδες και βίδρες.

Λαγγόνα (*Phalacrocorax pygmaeus*)

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η Λαγγόνα είναι ένα από τα σπανιότερα είδη υδρόβιων πουλιών. Στην Ευρώπη αναπαράγεται σε λίμνες με ρηχές παραλίμνιες περιοχές όπου εξασφαλίζει τη διατροφή της (ψάρια, υδρόβια έντομα και προνύμφες). Η λίμνη Μικρή Πρέσπα για τις Λαγγόνες είναι η σημαντικότερη περιοχή στην Ευρώπη όπου το είδος αναπαράγεται με περίπου 600 ζευγάρια. Οι αποικίες φωλιάσματος τους είναι

μέσα στους πυκνούς καλαμιώνες της λίμνης μαζί με πολλά είδη ερωδιών.

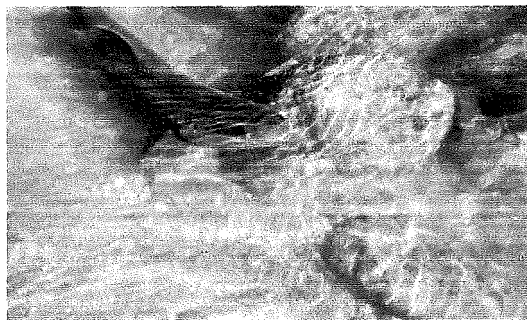
Αργυροπελεκάνος

Είναι ένα από τα σπανιότερα είδη στον κόσμο και η Ελλάδα αποτελεί μια από τις λίγες χώρες στην Ευρώπη που τον συναντάμε. Η Πρέσπα σήμερα φιλοξενεί τον μεγαλύτερο αριθμό αναπαραγόμενων ζευγαριών παγκοσμίως (!) με πάνω από 1.000 ζευγάρια. Οι Ροδοπελεκάνοι (*Pelecanus onocrotalus*) φωλιάζουν μαζί τους δίπλα-δίπλα σε ξεχωριστές ομάδες, το οποίο συμβαίνει σε ελάχιστα μέρη του κόσμου. Ο αριθμός των

ζευγαριών του Ροδοπελεκάνου στην Πρέσπα κυμαίνεται από το 50-200. Η λίμνη Μικρή Πρέσπα είναι μια μεγάλη φιλόξενη αγκαλιά και για άλλα πολλά σπάνια υδρόβια πουλιά. Για τις Λαγγόνες (*Phalacrocorax pygmaeus*), αποτελεί σημαντική περιοχή φωλιάσματος σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ακολουθούν οι ερωδιοί, δηλαδή οι Αργυροτσικνιάδες (*Egretta alba*), οι Λευκοτσικνιάδες (*Egretta garzetta*), οι Πορφυροτσικνιάδες (*Ardea purpurea*) και ακόμα τέσσερα είδη, πουλιά που εξαρτώνται από τους υγροτόπους για την επιβίωσή τους. Τέλος, η Πρέσπα αποτελεί το μοναδικό μέρος στην Ελλάδα που αναπαράγονται Σταχτόχηνες (*Anser anser rubrirostris*).

Η πέστροφα της Πρέσπας

Η πέστροφα της Πρέσπας (*Salmo peristericus*) είναι το αρχαιότερο είδος πέστροφας στη Μεσόγειο με μοναδική εξέλιξη στο χώρο της Πρέσπας. Είναι αποκλειστικό ενδημικό είδος της Πρέσπας και μέχρι τις τελευταίες έρευνες οι πληθυσμοί του εντοπίζονται σε τρία παρόμοια μικρά ποτάμια του Πάρκου Πρεσπών, τα οποία εκβάλλουν στη λίμνη Μεγάλη Πρέσπα και σε

έναν μικρό ρέμα στα βόρεια της περιοχής. Οι τρεις ποταμοί, Αγίου Γερμανού, Kranska και Braicinska ακολουθούν σχεδόν παράλληλη ροή και ξεκινούν από τις ανατολικές γρανιτικές πλαγιές του όρους Βαρνούντα (στην Ελλάδα) ή αλλιώς Pelister (στην πΓΔΜ), ενώ ένας πληθυσμός βρέθηκε και σε ένα μικρό ρέμα (Leva Reka) του ποταμού Golema Reka στην πΓΔΜ, ο οποίος πηγάζει από το όρος Plakenska. Μοιάζει πολύ με την κοινή πέστροφα, με κόκκινες βούλες στο σώμα, αλλά σπάνια ξεπερνάει τα 35 εκ. Γεννάει στα ποτάμια το χειμώνα και χρειάζεται καθαρό χαλικώδες υπόστρωμα για να εναποθέτει τα αυγά της. Σήμερα η μοναδική αυτή πέστροφα έχει προστεθεί στην Κόκκινη Λίστα των Απειλούμενων Ειδών της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία της Φύσης και των Φυσικών Πόρων (IUCN) και χαρακτηρίζεται ως «Κινδυνεύον» είδος, δηλαδή παρατηρείται σημαντική μείωση των πληθυσμών της και αντιμετωπίζει κίνδυνο

εξαφάνισης από το φυσικό της περιβάλλον στο άμεσο μέλλον.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΠΡΕΣΠΩΝ

1967-1987

1967-1970: Οι επισκέψεις και οι προσπάθειες ξένων ορνιθολόγων και φυσιολατρών είχαν ως αποτέλεσμα να γίνει γνωστή η Πρέσπα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την εξαιρετικά μεγάλη σημασία της ως περιοχής με υψηλή βιοποικιλότητα αλλά και την ανάγκη άμεσης προστασίας.

1974: Ίδρυση του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών (Π.Δ. 46, 23/1/74).

1985: Ξεκινάει το Διεθνές Ερευνητικό Πρόγραμμα για τους Πελεκάνους με συντονιστή τον Dr. Alain Crivelli (Station biologique de la Tour du Valat, Γαλλία), το οποίο συνεχίζεται από την ΕΠΠ μέχρι και σήμερα.

1986-1988: Εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Προγράμματος: «Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα» με καταστροφικά αποτελέσματα και συνέπειες για την περιοχή της Πρέσπας.

1987: Μια ομάδα Ελλήνων πολιτών, συνενώνουν τις δυνάμεις τους και δημιουργούν την οργάνωση «Φίλοι των Πρεσπών».

1987: Οι «Φίλοι των Πρεσπών» μαζί με το WWF Ελλάς οργανώνουν στον Αγιο Γερμανό συνάντηση εργασίας με τίτλο «Ένα μέλλον για την Πρέσπα». Συμμετέχουν κάτοικοι των Πρεσπών, εκπρόσωποι φορέων και επιστήμονες από όλη την Ελλάδα.

1988-1999

1989-1991: Δημιουργείται ο σύλλογος «Κέντρο Πρεσπών για τον Άνθρωπο και τη Φύση» από ομάδα πολιτών που ενδιαφέρονται για την προστασία της περιοχής με τη συμμετοχή νέων κατοίκων της Πρέσπας.

1990-1991: Ίδρυση της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών.

1988-1991: Οι πελεκάνοι με μεγάλη δυσκολία βρίσκουν κατάλληλες νησίδες για να φωλιάσουν. Με τη στήριξη του Διεθνές Ερευνητικού Προγράμματος για τους Πελεκάνους (Tour du Valat) ομάδα κατοίκων και αργότερα η ΕΠΠ φτιάχνουν τεχνητές σχεδίες αναπαραγωγής, επιπλέουσες, με καλάμια και ξύλα, τις οποίες οι πελεκάνοι χρησιμοποίησαν με επιτυχία για να φτιάξουν πάνω από 50 φωλιές. Ο αριθμός των ζευγαριών των αργυροπελεκάνων δεν ξεπερνά τα 200 ζευγάρια.

1991-1994: Η ΕΠΠ σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δασών Φλώρινας τοποθετεί ενημερωτικές πινακίδες κοντά στα σημεία φωλιάσματος των πελεκάνων. Επίσης η ΕΠΠ προσλαμβάνει έναν κάτοικο της Πρέσπας, με σκοπό να ενημερώνει τους επισκέπτες ώστε να αποτρέπεται η ενόχληση.

1990-1991: Δημιουργία και έκδοση της πρώτης εφημερίδας των Πρεσπών από το «Κέντρο Πρεσπών για τον Ανθρώπο και τη Φύση» που τιτλοφορείται «Τα Νέα της Πρέσπας», με συνολική κυκλοφορία εννέα φύλλων σε διάστημα δυο ετών.

1990-1991: Η στάθμη της λίμνης Μικρή Πρέσπα φτάνει στα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων τριάντα ετών. Αλεπούδες και σκυλιά μπαίνουν στις αποικίες των πελεκάνων. Τελικά οι τελευταίοι φωλιάζουν στα «πελαϊζία» (παραδοσιακή μέθοδος αλιείας), τις μοναδικές νησίδες που είχαν μείνει στη λίμνη.

1991-2004: Περισσότεροι από 25 νέοι Πρεσπιώτες εκπαιδεύονται σε θέματα προστασίας, διαχείρισης, φύλαξης, ενημέρωσης και οικοτουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

1993: Η ΕΠΠ με νέα παρέμβασή της πετυχαίνει να τοποθετηθούν στη λίμνη, γύρω από τις αποικίες, κόκκινες σημαδούρες ώστε να δημιουργηθεί μια περιοχή, στην οποία απαγορεύεται η προσέγγιση.

1990-1993: Η ΕΠΠ εφαρμόζει συστηματική φύλαξη/ ενημέρωση για τις αποικίες των πελεκάνων με αμειβόμενους φύλακες αλλά και εθελοντές.

1992: Ιδρύεται και λειτουργεί από την ΕΠΠ το πρώτο Κέντρο Πληροφόρησης που λειτουργεί σε Εθνικό Δρυμό στην Ελλάδα.

1992-2001: Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της ΕΠΠ με συμμετοχή περισσότερων από 100.000 παιδιών από όλη την Ελλάδα.

1997-1999: Το Φεβρουάριο του 1997, η ΕΠΠ αρχίζει την τριετή πειραματική φάση της αποκατάστασης και διαχείρισης των υγρών λιβαδιών στην Πύλη Πρεσπών.

1999: Ο αριθμός των αναπαραγόμενων ζευγαριών των Αργυροπελεκάνων (*Pelecanus crispus*) έχει ξεπεράσει τα 500 ζευγάρια.

1999: Η ΕΠΠ επιβραβεύεται από τη Διεθνή Σύμβαση Ramsar για τους Υγροτόπους για το έργο της στην Πρέσπα.

1999: Ανοδος της στάθμης της Μικρής Πρέσπας και κίνδυνος καταστροφής του θυροφράγματος στην Κούλα.

1999: Η ΕΠΠ και το WWF Ελλάς προτείνουν στην ελληνική κυβέρνηση τη δημιουργία του Διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών.

2000-2004

2000: Διακήρυξη για την ίδρυση του Διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών (ΠΠ), στις 2 Φεβρουαρίου 2000, στον Αγιο Γερμανό στα γραφεία της ΕΠΠ, από τους Πρωθυπουργούς των τριών χωρών που μοιράζονται τις λίμνες της Πρέσπας.

2001: Δημιουργείται η Συντονιστική Επιτροπή του ΠΠ και την έδρα της Γραμματείας της αναλαμβάνει η ΕΠΠ.

2001: Με πρωτοβουλία του Δήμου Πρεσπών, η ΕΠΠ αναλαμβάνει την εκπόνηση «Μελέτης Καθορισμού Διακύμανσης της Στάθμης της Λίμνης Μικρή Πρέσπα».

2001: Συνεχίζεται η πειραματική διαχείριση των υγρών λιβαδιών στις Καρυές Πρεσπών.

2001: Ολοκληρώνεται η «Μελέτη για την αποκατάσταση και Διαχείριση των Υγρών Λιβαδιών στη Λίμνη Μικρή Πρέσπα».

2001: Οι πρώτοι Έλληνες στην Ευρώπη που αποσπούν αναγνώριση για την

προσφορά τους στο περιβάλλον (in recognition of outstanding environmental achievement in Europe) με την απονομή του Goldman Prize είναι η Διευθύντρια της ΕΠΠ, Μυρσίνη Μαλακού, και ο Δρ. Γιώργος Κατσαδωράκης βασικός συνεργάτης της ΕΠΠ.

2002: Η ΕΠΠ ξεκινάει την εφαρμογή του τετραετούς Προγράμματος LIFE-Φύση «Προστασία και Διατήρηση Ειδών Προτεραιότητας στη Λίμνη Μικρή Πρέσπα».

2002: Ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Πρεσπών για την υιοθέτηση της «Μελέτης Καθορισμού Διακύμανσης της Στάθμης της Λίμνης Μικρή Πρέσπα».

2002: Ολοκληρώνεται το «Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών» (ΣΣΔ) με ευθύνη της ΕΠΠ.

2003: Ίδρυση του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών, στο Διοικητικό Συμβούλιο του οποίου συμμετέχει και η ΕΠΠ και εκλέγεται στη θέση του Γραμματέα.

2003: Οι Αργυροπελεκάνοι ξεπερνούν τα 1.000 ζευγάρια.

2003: ο Δήμαρχος Πρεσπών προσκαλεί και φιλοξενεί στην Πρέσπα την «Δεύτερη Έκτακτη Συνάντηση της Συντονιστικής Επιτροπής του ΠΠ».

2003: Ο πρόεδρος της ΕΠΠ, Dr. Luc Hoffmann, με ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Πρεσπών ανακηρύσσεται Επίτιμος Δημότης Πρεσπών.

2003: Έγκριση από το Παγκόσμιο Ταμείο για το Περιβάλλον (GEF) προκαταρκτικής χρηματοδότησης για το σχεδιασμό πολυετούς προγράμματος, το οποίο στοχεύει στην προστασία και ανάπτυξη της περιοχής του Διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών και στις τρεις χώρες. Μια από τις προτεραιότητες αυτού του προγράμματος είναι η διαχείριση των υδάτων στη λεκάνη των Πρεσπών.

2003: Ιδρύεται «Ομάδα Παραγωγών Φασολιών από την Πρέσπα» με στόχο την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων καλλιέργειας και της ολοκληρωμένης γεωργίας.

2004: Η έκταση των διαχειριζόμενων από την ΕΠΠ εκτάσεων υγρών λιβαδιών γύρω από την Μικρή Πρέσπα αγγίζουν περίπου τα 700 στρέμματα τα οποία ανήκουν σε εννιά Τοπικά Διαμερίσματα του Δήμου Πρεσπών.

2004: Η ΕΠΠ στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE-Φύση ξεκινάει τον εκσυγχρονισμό του θυροφράγματος στη λίμνη Μικρή Πρέσπα.

Προστασία της φυσικής κληρονομιάς

-Έρευνα και διαχειριστικά μέτρα προστασίας για τον Αργυροπελεκάνο (*Pelecanus crispus*) και το Ροδοπελεκάνο (*Pelecanus onocrotalus*).

-Παρακολούθηση των ιχθυοπληθυσμών των δυο λιμνών.

-Παρακολούθηση πληθυσμών ορνιθοπανίδας (ερωδιών, κορμοράνων και άλλων απειλούμενων ειδών).

-Παρακολούθηση συγκεκριμένων σπάνιων ειδών πανίδας και χλωρίδας.

-Αποκατάσταση και διαχείριση των υγρών λιβαδιών στη λίμνη Μικρή Πρέσπα (LIFE-Φύση).

Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

-Αναπαλαίωση ιδιόκτητου κτηρίου στο Λαιμό Πρεσπών.
Ίδρυση του Κέντρου Πρεσπών για τον Ανθρώπο και τη Φύση.

Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση

-Λειτουργία Κέντρου Ενημέρωσης ΕΠΠ.
-Έκδοση ενημερωτικού υλικού.

Υποστήριξη φορέων και οργανισμών

-Συνεργασία και υποστήριξη του Δήμου Πρεσπών στις προσπάθειες προστασίας και ανάπτυξης της περιοχής.
-Υποστήριξη του νεοσυσταθέντα Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών.
-Υποστήριξη της διασυνοριακής συνεργασίας στο πλαίσιο του Πάρκου Πρεσπών.

Προώθηση ήπιων μορφών ανάπτυξης

-Προώθηση βιολογικών καλλιεργειών.

Οι δράσεις ανά κατηγορία:

A. Προπαρασκευαστικές δράσεις

A1. Υδρολογική μελέτη της Λίμνης Μικρή Πρέσπα

A2. Μελέτη εκσυγχρονισμού του θυροφράγματος Κούλας και μελέτη διαχείρισης στάθμης λίμνης Μικρή Πρέσπα

Γ. Μη επαναλαμβανόμενη διαχείριση βιοτόπου

Γ1. Εκσυγχρονισμός του θυροφράγματος στην Κούλα (κατασκευαστικά έργα)

Δ. Επαναλαμβανόμενη διαχείριση βιοτόπου

Δ1. Διαχείριση της βλάστησης των καλαμιώνων με βόσκηση

Δ2. Διαχείριση καλαμιώνων με καλοκαιρινές ή φθινοπωρινές κοπές

Δ3. Δράσεις επιστημονικής παρακολούθησης (βλάστηση, χρήση περιοχών από πουλιά, αποικίες πουλιών)

Ε. Ενημέρωση του κοινού και διάδοση των αποτελεσμάτων του προγράμματος

E1. Παραγωγή έντυπου, φωτογραφικού και ηλεκτρονικού ενημερωτικού υλικού

E2. Παρατήρηση πουλιών και ενημέρωση επισκεπτών στο πεδίο- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των σχολείων της περιοχής- Φύλαξη κι ενημέρωση κοινού

E3. Προβολή του προγράμματος στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΣΤ. Συνολική διαχείριση και παρακολούθηση προγράμματος

ΣΤ1. Διαχείριση προγράμματος

ΣΤ2. Σύσταση επιστημονικής επιτροπής προγράμματος

ΣΤ3. Συνεργασία με άλλα προγράμματα LIFE *

*Συνεργασία με τους φορείς υλοποίησης άλλων προγραμμάτων LIFE, που εκπονούνται σε τέσσερις περιοχές Ραμσάρ (Νέστος, Στροφυλιά - Κοτύχι, Λιμνοθάλασσα Δράνας και Αμβρακικός), συμμετοχή σε πέντε συναντήσεις εργασίας και συμμετοχή στην παραγωγή κοινής έκδοσης σχετικά με το πρόγραμμα LIFE-Φύση και τις περιοχές Natura 2000 με όλες μαζί τις περιοχές (με την Πρέσπα).

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LIFE ΤΗΣ ΕΠΓ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΠΟ ΤΟ 2003 ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΟ 2007.

ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΠΡΟΟΔΟΥ, 2003 – 2005

1^η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΡΟΟΔΟΥ - ΙΟΥΛΙΟΣ 2003

Περίοδος κάλυψης: 1^η Ιουλίου 2002 - 30 Ιουνίου 2003

1. introduction
2. technical study on the construction of a system to control the water level of lake mikri prespa - action a.1
3. construction of a new sluice to efficiently control the water level of lake mikri prespa -action c.1
4. management of the reed bed vegetation by grazing -action d.1
5. summer, autumn and winter reed cutting at the littoral zone of lake mikri prespa - action d.2
6. field monitoring activities - action d.3 / monitoring of the vegetation of the managed sites - d.3a
7. field monitoring activities - action d.3 / bird use monitoring and census of colonies of the targeted species - d.3b
8. public awareness - action e
9. overall project operation and monitoring - action f1

2^η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΡΟΟΔΟΥ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2004

Περίοδος κάλυψης: 1^η Ιουλίου 2003 - 30 Μαΐου 2004

1. summary
2. technical study on the construction of a system to control the water level of lake mikri prespa - action a.1
3. construction of a new sluice to efficiently control the water level of lake mikri prespa - action c.1
4. management of the reed bed vegetation by grazing - action d.1

5. summer, autumn and winter reed cutting at the littoral zone of lake mikri prespa - action d.2
6. field monitoring activities - action d.3 / monitoring of the vegetation of the managed sites - action d.3a
7. bird use monitoring and census of colonies of the targeted species - action d.3b
8. production of printed, photographic and electronic informative material on the project - action e.1
9. on-site free bird watching for visitors with the assistance of trained staff / visit to schools / wardening - action e.2
10. media work - action e.3
11. presentations of the project
12. networking with other projects - action f.3
13. socio-economic impact of the life project
14. list of annexes

3^η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΡΟΟΔΟΥ - ΙΟΥΛΙΟΣ 2005

Περίοδος κάλυψης: 1^η Ιουνίου 2004 - 30 Ιουνίου 2005

1. introduction & summary
2. technical study on the construction of a system to control the water level of lake mikri prespa - action a.1 (pdf) / construction of a new sluice to efficiently control the water level of lake mikri prespa - action c.1
3. management of the reed bed vegetation by grazing - action d.1
4. summer, autumn and winter reed cutting at the littoral zone of lake mikri prespa - action d.2
5. field monitoring activities - action d.3 / monitoring of the vegetation of the managed sites - action d.3a
6. bird use monitoring and census of colonies of the targeted species - action d.3b
7. production of printed, photographic and electronic informative material on the project - action e.1

8. on-site free bird watching for visitors with the assistance of trained staff / visit to schools / wardening - action e.2
9. media work - action e.3
10. presentations of the project
11. networking with other projects - action f.3
12. list of annexes

3.2 ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Χώρα	Τομέας	Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
Ελλάδα	Οικονομία/	• Πολιτική σταθερότητα στην Ελλάδα	• Πολιτική αστάθεια στην ΠΓΔΜ
FYROM	Παραγωγικός Τομέας	• Ένταξη της Ελλάδος στην ONE • Οικονομική ανάκαμψη στη ΠΓΔΜ • Συνεχής μεγέθυνση του διακρατικού εμπορίου	• Μεγάλη διαφορά επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης σε διακρατικό – διαπεριφερειακό επίπεδο • Μεγάλη διαφορά επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης και σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο ένθεν και ένθεν των συνόρων • Υψηλή εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα

	• Ύπαρξη συνεργασίας στο χρηματοπιστωτικό τομέα • Σημαντική παρουσία και επενδυτική δραστηριότητα ελληνικών επιχειρήσεων στη ΠΓΔΜ	• Εξειδίκευση του δευτερογενή τομέα σε παραδοσιακούς κλάδους και χαμηλό επίπεδο τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων • Εκτεταμένη συνοριακή γραμμή που επιτρέπει την ανάπτυξη φαινομένων λαθρεμπορίου – λαθρομετανάστευσης
Γεωγραφία/Γεωμορφολογία	• Οι περιοχές αυτές, ως εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν τα χερσαία γεωγραφικά σύνορα με τον Βαλκανικό χώρο • Ενισχυμένη θέση όσον αφορά την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς	• Εκτεταμένοι ορεινοί όγκοι που δημιουργούν σημαντικές δυσκολίες πρόσβασης – απομόνωσης
Μεταφορές-Επικοινωνίες-Ενέργεια	• Διέλευση διευρωπαϊκών μεταφορικών δικτύων • Σύγχρονο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο	• Σημαντικές ελλείψεις και προβληματικό δευτερεύον οδικό δίκτυο • Το οριζόντιο δίκτυο οδικών αξόνων κατά

	(Ελλάδα)	μήκος της διασυνοριακής περιοχής δεν βρίσκεται σε καλή κατάσταση με αποτέλεσμα την απομόνωση πολλών περιοχών • Μεγάλο ενεργειακό κέντρο (Ελλάδα) • Η ποιότητα του πρωτεύοντος οδικού δικτύου είναι χαμηλή και έχει ανάγκη σημαντικών επενδύσεων για βελτιώσεις και αναβάθμιση • Υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις στο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο (Π.Γ.Δ.Μ.)
Περιβάλλον /	• Πλούσιο και μοναδικό φυσικό περιβάλλον • Διασυνοριακοί ποταμοί, λίμνες, δρυμοί μεγάλης οικολογικής σημασίας • Ύπαρξη φορέων με έντονη δραστηριότητα στην προστασία /αξιοποίηση του περιβάλλοντος	• Σοβαρές πιέσεις στους υδάτινους πόρους • Ύπαρξη ιδιαίτερα ευαίσθητων οικοσυστημάτων • Χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησεων και υπηρεσιών για την ποιότητα της ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών (στερεά απόβλητα, συστήματα διάθεσης λυμάτων βιομηχανικής ρύπανσης,

			ρύπανσης πρωτογενούς τομέα) Ο φυσικός πλούτος δεν έχει ακόμη αναγνωρισθεί ως ισχυρή πηγή εισοδήματος
	Πολιτισμός – Τουρισμός	Πλούσιοι πολιτιστικοί πόροι	- Χαμηλή τουριστική διασυνοριακή κίνηση - Μειωμένος βαθμός συντήρησης και ανάδειξης μνημείων κυρίως βυζαντινής περιόδου - Μειωμένος βαθμός ανάδειξης κοινών στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς
	Ανθρώπινο Δυναμικό Ποιότητα Ζωής	Υπαρξη ερευνητικών κέντρων και Α.Ε.Ι.	- Χαμηλός βαθμός συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών – εκπαιδευτικών φορέων μεταξύ των δύο περιοχών - Υψηλή ανεργία - Πληθυσμιακή αποδυνάμωση - Χαμηλό επίπεδο εξυπηρετήσεων και υπηρεσιών για την ποιότητα της ζωής των κατοίκων των

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

			αγροτικών περιοχών (εκπαίδευση – πολιτισμός – υγεία)
--	--	--	--

Πηγή : http://www.02_F_SWOT_ANALISI.mht. Προσπελάστηκε στις 3/7/2008.

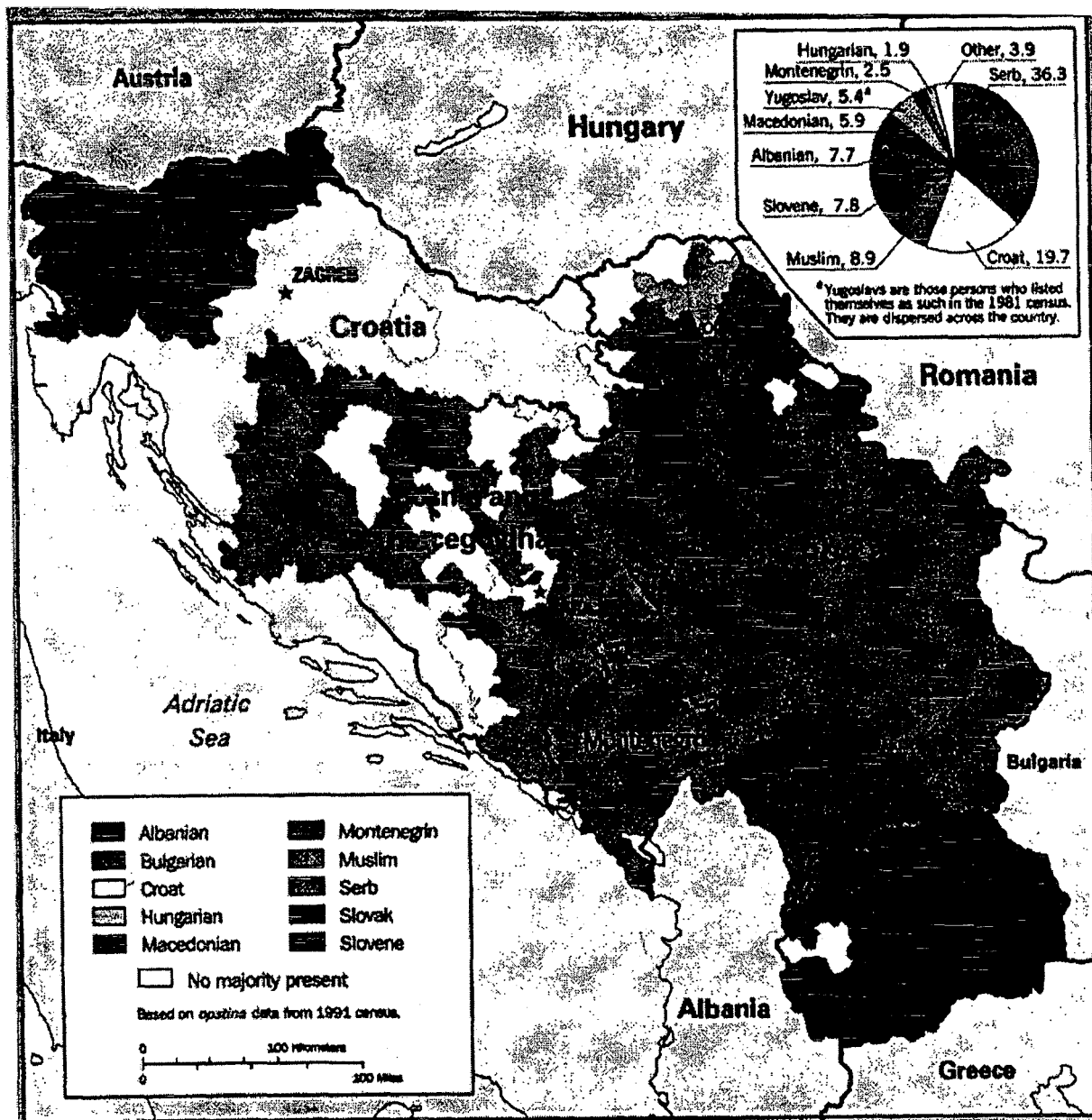
ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Χώρα	Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα
Ελλάδα	Πολιτική σταθερότητα στην Ελλάδα	Πολιτική αστάθεια στην ΠΓΔΜ
FYROM	Ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ	Μεγάλη διαφορά επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης σε διακρατικό-διαπεριφερειακό επίπεδο
	Οικονομική ανάκαμψη στη ΠΓΔΜ	Μεγάλη διαφορά επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο ένθεν και ένθεν των συνόρων
	Συνεχής μεγέθυνση του διακρατικού εμπορίου	Υψηλή εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα
	Ύπαρξη συνεργασίας στο χρηματοπιστωτικό τομέα	Εξειδίκευση του δευτερογενή τομέα σε παραδοσιακούς κλάδους και χαμηλό επίπεδο τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων

	Σημαντική παρουσία και επενδυτική δραστηριότητα ελληνικών επιχειρήσεων στη ΠΓΔΜ	Εκτεταμένη συνοριακή γραμμή που επιτρέπει την ανάπτυξη φαινομένων λαθρεμπορίου – λαθρομετανάστευσης
Γεωγραφία/Γεωμορφολογία	Οι περιοχές αυτές, ως εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν τα χερσαία γεωγραφικά σύνορα με τον Βαλκανικό χώρο Ενισχυμένη θέση όσον αφορά την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς	Εκτεταμένοι ορεινοί όγκοι που δημιουργούν σημαντικές δυσκολίες πρόσβασης – απομόνωσης
Μεταφορές-Επικοινωνίες-Ενέργεια	Διέλευση διευρωπαϊκών μεταφορικών δικτύων Σύγχρονο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο (Ελλάδα) Μεγάλο ενεργειακό κέντρο (Ελλάδα)	Σημαντικές ελλείψεις και προβληματικό δευτερεύον οδικό δίκτυο Το οριζόντιο δίκτυο οδικών αξόνων κατά μήκος της διασυνοριακής περιοχής δεν βρίσκεται σε καλή κατάσταση με αποτέλεσμα την απομόνωση πολλών περιοχών Η ποιότητα του πρωτεύοντος είναι χαμηλή και έχει ανάγκη οδικού δικτύου σημαντικών επενδύσεων για βελτιώσεις και αναβάθμιση Υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις στο τηλεπικοινωνιακό δίκτυο (Π.Γ.Δ.Μ.)
Περιβάλλον /	Πλούσιο και μοναδικό φυσικό περιβάλλον Διασυνοριακοί ποταμοί, λίμνες, δρυμοί μεγάλης οικολογικής σημασίας	Σοβαρές πιέσεις στους υδάτινους πόρους Υπαρξη ιδιαίτερα ευαίσθητων οικοσυστημάτων

	Υπαρξη φορέων με έντονη δραστηριότητα στην προστασία /αξιοποίηση του περιβάλλοντος	Χαμηλό επίπεδο εξυπηρετήσεων και υπηρεσιών για την ποιότητα της ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών (στερεά απόβλητα, συστήματα διάθεσης λυμάτων βιομηχανικής ρύπανσης, ρύπανσης πρωτογενούς τομέα) Ο φυσικός πλούτος δεν έχει ακόμη αναγνωρισθεί ως ισχυρή πηγή εισοδήματος
Πολιτισμός-Τουρισμός	Πλούσιοι πολιτιστικοί πόροι	Χαμηλή τουριστική διασυνοριακή κίνηση Μειωμένος βαθμός συντήρησης και ανάδειξης μνημείων κυρίως βυζαντινής περιόδου Μειωμένος βαθμός ανάδειξης κοινών στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς
Ανθρώπινο Δυναμικό – Ποιότητα Ζωής	Υπαρξη ερευνητικών κέντρων και Α.Ε.Ι.	- Χαμηλός βαθμός συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών – εκπαιδευτικών φορέων μεταξύ των δύο περιοχών - Υψηλή ανεργία - Πληθυσμιακή αποδυνάμωση - Χαμηλό επίπεδο εξυπηρετήσεων και υπηρεσιών για την ποιότητα της ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών (εκπαίδευση – πολιτισμός – υγεία)

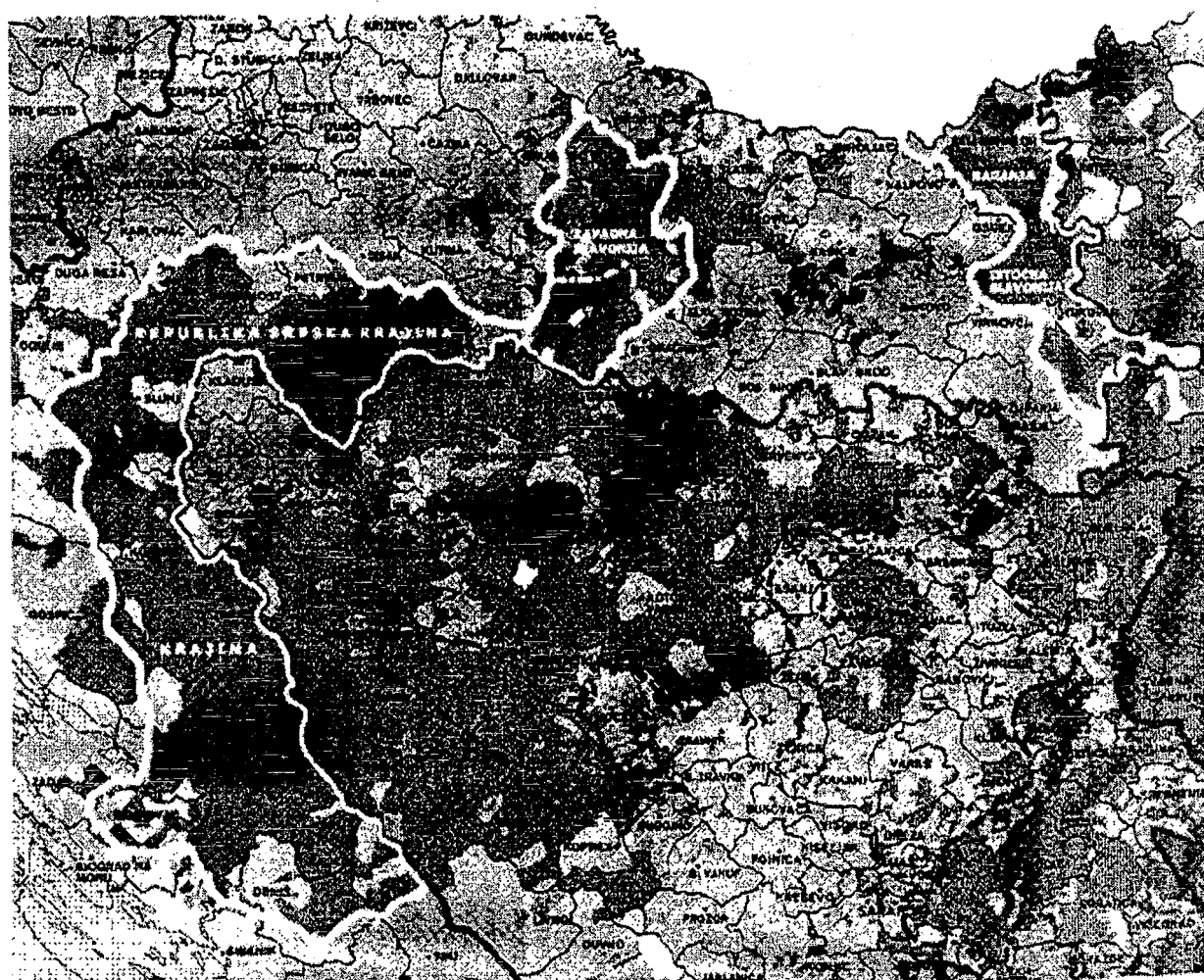
Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

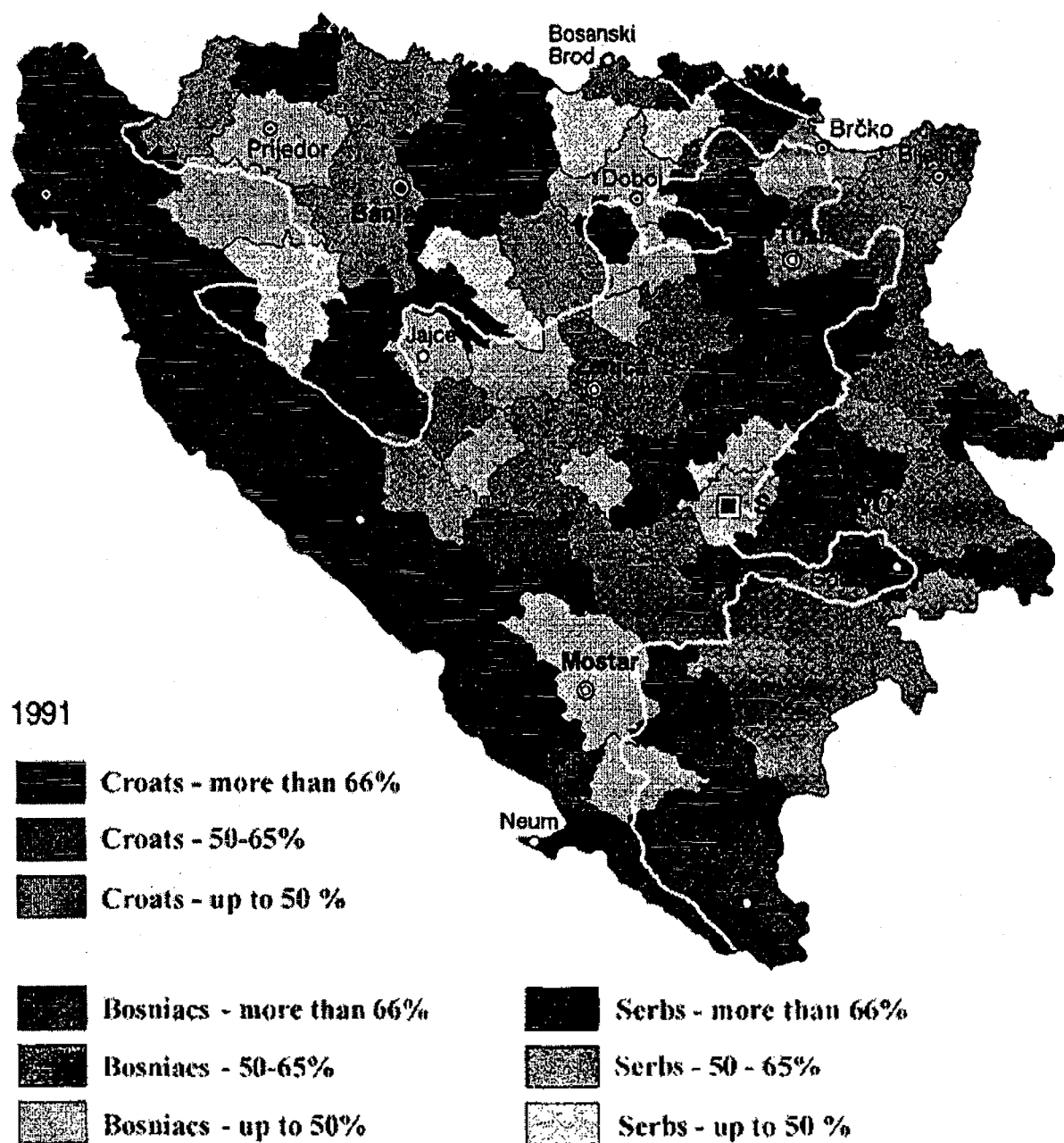

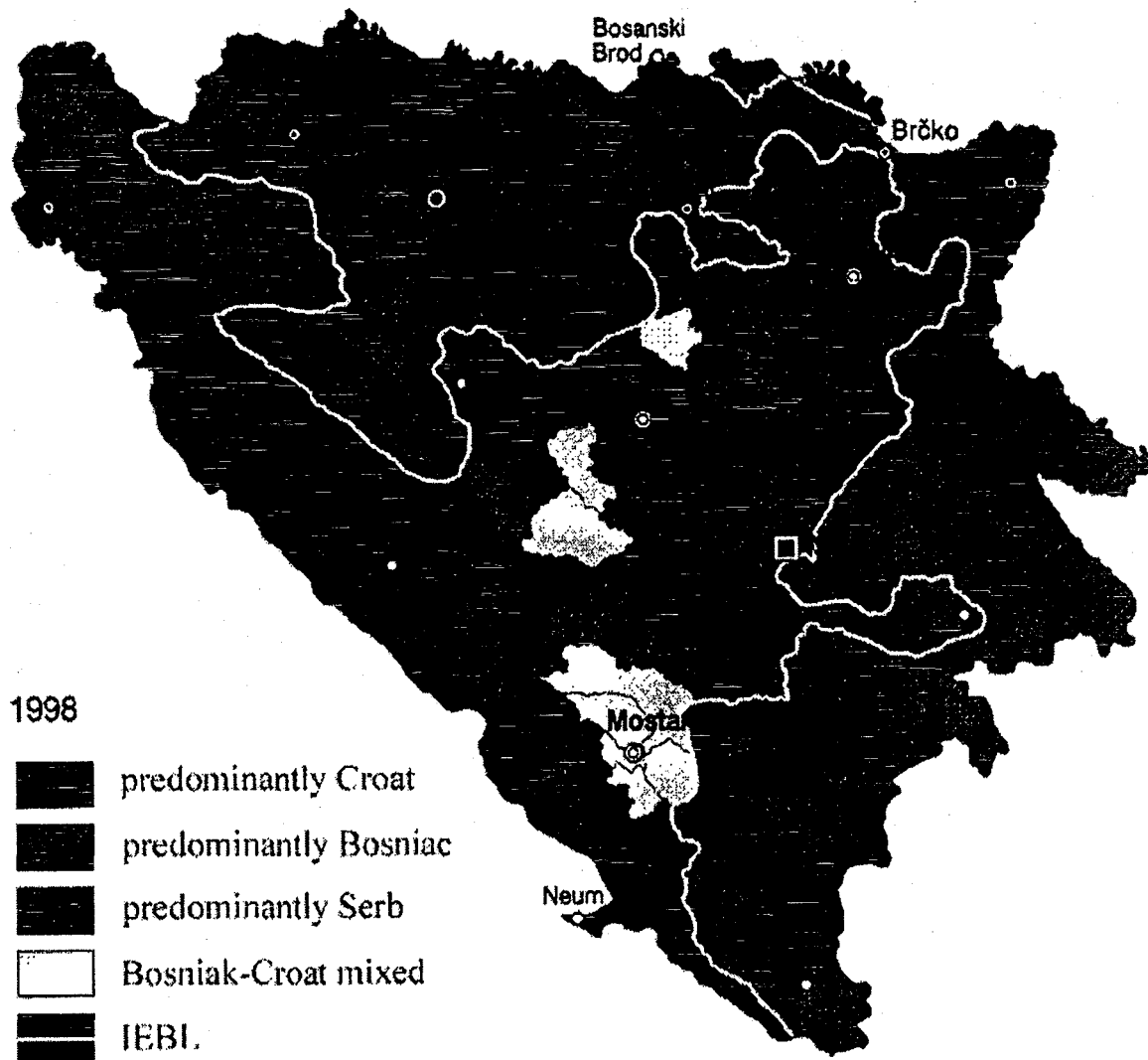
Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

Η διασυνοριακή συνεργασία για την προστασία του περιβάλλοντος στην ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Η περίπτωση του Πάρκου Πρεσπών.

